

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Raminta Kazlauskienė

Karjeros edukologijos magistrantūros studentė

**PEDAGOGŲ KARJEROS POKYČIAI MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ
KONTEKSTE**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė
doc. dr. D. Augienė

Šiauliai, 2011

Darbas originalus ..... Raminta Kazlauskienė
(studentės parašas)

PEDAGOGŲ KARJEROS POKYČIAI MOKYMOŠI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE

SANTRAUKA

Šiandieniniame nuolat kintančiame pasaulyje labai svarbu suvokti asmeninės ir profesinės karjeros planavimo svarbą. Pasirengimas nuolat mokytis – viena iš sėkmingos karjeros prielaidų. Postmoderniojoje visuomenėje vykstančios socialinės transformacijos lemia naujus reikalavimus žmogui. Pedagogo veikla – viena iš sričių, kurią sparti kaita paliečia daugiausia ir verčia stropiai planuoti karjerą. Šiame darbe sprendžiama **mokslinė problema**, kokius pedagogo karjeros pokyčius lemia įvairūs postmoderniosios visuomenės pokyčiai, kaip kinta mokytojo veikla, vaidmenys mokymosi visą gyvenimą kontekste.

Tyrimo objektas – Kelmės rajono pedagogų nuomonė, apie jų karjeros pokyčius.

Tyrimo tikslas – ištirti Kelmės rajono pedagogų nuomonę apie jų karjeros pokyčius mokymosi visą gyvenimą kontekste.

Tyrimo hipotezė. Vykstantys postmoderniosios visuomenės pokyčiai, nuolatinio mokymosi idėjos lemia pedagogų karjeros pokyčius.

Tyrimo metodas – anketinė apklausa. Iš viso klausimyne buvo pateiktas 31 klausimas: 29 uždaro tipo ir 2 atviro tipo klausimai.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 208 atsitiktinės atrankos būdu atrinkti respondentai. Tyrimas buvo atliktas 2010 m. gruodžio – 2011 m. sausio mėnesiais Kelmės rajono mokyklose.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro pagrindinių sąvokų ir terminų žodynelis, įvadas, 2 dalys: teorinė ir empirinė, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai. Darbe pateikti 37 paveikslai ir 13 lentelių. Darbo apimtis 82 puslapiai (be priedų), panaudoti 88 literatūros šaltiniai.

Pagrindinės išvados:

1. Analizuojant duomenis, išryškėjo statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų atsakymų. Tai rodo, kad Kelmės rajone pedagoginis darbo stažas yra vienas iš lemiančių veiksnių mokytojų karjeros modernėjimo procese.
2. Tyrimo duomenų analizė patvirtino pagrindę darbe išsikelto hipotezė, kad vykstantys postmoderniosios visuomenės pokyčiai, nuolatinio mokymosi idėjos spartina pedagogų karjeros pokyčius. Kelmės rajono pedagogai reaguoja į jiems keliamus naujus šiuolaikinius reikalavimus ir visais įmanomais būdais stengiasi prisitaikyti. Tyrime dalyvavusieji pedagogai aktyviai mokosi ir tokiu būdu prisitaiko prie pokyčių karjeroje.

Raktažodžiai: pedagogas, karjera, socialinės transformacijos, mokymasis visą gyvenimą.

CHANGES IN TEACHERS CAREER IN THE CONTEXT OF LIFELONG LEARNING

SUMMARY

In today's constantly changing world, it is very important to understand the personal and professional importance of career planning. Readiness to learn - one of the preconditions for a successful career. Postmodern society, the ongoing social transformation leads to new requirements in humans. Teachers activity - one of the areas hit by the most rapid change and makes carefully planned career. This work dealt with **the scientific problem**, what the teacher career change resulting from various post-modern society changes and developments in teaching activities, the roles of a lifelong learning context.

The object of the research - Kelme district teachers' opinion, about their career changes.

The objective of the research - to investigate Kelme district teachers' opinion on their career development in the context of lifelong learning.

The study hypothesis. Ongoing changes in postmodern society, the idea of lifelong learning leads to changes in teachers' careers.

The method of the research - a survey. In total, the questionnaire was 31 questions: 29 closed and two open-ended questions.

The survey sample. The research included 208 randomly selected respondents. The research was conducted in 2010 December - 2011 January of Kelme district schools.

Work structure. Master's thesis consists of key terms and glossary, an introduction, two parts: theoretical and empirical findings, recommendations, references and annexes. The study includes 37 figures and 13 tables. Working volume of 82 pages (excluding annexes), use 88 references.

Key findings include:

1. Analysis of data showed statistically significant differences between the different teaching experience with teachers' responses. This indicates that the Kelme district educational work experience is one of the determinants of teachers' careers in the process of modernization.
2. Data analysis of the framework set in the work of the hypothesis that changes taking place in postmodern society, lifelong learning concept accelerates the career development of teachers. Kelme district teachers respond to them meet the new requirements of modern in every way possible and try to adapt. Participants study teachers actively learn and adapt in a way to change careers.

Keywords: teacher, career development, social transformation, lifelong learning.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS IR TERMINAI¹

Formalusis profesinis rengimas – tikslingas, sistemingas ir planingas profesinės kvalifikacijos įgijimas profesinio rengimo įstaigose, kuris baigiasi sertifikavimu.

Informalusis (savaiminis) mokymasis – mokymasis, kuris vyksta darbo vietoje, šeimoje ar laisvalaikiu. Jis nėra tikslingas ir specialiai organizuotas, neveda į sertifikavimą.

Karjera – iš pašaukimo kylančių ir besitęsiančių visą gyvenimą įvairių žmogaus atliekamų socialiai reikšmingų vaidmenų, darbo vietų ir jose užimamų pareigų bei pasiekimų seka, susijusi su saviraiška, individualiu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo stilių ir viziją.

Kvalifikacija – terminas susideda iš dviejų lotynų kalbos žodžių – *qualis* (kam tinkama, koks, kokios kokybės) ir *facere* (daryti, veikti). Pagal žodžio kilmę *kvalifikacija* reiškia žmogaus žinias, mokėjimus, įgūdžius, nuostatas, kurie didžiąja dalimi įgaunami tam tikru išmokymo būdu. Diplamai, pažymėjimai apie įgytą profesinę kvalifikaciją liudija formaliąją, o profesinės veiklos rezultatai – realiąją turimos profesinės kvalifikacijos pusę.

Mokymasis darbo vietoje – mokymasis, vykstantis darbo vietoje (įmonėje, organizacijoje), o ne pagal formalus mokymo programas mokymo institucijose. Mokymosi darbo vietoje pasiekimai įteisinami tik toje įmonėje galiojančiuose dokumentuose.

Mokymasis ne darbo vietoje – kvalifikacijos tobulinimas, atliekamas ne darbo vietoje, pavyzdžiui, profesinio ugdymo įstaigose, mokymo centruose, aukštosiose mokyklose.

Mokymasis visą gyvenimą – visos žmogaus mokymosi pastangos per jo gyvenimą, kurios nukreiptos žinių ir gebėjimų bei kvalifikacijos įgijimui ir tobulinimui.

Mokytojas – asmuo, mokantis mokykloje arba duodantis privačias pamokas.

Mokytojo asmenybė – visuma psichologinių ir socialinių asmenybės savybių, lemiančių sėkmingą pedagoginę mokytojo veiklą.

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas – mokytojų dalykinių ir didaktinių žinių bei gebėjimų lavinimas įvairiomis kvalifikacijos tobulinimo formomis, taip pat ir savišvieta. Šiuo metu pedagogų kvalifikacija rūpinasi Pedagogų profesinės raidos centras ir savivaldybių švietimo skyriai, universitetų kvalifikacijos tobulinimo institutai, nevyriausybinų organizacijų įsteigti mokymo centrai ir kt.

Neformalus mokymasis – mokymasis, turintis planingumo (tikslų, laiko, vietos ir kt.) požymių ir svarbus besimokančiajam. Paprastai neformalus mokymasis neveda į sertifikavimą.

---

¹ Pagrindinės sąvokos ir terminai apibrėžti remiantis šiais šaltiniais: Laužackas R. (2005) *Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas*. Kaunas: VDU leidykla ir Jovaiša L. (2007) *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis

Turinys

ĮVADAS.....	6
I. PEDAGOGŲ KARJEROS POKYČIAI MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE: TEORINIS ASPEKTAS.....	10
1. 1. Karjeros samprata: organizacinės ir asmeninės karjeros modeliai.....	10
1. 2. Mokytojo profesija: reikšmė, reikalavimai, vaidmenys.....	13
1. 2. 1. Pedagogo reikšmė asmenybės ugdymo(si) procese.....	13
1. 2. 2. Pedagogui keliamų reikalavimų kaita.....	15
1. 2. 3. Pedagogo kompetencijų svarba sėkmingai karjerai.....	18
1. 2. 4. Šiuolaikiniai pedagogo vaidmenys.....	20
1. 3. Pedagogų mokymasis: formalusis, neformalusis ir savaiminis.....	24
1. 3. 1. Neformalusis pedagogų mokymas.....	27
1. 3. 2. Informalusis (savaiminis) pedagogų švietimas.....	29
II. PEDAGOGŲ KARJEROS POKYČIŲ MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE TYRIMO REZULTATAI.....	31
2. 1. Tyrimo metodologija.....	31
2. 2. Respondentų charakteristikos.....	32
2. 3. Empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	37
IŠVADOS.....	73
REKOMENDACIJOS.....	77
LITERATŪRA.....	78
PRIEDAI.....	84

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Šiandieniniame nuolat kintančiame pasaulyje labai svarbu suvokti asmeninės ir profesinės karjeros planavimo svarbą. Nuolatinis karjeros planavimo procesas ne tik padeda žmogui sėkmingai įgyvendinti sau išsikeltus asmeninius bei profesinius siekius, bet ir prisitaikyti prie esamų darbo rinkos pokyčių, naujai keliamų visuomenės bei valstybės reikalavimų. Kaip teigia V. Stanišauskienė (1997), karjera nėra savaiminis procesas, o ją vystyti reikia turėti tam tikrų įgūdžių. Pasirengimas nuolat mokytis – viena iš sėkmingos karjeros prielaidų. Kaip teigia D. Augienė (2009), mokymosi visą gyvenimą būtinumą sąlygoja globalizacijos, darbo pasaulio, mokslo žinių ir informacinių technologijų plėtra. Būtent šie pokyčiai nulemia veiklos pasaulio kaitą, dėl kurios išryškėja žmogiškųjų išteklių dinamikos problema, visiškai pasikeitęs veiklos pobūdis, darbo krūvio ir darbo vietų dinamika. Postmoderniojoje visuomenėje vykstančios socialinės transformacijos sąlygoja naujus reikalavimus žmogui: jis privalo gebėti tikslingai veikti kintančioje aplinkoje, pats prisiimti atsakomybę už savo veiklą, atkreipdamas dėmesį į rinkos pokyčius ir asmeninės savirealizacijos tikslus. Norint plėsti karjerą, būtina derinti nuolatinį darbo ir mokymosi procesą. Pedagogo veikla – viena iš sričių, kurią sparti kaita paliečia daugiausia ir verčia stropiai planuoti karjerą. Šiuolaikinio mokytojo darbas sudėtingesnis nei kada nors anksčiau. Pedagogas privalo reaguoti į įvairialypės, besikeičiančios moksleivių populiacijos poreikius, į sparčią technikos pažangą ir tenkinti visų visuomenės grupių keliamus tobulumo reikalavimus.

V. Voveris (1990) įsitikinęs, kad mokytojas – tai ne tik profesija, bet ir gyvenimo būdas. Keičiantis visuomenės požiūriui, kinta ir mokytojo kaip ugdytojo vaidmuo, funkcijos. Šiuolaikiniai pedagogai turi būti nusiteikę nuolatiniam kvalifikacijos kėlimo procesui, o jų tobulinimasis tikrai neapsiriboti tik formalaus pobūdžio (atestaciniais) reikalavimais. Įvairiapusis kvalifikacijos tobulinimas negali būti atsiejamas nuo mokymosi proceso. Pedagogams mokymasis visą gyvenimą yra tarsi sudvigubintas, nes keičiasi ne tik mokymo turinys, bet ir patys mokymo principai, metodikos. Nuolatinio mokymosi procesas nesumenkina mokytojo vaidmens, o jį tik sustiprina, nes padaro pedagogą pagrindiniu šios kilnios idėjos skleidėju. Todėl būtina tirti pedagogų karjeros pokyčius, stebėti jų profesinį tobulėjimą. Tyrimai, atliekami minėtomis temomis, svarbūs visai švietimo sistemai, siekiant prisitaikyti prie sparčios aplinkos kaitos.

Temos iširtumas. Pedagogų karjeros, jų nuolatinio mokymosi, kvalifikacijos tobulinimo temomis rašė kai kurie Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkai: V. Grincevičienė (2001, 2003),

G. M. Linkaitytė ir D. Lukšytė (2003), R. Ališauskienė ir L. Ušeckienė (2005), D. Augienė (2009), R. Kučinskienė (2003), V. Stanišauskienė (2004), V. Rudzinskienė (2005), D. Beresnevičienė (2005), R. Dukynaitė (2005), V. Zuzevičiūtė (2008) ir M. Teresevičienė (2007), V. Kavaliauskienė (2004), N. Longworth (2007), M. S. Knowles, E. F. Helton III, R. A. Swaman (2007), M. Tight (2007) ir kt. Postmoderniojoje visuomenėje vykstančių socialinių transformacijų ir jų sąlygojamų pokyčių žmogaus veikloje temomis rašė užsienio tyrėjai A. Hargreaves (1999), U. Beck (1988), D. Held, A. McGrew ir kt. (2002), M. Carnoy (2006) ir kt. Tačiau gilesnių tyrimų apie pedagogų karjeros pokyčius nėra, rasti tik keli D. Augienės ir D. Malinauskienės (2007), V. Tumėnienės ir B. Janiūnaitės (2000) straipsniai.

Tyrimo problema. Kaip teigia D. Augienė (2009,)socialiniai pokyčiai daro įtaką visoms žmogaus gyvenimo sritims, kartu ir jo veiklai. Todėl norint valdyti karjeros procesą, būtina gerai žinoti, kokie nauji reikalavimai žmogui išskyla dėl pasaulyje vykstančių socialinių transformacijų, kaip dėl šių transformacijų kinta karjeros kontekstas, kuriame žmogus veikia ir realizuoja save. Todėl sparčiai kintant mokymosi aplinkai, augant reikalavimams pedagogo veiklai, atsirandant būtinybei mokytis visą gyvenimą, kartu kinta ir reikalavimai pedagogo kvalifikacijai, karjerai. Šiame darbe sprendžiama mokslinė problema, kokius pedagogo karjeros pokyčius sąlygoja įvairūs postmodernios visuomenės pokyčiai, kaip kinta mokytojo veikla, vaidmenys mokymosi visą gyvenimą kontekste.

Tyrimo objektas – Kelmės rajono pedagogų nuomonė apie jų karjeros pokyčius.

Tyrimo hipotezė. Vykstantys postmodernios visuomenės pokyčiai, nuolatinio mokymosi idėjos lemia pedagogų karjeros pokyčius:

1. Nuolatinis mokymasis, šiuolaikinių technologijų taikymas, mobilumas, kelių užsienio kalbų mokėjimas, pokyčių darbo rinkoje išmanymas, europietiškas mąstymas – svarbiausi vykstančių socialinių transformacijų sąlygoti reikalavimai pedagogo veiklai.
2. Tikėtina, kad jaunesni pedagogai (turintys mažesnę nei 10 metų darbo stažą) yra modernesni, jų veikla labiau nei vyresnių pedagogų (turinčių didesnę nei 10 metų darbo stažą) atitinka šiuolaikiniams žmogaus veiklai keliamiems reikalavimams.
3. Tikėtina, kad vyresni pedagogai (turintys didesnę kaip 10 metų darbo stažą) yra statiškesni, linkę apmąstyti savo veiklą, mieliau užsiima visuomenine veikla nei ieškosi papildomo darbo, daugiau prisideda prie tolerantiškos ir mokymuisi palankios aplinkos kūrimo nei jaunesni pedagogai (turintys mažesnę nei 10 metų darbo stažą).

Tyrimo tikslas – ištirti Kelmės rajono pedagogų nuomonę apie jų karjeros pokyčius mokymosi visą gyvenimą kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

1. atskleisti pedagogų karjeros kaitos, susijusios su mokymusi visą gyvenimą ir sąlygojamos socialinių transformacijų, teorines prielaidas.
2. empiriškai ištirti Kelmės rajono pedagogų nuomonę apie jų karjeros pokyčius mokymosi visą gyvenimą kontekste.

Praktinis darbo reikšmingumas ir naujumas. Pedagogų karjeros pokyčių ir jų nuolatinio mokymosi temomis yra atlikta keletas pavienių tyrimų: *Pedagogų karjeros pokyčiai socialinių transformacijų kontekste* (Augienė, Malinauskienė, 2007), *Pedagogo veiklos pokyčiai pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekste* (Tumėnienė, Janiūnaitė, 2000), *Mokymosi visą gyvenimą motyvacija: pedagogų požiūris* (Dautaras, Rukštelienė, 2006), *Karjeros samprata pedagogo darbe* (Palujanskienė, Pugevičius, 2004), *Gimnazijų pedagogų kvalifikacijos kėlimo ypatumai* (Dukynaitė, 2005) ir kt. Tačiau iki šiol Kelmės rajone nebuvo vykdyta panašaus pobūdžio tyrimų. Surinkta ir statistiškai apdorota informacija gali būti naudinga pedagogams, planuojantiems savo karjerą ir besidomintiems kvalifikacijos tobulinimo galimybėmis, mokyklų vadovams, stebintiems ugdymo įstaigų ir jų darbuotojų kaitos procesus, rajono švietimo skyriaus atstovams, analizuojantiems bendrą rajono švietimo sistemos dalyvių situaciją.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, statistinė tyrimo duomenų analizė. Anketinės apklausos duomenys buvo apdoroti, taikant matematinės statistikos metodus: skaičiuoti atsakymų procentiniai dažniai, apskaičiuoti statistiniai kriterijai, leidžiantys įvertinti santykinį dažnių skirtumo statistinį reikšmingumą.

Tyrimo metodologija grindžiama šiomis teorinėmis nuostatomis:

- *Konstruktivistiniu požiūriu* – mokymasis yra paties individo konstrukcinė veikla, kuri negali būti kieno nors perduodama; visas žmogiškasis žinojimas yra negalutinis, turintis polinkį nuolatiniam peržiūrėjimui, tikrinimui ir pertikrinimui.
- *Postmodernistiniu požiūriu* – vyksta nuolatinė kaita, balansavimas tarp tradicijos ir naujumo, mokymosi visą gyvenimą perspektyvos ir kt. Vykstančios socialinės transformacijos daro įtaką pedagogo veiklai, jos kaitai, o pagrindinės postmodernumo dimensijos puikiai iliustruoja šiuolaikinės karjeros kontekstą.
- *Sociokultūriniu požiūriu* – mokymasis vyksta aktyvios socialinės sąveikos procese, tam tikrame specifiniame kontekste. Prie mokymosi proceso gali prisidėti bet kuris visuomenės narys ar net organizacija, kiekvienas sąlytis su visuomene duoda kartu ir asmeninės patirties dalyvaujančiajam.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 208 atsitiktinės atrankos būdu atrinkti respondentai, iš kurių 183 moterys ir 25 vyrai. Tyrimas buvo atliktas 2010 m. gruodžio – 2011 m. sausio mėnesiais Kelmės rajono mokyklose.

Darbo aprobacija. 2009 m. gegužės 14 d. studentų mokslinių darbų konferencijoje skaitytas pranešimas tema „*Mokytojų karjera: pokyčiai ir aktualijos*“ (žr. 2 priedas).

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro pagrindinių sąvokų ir terminų žodynelis, įvadas, 2 dalys: teorinė ir empirinė, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai. Darbe pateikti 37 paveikslai ir 13 lentelių. Darbo apimtis 82 puslapiai (be priedų), panaudoti 88 literatūros šaltiniai.

I. PEDAGOGŲ KARJEROS POKYČIAI MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE: TEORINIS ASPEKTAS

1. 1. Karjeros samprata: organizacinės ir asmeninės karjeros modeliai

Daugeliui žmonių karjera yra svarbus veiksnys, apibūdinantis gyvenimo kokybę. „Karjera yra vienas svarbiausių asmenybės savimonės, savivertės, savigarbos, saviraiškos, integratyvinio statuso šaltinių“ (Augienė, 2009, p. 4). Tradicinės karjeros modelis, kai laiptelis po laiptelio kopinama karjeros laiptais vienoje organizacijoje, sparčiai griūna. Neribotai plečiasi žmogaus veiklos galimybės. Norint sėkmingai valdyti savo karjerą, svarbu susipažinti su naujais darbo ir veiklos pasaulyje atsirandančiais karjeros modeliais, etapais.

A. Palujanskienės ir A. Pugevičiaus (2004, p. 143) nuomone, žmogui „karjeros pagrindas turėtų būti ne postų sąrašas ir jų vieta pareigybių hierarchijoje, o sukaupta vertinga profesinė patirtis ir įgūdžiai bei kūrybiško jų taikymo rezultatai, naudingi tiek žmogui, tiek visuomenei“. Tyrėjai pateikia karjeros sampratą keturiomis pagrindinėmis prasmėmis:

- karjera kaip laimėjimai darbinėje aplinkoje;
- karjera kaip mažiau ar daugiau prestižinė profesija;
- karjera kaip nuosekli nuolatinio darbo tėsa, nes kiekvienas žmogus turi savo darbo istoriją;
- karjera kaip patirties, sukauptos visą gyvenimą atliekant įvairius vaidmenis, visuma.

Intensyviai kintantis karjeros kontekstas ir žmogaus bei darbo aplinkos sąveika kartu keičia ir karjeros sąvoką. Žodis *karjera*, V. Stanišauskienės (2004) teigimu, kildinamas iš lotyniško žodžio *carraria*, reiškiančio asmens gyvenimo kelią, arba iš prancūziškos sąvokos *carriere*, reiškiančios veikimo dirvą, sritį, profesiją. Kaip skiriasi šie minėtieji du sąvokos aiškinimai, taip galimi ir įvairūs karjeros supratimai. Yra keletas skirtingos apimties karjeros sampratų:

- Karjera, pasak Arnold, yra kiekvieno asmens patiriamų, su profesine veikla susijusių vaidmenų ir veiklų seka (Stanišauskienė, 2004).
- Karjera – integrali per žmogaus gyvenimą kokybiškai atliekamų profesinių ir kitų vaidmenų visuma. Ji yra viena svarbiausių asmenybės tapatumo, jos savigarbos ir saviraiškos, socialinio statuso ir gyvenimui reikalingų pajamų šaltinių (Kučinskienė, 2003).
- Karjera yra nuosekli visų individo užimamų profesinių pozicijų ir darbo vietų seka, apimanti visą žmogaus darbinės veiklos istoriją (Super, 1957).
- Karjera – tai individualus tobulėjimas sėkmingai pasirinktos veiklos kryptimi ir teigiamas jos vertinimas tiek asmeniniu, tiek visuomeniniu požiūriu. Karjera apima ne tik

profesinius, bet ir asmeninius žmogaus atliekamus vaidmenis (šeimoje, socialinėje aplinkoje ir pan.) (Albrechtas, 2005).

- Beach teigimu, karjera yra per visą žmogaus gyvenimą besitęsianti darbų seka, susijusi su asmenybės pažiūromis ir motyvais, kai žmogų vieni ar kiti motyvai veikia (Stanišauskienė, 2004).

Svarbiausia suvokti, kad karjerą reikėtų traktuoti ne tik kaip visumą darbų, turėtų žmogaus per visą jo gyvenimą, bet ir kaip savarankiško darbo tobulinimąsi, tikslų pasiekimą ir vilčių įprasminimą, atliekant įvairius socialinius ir profesinius vaidmenis. J. Albrechto (2005) nuomone, kiekvienam žmogui karjeros sėkmė neturėtų būti suvokiama vien tik kaip žūtbūtinis siekis pasiekti karjeros laiptų viršūnę ar tapti vadovu (vertikali karjera). Horizontali karjera, dažniausiai ir pedagogų atveju, taip pat yra puikus tikslas nuolat tobulintis, plėsti įgūdžius ir tokiu būdu tapti geriausiu savo srities specialistu. Taip pat horizontaliai karjerai priklauso ir siekis persikvalifikuoti ir pereiti į kitą veiklos sritį, nes, kaip teigia A. Zaukienė (2005, p. 97), „kaitos procesas yra neišvengiamas, žmogus turi būti parengtas ne konkrečiai darbo vietai, o turėti savarankiškų profesinio tobulėjimo įgūdžių, specialistas turi būti skatinamas kelti, tobulinti ar net keisti savo kvalifikaciją“.

Neretai sąvoka *karjera* yra tapatinama su asmens pasirinkta profesija ar aukšto posto užėmimu organizacijoje. Šie požiūriai nėra klaidingi, tačiau reikėtų suprasti, jog karjera yra daug platesnė sąvoka. Ji apima daugelį žmogaus gyvenimo sričių ir kai kurių autorių apibrėžiama kaip apimanti penkių pagrindinių socialinių vaidmenų (besimokantysis, darbuotojas, šeimos narys, bendruomenės narys, pramogautojas) prisiėmimą ir atlikimą mokykloje, darbe, šeimoje, bendruomenėje ir laisvalaikio metu. Kiekvienas žmogus, taip pat ir pedagogas, privalo suvokti, kad karjeroje vyksta aktyvus judėjimas ir įvairūs veiksniai daro šiam procesui įtaką. A. Sakalo ir A. Šalčiaus (1997) teigimu, pagrindiniai išoriniai karjeros veiksniai yra socialinių atstovų (šeimos, mokyklos, organizacijos), visuomenės ir ekonomikos (situacija darbo rinkoje ir jos kaitos tendencijos, bendrasis šalies ekonominis išsivystymas ir pan.) įtaka. Vidiniai karjeros veiksniai, nulemiantys tolesnę veiklos kryptį, yra asmenybės išsilavinimas ir kvalifikacija, įvairios nuostatos (statuso, garbės ir kt. atžvilgiais), lūkesčiai, tikslai.

R. Kučinskienė (2003) nurodo, kad įvairūs ekonominiai ir socialiniai procesai keičia karjeros ir jos modelių sampratą. Dabar karjeros galimybes įgyja kiekvienas aktyvus, teigiamai mokymosi visą gyvenimą atžvilgiu nusiteikęs žmogus. Nyksta organizacinės karjeros modelis ir didėja pačių žmonių valdomos asmeninės karjeros galimybės. Organizacinės ir asmeninės karjeros modelių pagrindiniai skirtumai būtų šie:

- organizacinės karjeros modelyje vyrauja organizacijos, o asmeninės karjeros modelyje – asmens tikslai ir vizijos, kurie gali būti realizuojami net keliose organizacijose vienu metu;
- organizacinėje karjeroje dominuoja tik vertikalus kilimas hierarchinėje struktūroje, tuo tarpu asmeninėje karjeroje galimos tiek vertikalios, tiek horizontalios judėjimo kryptys;
- organizacinė karjera pasiekama nedidelei daliai žmonių, dirbančių didelėse įmonėse, o asmeninę karjerą gali kurti kiekvienas sugebantis asmuo;
- organizacinėje karjeroje atsakomybę už ilgalaikius savo darbuotojų karjeros planus prisiima darbdaviai, o asmeninėje karjeroje – visus karjeros žingsnius planuoja pats žmogus;
- organizacinėje karjeroje dėl mažo įmonių suinteresuotumo ir papildomų išteklių ribojamos kvalifikacijos kėlimo, tarpinstitucinio bendravimo galimybės, tuo tarpu asmeninėje karjeroje viskas priklauso nuo žmogaus norų ir galimybių;
- organizacinės karjeros trukmė aiškiai apribojama laike (tol, kol dirbama organizacijose, maksimali trukmė – iki išėjimo į pensiją), o asmeninė karjera tęsiasi visą žmogaus gyvenimą;
- organizacinėje karjeroje garantuojamas nuolatinis nuoseklus užimtumas, kuris asmeninėje karjeroje nėra pagrindinis efektyvios karjeros rodiklis, galima sakyti, net vis mažiau pageidaujamas.

Taigi pagrindinis skiriamasis organizacinės ir asmeninės karjeros bruožas yra organizacijos arba žmogaus poreikių, tikslų ir aktyvumo dominavimas karjeros valdyje. Asmeninė karjera yra paties žmogaus planuojama, organizuojama ir kontroliuojama, žengiant profesinio tobulėjimo ir saviraiškos keliu. Modernioji visuomenė vertina socialią asmenybę, sugebančią autonomiškai ir racionaliai kurti bei įgyvendinti savo karjeros, o kartu ir gyvenimo, planus, paremtus socialine atsakomybe, nuolatinio mokymusi ir tobulėjimu.

Šiandieniniame nuolat kintančiame pasaulyje labai svarbu suvokti asmeninės ir profesinės karjeros planavimo svarbą. Nuolatinis karjeros planavimo procesas ne tik padeda žmogui sėkmingai įgyvendinti sau išsikeltus asmeninius bei profesinius siekius, bet ir prisitaikyti prie esamų darbo rinkos pokyčių, naujai keliamų visuomenės bei valstybės reikalavimų. Kaip teigia V. Stanišauskienė (1997), karjera nėra savaiminis procesas, o ją vystyti reikia turėti tam tikrų įgūdžių. Pasirengimas nuolat mokytis – viena iš sėkmingos karjeros prielaidų. Norint plėsti karjerą, būtina derinti nuolatinį darbo ir mokymosi procesą, kadangi šiuolaikinis žmogus savo gyvenime turi ne vieną, o net dvi ar tris karjeras, atspindinčias tam tikras jo gyvenimo etapo

galimybes. Pedagogo veikla – viena iš sričių, kurią sparti kaita paliečia daugiausia ir verčia stropiai planuoti karjerą.

1. 2. Mokytojo profesija: reikšmė, reikalavimai, vaidmenys

Prasmingais žodžiais mokytojus yra apibūdinęs ispanų filosofas F. Savateris: „globalizacijos herojai yra ne verslininkai, programinės įrangos kūrėjai, IT išradėjai, roko žvaigždės ar aktoriai. Tikrieji globalizacijos herojai yra mokytojai. Jie yra durys, pro kurias visos žmonijos sukauptos žinios išskuba pasitikti naujosios kartos. Jie – gelbėjimo lynas, apsaugantis žmoniją nuo jos pačios aklą entuziazmą skatinančių trumparegių idėjų. Mokytojai moko vaikus ir jaunuolius atsistoti prieš pradedant vaikščioti. Jie nesuteikia jiems laisvos valios, bet sudaro būtinas laisvos valios sąlygas“ (Sajienė, Dailidienė, 2003, p. 105).

E. Rodzevičiūtė (2003), analizuodama profesoriaus J. Laužiko raštus apie mokytojo asmenybę, atskleidė didelę pedagogo profesijos reikšmę. Autorė akcentuoja, kad mokytojas turi būti aktyvus kūrėjas, tarsi tarpininkas tarp pasaulio ir tautos, kultūros ir mokinio, bendrininkas, mokinių gyvenimo ir darbo organizatorius, vadovas, kūrėjas, pagalbininkas.

1. 2. 1. Pedagogo reikšmė asmenybės ugdymo(si) procese

Kaip teigia K. Poškus (1986), mokytojo veikla iš esmės visada yra kūrybinio pobūdžio, nes tinkamas ugdymas yra kūrybingas. Ši kilni ir labai sunki profesija reikalauja iš asmens, paskyrusio jai savo gyvenimą, nuolatinės kūrybos, nenuilstamo mąstymo, didžiulio dvasinio dosnumo, meilės vaikams, atsidavimo darbui. J. Laužikas taip pat akcentuoja, kad „mokytojui būtina turėti socialiai kūrybingą charakterį“ (Vaivada, 2004, p. 78–81). O. Tijūnėlienė (2004) savo darbe nurodo, kad mokytojo veikla bet kuriuo atveju reikalauja kūrybiškumo. Vadinasi, jei pedagogas dirba kūrybiškai, jis pasižymi pedagoginiu artistišku. Ši savybė neatskiriama nuo pedagoginio profesionalumo ir tik papildo mokytojo gebėjimų sąrašą.

Pasak V. Rajecko (2001), pirmiausia nuo pedagogo daugiausia priklauso santykiai su mokiniais. Daug lemia jo pedagoginis išprusimas ir kultūra, žinios, erudicija, pedagoginis taktas, bendravimo pobūdis, taip pat ir asmeninės savybės: teisingumas, atsakingumas, duoto žodžio laikymasis, gebėjimas derinti principingą reiklumą su pagarba ugdytinio asmenybei ir pan. „Pedagogai turi suvokti save patys ir leisti kitų suvokiami kaip pokyčių dinamikos ekspertai. Tam, kad taptų pokyčių dinamikos ekspertais, pedagogai turi patys tapti patyrusiais pokyčių tarpininkais“ (Gečienė, 2003, p. 14). Siekdami moralinio tikslo, mokytojai galės pagerinti iš bet kurios socialinės klasės kilusių moksleivių gyvenimą, kartu ugdyti didesnius visuomenės

gebėjimus valdyti pokyčius. Šiuolaikinio mokytojo darbas sudėtingesnis nei kada nors anksčiau. E. Gečienė akcentuoja, kad pedagogas privalo reaguoti į įvairialypės, besikeičiančios moksleivių populiacijos poreikius, į sparčią technikos pažangą ir tenkinti visų visuomenės grupių keliamus tobulumo reikalavimus.

V. Voveris (1990) įsitikinęs, kad mokytojas – tai ne tik profesija, bet ir gyvenimo būdas. Atliekamo darbo kokybė labai priklauso nuo vidinės motyvacijos, žmogaus pašaukimo vienai ar kitai profesijai. Pašaukimu, pasak autorių, dažniausiai vadinamas labai stiprus žmogaus palinkimas į tam tikrą veiklą. Ją atlikdamas jis patiria pasitenkinimą, lengviau nugali sunkumus ir nesėkmes. Būtent toje srityje asmuo anksčiau ar vėliau pasiekia geriausių rezultatų, o šis bruožas ir laikomas talentu. Pašaukimas – nėra tik gebėjimas, o kartu ir asmenybės nuostata, noras atlikti tam tikrus veiksmus. V. Kavaliauskienė (2001), remdamasi S. Šalkauskio teiginiais, nurodo, kad reikiamas mokytojo kvalifikacijas sudaro būtent pedagoginis pašaukimas, profesinis pasiruošimas ir faktiškas sugebėjimas sėkmingai dirbti pedagoginį darbą, o pati sąvoka *pedagoginis pašaukimas* gali būti suprantama dvejopa prasme: kaip tam tikras prigimties palinkimas į pedagoginius uždavinius arba kaip pati pedagoginė profesija, atitinkanti prigimties polinkius. Apskritai mokytojo asmenybės vaidmuo visame mokymo ir ugdymo procese yra didelis, o pedagoginį pašaukimą būtų galima laikyti svarbiu darbo sėkmės ir jo rezultatų šaltiniu. Svarbu akcentuoti, kad darbas pagal pasirinktą mylimą profesiją, L. Jovaišos (1981) manymu, – aktyvi kuriamoji veikla visų labui, veikla, kuriai atlikti reikia tam tikrų žmogaus jėgų ir savybių, įgalinančių sėkmingai veikti tiek kolektyvinio, tiek individualaus darbo sąlygomis.

K. Pukelio (1998, p. 90) teigimu, „tik keičiantis mokytojo (mokinio) sielos turiniui, keisis ir jo veikimo forma. (...) Norint, kad raktas pasisuktų durų spynoje, reikia paspartinti vidinį mokytojo kitimą, siekti, kad jis į pasaulį pažiūrėtų kitomis akimis“. Remiantis K. Pukeliu (1995, p. 107), galima teigti, kad „jau pedagoginėje (ugdymo) veikloje sėkmė priklauso ne tiek nuo mokytojo dalykinės kvalifikacijos (sugebėjimų, mokėjimų, žinių, įgūdžių, protinių galių ir t. t.), kiek nuo pačios jo asmenybės (charakterio, doros ir valios). Pirma asmenybė, po to kvalifikacija. Tik mokytojo asmenybė jo kvalifikaciją daro paveikią“.

L. Gudelienė-Gudelevičienė ir A. Kaušylienė (2006) nurodo, kad mokytojo darbas, kuris iki XX a. 7–8 dešimtmečio buvo suprantamas kaip siaura mokymo sritis, dabartiniu metu keičiasi į plačią, įvairiapusę veiklą, tarsi sukurdamas naują pedagogo profesijos sampratą ir veikimo pobūdį. XXI a. mokytojui labai svarbu kurti edukacinę aplinką, pritaikytą prie aplinkos ir įvairių darbo rinkos pokyčių, taip pat kurti ir naudotis naujomis mokymo(si) priemonėmis. Įvairūs atlikti tyrimai parodė, kad pedagogai pakankamai nusiteikę kvalifikacijos kėlimui, o jų tobulinimasis tikrai neapsiriboja tik formalaus pobūdžio (atestaciniais) reikalavimais.

A. Zulumskytės (2003) teigimu, kintančių poreikių ir galimybių valstybei svarbūs žmonės, gebantys pažinti save, realizuoti savo fizinį, dvasinį, intelektualinį potencialą. Remiantis tuo, įmanoma lanksčiau prisitaikyti prie naujų buities, darbo kūrybos sąlygų. Tokiu būdu žmogus gali įgyvendinti visus užsibrėžtus tikslus, o to pagrindu skatinti ir visos visuomenės pažangą. Intensyvūs pokyčiai neaplenkia ir pedagogo profesijos. Keičiantis visuomenės požiūriui, kinta ir mokytojo kaip ugdytojo vaidmuo, funkcijos.

1. 2. 2. Pedagogui keliamų reikalavimų kaita

Šių dienų pasaulyje kaita pasidarė nuolatiniu reiškiniu. R. Želvys (1999), M. Fullan (1998) šį veiksniį įvardija kaip vieną iš esminių postmodernistinės visuomenės bruožų. Pokyčiai jau nieko nebestebina, tik vystosi vis sparčiau. Beje, savo ruožtu stabilumą galima jau vadinti patologija, kuris išlaikomas tik dirbtinėmis priemonėmis, bet ne natūraliai atsiranda ir laikosi. Visi akivaizdūs ir konkretūs šių dienų veiklos pasikeitimai matomi A. Hargreaves (1999) išskirtose postmodernumo dimensijose:

- **Lankstūs ūkiai.** Keliami tokie nauji reikalavimai žmogui: problemų sprendimo įgūdžiai, gebėjimas identifikuoti problemas ir jas spręsti, puikiai išmanyti šiuolaikines informacines technologijas, gebėjimas sėkmingai veikti grupėje, prisitaikyti prie naujų sąlygų, gebėjimas kritikuoti ir būti lojaliam. Labai svarbus yra žmogaus mobilumas, užsienio kalbų mokėjimas ir kitų kultūrų pažinimas.
- **Judanti mozaika.** Ši dimensija apibrėžia veiklos nepastovumą, kaitą ir kelia tokius reikalavimus žmogui: lankstumas ir mobilumas, bendrųjų ir specialiųjų profesinių gebėjimų suderinimas, gebėjimas adaptuotis ir greitai įgyti naujų įgūdžių, gebėjimas bendradarbiauti ir tuo pačiu dirbti savarankiškai, o susidūrus su iššūkiais imtis iniciatyvos ir kūrybiškai juos išnaudoti.
- **Laiko ir erdvės „suspaudimas“.** Didėjantis informacinių technologijų mastas ir tempas iš esmės keičia tradicinius visuomenės santykius ir ragina taikytis prie tokių naujų reikalavimų kaip: kritinio mąstymo, savirefleksijos, atsakomybės už savo veiklą būtinybė, gebėjimas taikyti šiuolaikines technologijas, leidžiančias iš dalies valdyti laiko ir erdvės „suspaudimą“.
- **Prarastas tikrumas.** Ši postmodernumo dimensija karjeros plėtros požiūriu sąlygoja: nuolatinio mokymosi bei kritinio mąstymo būtinybę visose veiklose, mokėjimą klausinėti, kaupti informaciją ir ją analizuoti, gebėjimą atsakingai rinktis, metamokymąsi (mokymąsi mokytis).

- **Beribė savastis.** Būtent ši dimensija daro didelę įtaką žmogaus karjerai ir kelia jam tokius reikalavimus: nuolatinis savasties apmąstymo ir asmeninės karjeros projektavimo gebėjimas, tikslingas ir selektyvus naudojimas informacija.
- **Saugi imitacija.** Remiantis šia postmodernumo dimensija, žmogaus turi jausti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus, kurti realius bendradarbiavimo ir komandinio darbo santykius, vengti veiklos imitacijos, gebėti spręsti laikinumo problemas, išmokti lankstumo, spontaniškumo, nevengti nuolatinės kaitos.
- **Globalizacija.** Globalizacijos procese išryškėjantys socialiniai pokyčiai kelia daug naujų reikalavimų žmogaus karjeroje: mokėjimas prisiimti visą atsakomybę už savo gyvenimą ir karjerą, lankstumas ir mobilumas, nuolatinis mokymasis, gebėjimas sau susikurti darbo vietą, naujų šiuolaikinių informacijos ir komunikacijos technologijų įvaldymas, gebėjimas pažinti skirtingas kultūras, tolerantiškumas, užsienio kalbų mokėjimas.

Šių postmodernumo dimensijų kontekste kylančių naujų reikalavimų žmogaus, kartu ir pedagogo, veiklai įvaldymas gali padėti prisitaikyti šių dienų pasaulyje. Pasak G. Lipnevičienės ir kt. (2007), pedagogas, siekdamas įvykdyti visus jam keliamus reikalavimus ir pritapti kaitos eroje, tiesiog privalo būti tikras savo dalyko meistras. Iš mokytojo šiomis dienomis reikalaujama kūrybiškiau panaudoti kuo daugiau naujų veiklos rūšių. N. Bankauskienė (2007, p. 18) įvardija, kokie esminiai pasikeitimai visos Lietuvos valstybės gyvenime nulėmė naujų reikalavimų pedagogo veiklai, jo kvalifikacijai ir kompetencijai atsiradimą:

- globalizacija ir įstojimas į ES;
- kintančios ekonominės, socialinės ir politinės sąlygos;
- informacinių ir komunikacinių technologijų plėtra;
- didėjantys visuomenės poreikiai ir reikalavimai švietimui;
- besikeičiantis mokytojo vaidmuo reformuotoje mokykloje;
- tarptautinės švietimo praktikos tyrinėjimai ir lyginamosios studijos.

Lietuvos švietimo plėtotos strateginėse nuostatose (2002) nurodoma, kad mokytojo pareigų spektras sparčiai plečiamas, norint pasinaudoti pedagogo darbo galimybėmis. „Reikalingi mokytojo gebėjimai teikti papildomą ugdymo pagalbą socialinių problemų turintiems vaikams, mokyti specialiųjų poreikių vaikus, dirbti su itin gabiais mokiniais, mokyti suaugusiuosius, teikti neformalaus, papildomo švietimo paslaugas ir kita“ (p. 154). Akivaizdu, kad dabartis mokytojo profesijai kelia didelius naujus socialinius, pedagoginius ir dalykinius reikalavimus. Taip pat siekiant padidinti pedagogo visuomeninį vaidmenį, „išplečiamas jo savarankiškumas ir atsakomybė. Mokytojas tampa vienas iš švietimo turinio kūrėjų, (...) veikdamas kartu su kolegų komanda, tampa mokyklos darbo vertintoju ir jo tobulintoju“ (p. 161).

D. Augienė ir D. Malinauskienė (2007) teigia, kad švietimo pokyčiai daro įtaką pedagogų karjerai, jų mobilumui, atsakomybei, laisvei, lankstumui, kompetencijai, kūrybiškumui, bendradarbiavimui, novatoriškumui ir kt. Pateikiamoje 1 lentelėje parodoma, kaip atsirandantys nauji reikalavimai mokytojo veiklai inicijuoja pedagogų karjeros kaitą.

1 lentelė

Bendrujų reikalavimų individo veiklai ir pedagogo karjeros pokyčių sąsajos (pagal D. Augienę ir D. Malinauskienę, 2007, p. 31)

Eil. Nr.	Bendrieji reikalavimai individo veiklai	Pokyčiai pedagogų karjeroje
1.	Lankstumas, gebėjimas prisitaikyti	Pedagogas turi sugebėti keisti specializacijos profilį (pvz. lietuvių kalbos mokytojas gali tapti etikos, vokiečių kalbos mokytoju)
2.	Mobilumas	Pedagogas turi būti mobilus (dirbti keliose vietose, dėl darbo keisti gyvenamąją vietą ir kt.)
3.	Gebėjimas analizuoti ir spręsti problemas	Pedagogas turi būti inovatyvus (sugebėti spręsti ugdymo institucijos ar turinio pertvarkos, pokyčių valdymo problemas, mokėti klausinėti, kaupti informaciją ir ją analizuoti)
4.	Nuolatinis mokymasis	Pedagogas turi nuolat mokytis (gebėti adaptuotis ir greitai įgyti naujų įgūdžių)
5.	Refleksija, savirefleksija	Pedagogas turi reflektuoti savo veiklą (apmąstyti ugdymo proceso eigą, sąveiką, turinį, rezultatus)
6.	Kritinis mąstymas	Pedagogas turi būti savikritiškas (tobulinti savo darbo stilių, ieškoti efektyvesnių ugdymo(si) formų ir pan.)
7.	Kūrybiškumas	Pedagogas turi būti kūrybiškas (kuriant ar atnaujinant ugdymo turinio programas, mokymo priemones, modeliuojant pamokos struktūrą ir kt.)
8.	Informacinių technologijų taikymas	Pedagogas privalo taikyti šiuolaikines informacines technologijas (IT) veikloje
9.	Kultūrų pažinimas, tolerancija	Pedagogas turi išmanyti tarpkultūrinį ugdymą (stažuotės užsienyje, tarptautiniai projektai), mokėti kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią, pokyčiams palankią ugdymo/si aplinką
10.	Darbo vietos susikūrimas	Pedagogas turi sugebėti susikurti sau darbo vietą (steigti privačias ugdymo įstaigas (mokyklos, būreliai, klubai), kurti naujas ugdymo programas)
11.	Užsienio kalbų mokėjimas	Pedagogas turi mokėti kelias užsienio kalbas
12.	Europietiškas mąstymas	Pedagogas turi skleisti teigiamą požiūrį į europines

		dimensijas (pliuralizmas, multikultūriškumas, demokratija)
13.	Komandinis darbas	Pedagogas turi gebėti dirbti komandoje, prisitaikyti prie naujų sąlygų, drausmės
14.	Gebėjimas tirti aplinką ir procesą	Pedagogas turi būti tyrėjas (sugebėti tirti darbo aplinką ir procesą, išmanyti pokyčius darbo rinkoje)
15.	Gebėjimas vadovauti	Pedagogas turi turėti vadovo, lyderio savybių
16.	Atsakomybės jausmas	Pedagogas turi jausti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus, vengti veiklos imitacijos

Kaip teigia R. Laužackas ir kt. (2008), pedagogų karjeros pokyčiai turi derintis su mokykloje vykstančia veikla, siekiant ją pagerinti, ir turi remtis pačių mokytojų iniciatyva ir atsakomybe. Atlikti tyrimai, kaip keičiasi mokytojų darbo krūvis (2006) parodė, kad pedagogų darbas intensyvėja, daugumai pedagogų auga kontaktinių valandų mokykloje krūvis, atsiranda mokytojų, dirbančių keliose mokyklose ir mokančių jau nebe po vieną, bet ir po du, tris dalykus. Pedagogų veiklos intensyvėjimo procesą įvardijo ir A. Hargreaves (1999), aiškindamas, kad mokytojams ima trūkti laiko savo įgūdžiams atnaujinti, mažėja poilsio laikas darbo dienos metu, paslaugų kokybė prastėja, nes taupant laiką mažėja kruopštumas. Taip pat mažėja pedagogų galimybė kūrybiškiau dirbti, nes veiklos vykdymas spraudžiamas į tam tikrus šablonus. Augantis mokytojo atliekamų vaidmenų, funkcijų skaičius, didėjantis reikalavimų jam sąrašas, mažina laiką ir galimybes globoti mokinius, su jais nuoširdžiai bendrauti, o taip pat ir prastina ugdymo kokybę, nes mažėja pasirengimo pedagoginiam darbui laikas.

Apibendrinant galima teigti, kad visi šiuolaikiniam pedagogui keliami reikalavimai remiasi šiuolaikine mokymo(si) paradigma, šiuolaikinės didaktikos bruožais. Dėl šios priežasties, kintant mokymo(si) paradigmam, keičiasi ir reikalavimai pedagogui.

1. 2. 3. Pedagogo kompetencijų svarba sėkmingai karjerai

Kompetencija – pagrindinis reikalavimas žmogui šiuolaikinės karjeros planavimo kelyje. Šių dienų sparčiai kintančioje visuomenėje metamas iššūkis mokytojams, jų tradicinėms pedagoginėms kompetencijoms. Pakitusi mokymosi paradigma lemia ir besikeičiantį mokytojo profesinį vaidmenį. Kaip teigia P. Pečiuliauskienė (2005), naujam pedagogo profesiniam vaidmeniui atlikti reikia naujų profesinių kompetencijų: gebėjimas planuoti, projektuoti, kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, reflektuoti savo veiklą, bendrauti ir pan. „Tik aukštas kompetencijas išsiugdę pedagogai gali parengti bręstančią asmenybę demokratiškam gyvenimo būdai, puoselėti ją kultūrinei visuomenės brandai. (...) Mokytojų kompetencijų ugdymas turi tapti vienu iš svarbiausių švietimo reformos uždavinių“ (Rodzevičiūtė, 2003, p. 132).

K. Pukelis (2004) akcentuoja, kad bet kurios profesinės kvalifikacijos turinį sudaro žinios, mokėjimai ir įgūdžiai. Pirminės pedagogo profesinės žinios, mokėjimai ir įgūdžiai dažniausiai įgyjami pedagoginių studijų metu, kur ir susiformuoja pradiniai pedagoginio sąmoningumo kontūrai. Vėliau pedagoginio sąmoningumo turiningumas yra gilinamas keliant profesinę kvalifikaciją. Apibendrinant galima teigti, kad profesinės kvalifikacijos kėlimas iš esmės yra pedagoginio sąmoningumo ugdymasis saviugdros būdu ir grindžiamas žinių įgijimu. Jei konkrečioje profesijoje žmogus atlieka daug skirtingų funkcijų, vadinasi, jis turi turėti daug skirtingų kompetencijų. Apibendrinant galima teigti, kad kvalifikacija yra gebėjimų, reikalingų tam tikrai profesijai, visuma, o kompetencija – gebėjimas atlikti konkrečią operaciją, veiksmą ar funkciją.

Dažnai yra maišomos sąvokų *kompetencija* ir *kompetentingumas* reikšmės. R. Laužacko (2005) aiškinimu, kompetencija reiškia gebėjimo atlikti tam tikrą funkciją turėjimą, o kompetentingumas – to gebėjimo kokybiškumą, panaudojimą praktinėje veikloje. Profesinės kvalifikacijos tobulinimas yra mokymo ir mokymosi procesas, orientuotas išplėsti išmoktas arba įgytas profesines aktualias žinias, gebėjimus, nuostatas ir elgesio subtilybes.

Šių dienų postmoderniajame pasaulyje itin reikšminga tampa pedagogo socialinė kompetencija, atspindinti ugdytojo gebėjimą derinti pedagoginę ir organizacinę veiklą, kitaip tariant, kaip mokytojas sugeba orientuoti mokymą ir mokinių interesus, poreikius, polinkius, įsitikinimus bei tobulėjimo tendencijas. R. Kučinskienės ir V. Kučinsko (2000) teigimu, socialinė kompetencija aktuali mokytojo veiklai, nes mokytojas privalo rūpintis ne tik žinių teikimu, auklėjimu, bet ir moksleivių socialinės aplinkos problemomis. Reikia pripažinti, kad šių laikų visuomenės, šeimos ir mokinių poreikius gali tenkinti tik socialiai brandūs pedagogas, kuris pasižymi dvasingumu sau ir aplinkai, praktiniu aktyvumu, vykdo socialiai tikslingą ir visuomenės pripažintą veiklą ir elgseną.

Atlikti tyrimai apie pedagogų didaktinę kompetenciją (2006) rodo, kad mokytojai dirba skirtingai, nors bandoma vieningai taikytis prie nuolat kintančio požiūrio į mokymo ir mokymosi prigimtį, santykį bei galimybes, o sudaryti sąlygas mokytojams nuolat atnaujinti ir plėtoti savo didaktinę kompetenciją tiesiog būtina. Taip pat dabar eilinis mokytojas turi turėti stiprias vadovavimo kompetencijas, kad galėtų tinkamai vykdyti savo veiklą pamokų metu, mokėtų nukreipti mokinius tinkama mokymosi linkme, tinkamai išaiškinti mokiniams, ką ir kaip reikia tinkamai daryti ir pan. (Rodzevičiūtė E., 2007).

N. Babić ir S. Irović (2008) teigia, kad svarbiausios žmogaus kompetencijos yra perkeliamosios ir daugiafunkcinės. „Perkeliamumas reiškia jų efektyvų taikymą daugelyje situacijų ir kontekstų, o daugiafunkcionalumas reiškia jų panaudojimą siekiant įvairių tikslų ir

sprendžiant įvairias problemas ir uždavinius“ (2008, p. 18). Pagrindinės kompetencijos yra traktuojamos kaip atitinkamų asmeninių pasiekimų gyvenime, darbe, moksle prielaida.

Apibendrinant galima teigti, kad sėkmingai karjerai svarbios visos pedagogo kaip žmogaus ir specialisto turimos ir nuolat tobulinamos kompetencijos. Atlikti įvairūs moksliniai tyrimai rodo, kad vis daugiau pedagogų domisi kvalifikacijos tobulinimo programomis, didėja jų atsakomybės už savo veiklą lygis, mokytojai aktyviai dalyvauja švietimo reformos kaitoje, geba sąmoningai iš gausių informacijos šaltinių atsirinkti tai, kas reikalinga jų profesinei veiklai, jų ugdytiniams. Tokiu būdu pedagogai didina savo kompetencijų ir įgūdžių lobyną.

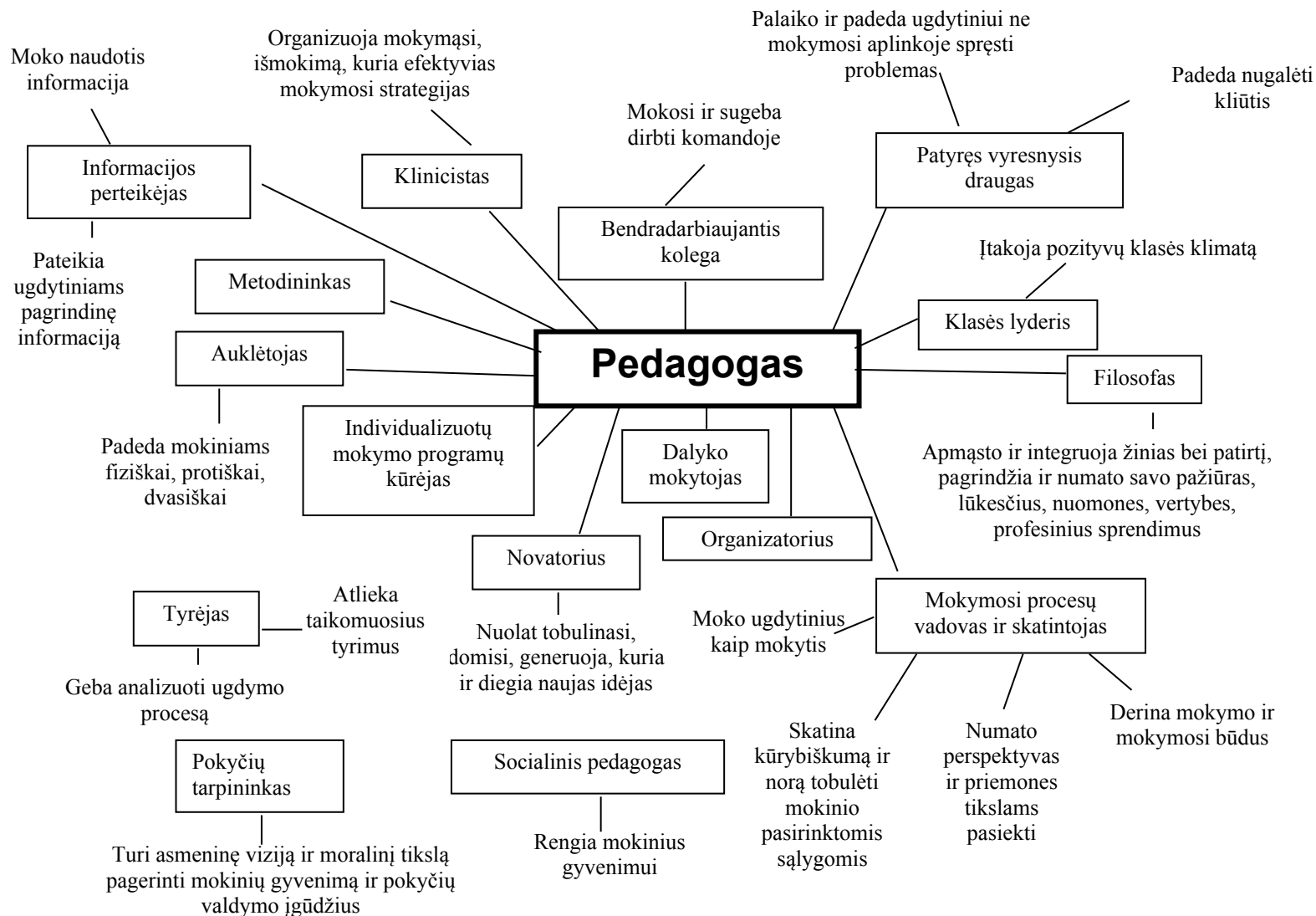
1. 2. 4. Šiuolaikiniai pedagogo vaidmenys

E. Rodzevičiūtė (2006) tikina, kad mokymasis visą gyvenimą tampa svarbiausiu Europos Sąjungos švietimo kokybės principu. Pedagogą – žinių turėtoją ir perteikėją, keičia mokytojas–mokymosi proceso organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, pokyčių tarpininkas, novatorius, mokyklos kultūros kūrėjas, socialinis pedagogas, psichologas, konsultantas ir pan. R. Malinauskas (1997), remdamasis D. Hargraves, nurodė, kokios pagrindinės tendencijos atspindi pakitusią darbo kultūrą: nuo įprasto kvalifikacijos kėlimo pereinama prie nuolatinio mokymosi, nuo vyravusios individualios veiklos žengiama bendradarbiavimo link, nuo hierarchijos – prie komandos, nuo diktatoriškos priežiūros – prie žmogiško pritarimo, nuo autoriteto – prie tarimosi, nuo išgyvenimo – prie įsitvirtinimo. Tik sugebėjęs sujungti tiek daug vaidmenų savyje, mokytojas galės įgyvendinti jam iškeltus uždavinius.

V. Tumėnienės ir B. Janiūnaitės (2000) manymu, tradiciniais pedagogo vaidmenimis galėtų būti vadinami tokie vaidmenys kaip mokymo organizatorius, informacijos perteikėjas, dalyko mokytojas, auklėtojas, konsultantas, mokymosi proceso vadovas, metodininkas. Tačiau, kaip teigia minėtosios autorės, „pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekstas sukuria iš esmės naują pedagogo veiklos erdvę, kurioje pastarasis turi imtis naujų, neįprastų vaidmenų bei keičiasi tradicinių vaidmenų pobūdis ir ribos“ (2000, p. 30). Tokiame veiklos kaitos kontekste nebeturi prasmės tradicinis informacijos perteikimas, neužtenka būti vien geru dalyko žinovu – būtinas multidisciplininis požiūris. Tokiu būdu atsiveria naujas pedagogo atliekamų vaidmenų spektras (žr. 1 paveikslas). Akivaizdu, kad išnykusios mokyklų ribos ir globalia tapusi aplinka lemia, kad mokytojas puikiu ugdymo proceso vadovu ir organizatoriumi turi būti ne tik savo klasėje, bet ir už jos ar net visos mokyklos ribų. Šiuolaikinis pedagogas turėtų tapti visos dirbančios bendruomenės vadu ir ugdymosi proceso skatintoju. Taip pat tobulėjimo procese labai

svarbus atsiradęs mokytojo – bendradarbiaujančio kolegos vaidmuo, galintis prisidėti prie neformaliojo mokymosi sklaidos.

Iš vaizdžiai apibūdintų pedagogo veiklos pokyčių, galima konstatuoti, kad nagrinėjamame kontekste išlieka visi tradiciniai mokytojo vaidmenys, tik pakinta jų pobūdis ir prasiplečia veiklos ribos. L. Šiaučiukėnienė ir kt. (2006) analizuoja akivaizdžiai pakitusią mokytojo profesiją. Įvairių kaitos sąlygų nulemtas netradicinių pedagogo vaidmenų atsiradimas priverčia šios profesijos atstovus tapti visų reikalų žinovais. Pavyzdžiui, mokytojas kaip klasės lyderis tapo atsakingas už klasės psichologinį klimatą ir tam turi skirti daug dėmesio, o mokytojas kaip vyresnysis draugas turi palaikyti ir padėti mokytis ne mokymosi aplinkoje spręsti įvairias problemas ir pan. Labai svarbus naujasis mokytojo – socialinio pedagogo, vaidmuo. Jo paskirtis – išaiškinti ir atskleisti mokiniams gyvenimo tiesas, įvairias veiklos sėkmės prielaidas, rengti mokinius gyvenimui. Augantis mokytojo funkcijų ir vaidmenų skaičius tik įrodo, kad jis turėtų būti nuolat atsinaujinantis, visą gyvenimą besimokantis ugdymo proceso veikėjas. Šia prasme atsiranda visiškai naujas mokytojo katalizatoriaus vaidmuo, susidedantis iš dar dviejų mažesnių – filosofo ir klinicisto, vaidmenų. R. Kučinskienė (2002) akcentuoja ypač svarbų mokytojo-filosofo vaidmenį. Jis turi gebėti apmąstyti ir integruoti naujas žinias bei turimą patirtį, tinkamai pagrįsti ir mokėti sisteminti bei atnaujinti savo pažiūras, nuomones, vertybes, profesinius sprendimus pagal individų ir visuomenės poreikį. Manoma, kad tik analizuodamas savo teigiamą ir neigiamą patyrimą, mokytojas greičiau įsisavins individualų mokymo stilių. Kitas vaidmuo – klinicistas, apibūdina mokymosi organizavimo, efektyvių mokymosi strategijų kūrimo, nukrypimų nuo instrukcijų vertinimo, mokymosi situacijų reguliavimo ir pan. procesus. Neatmetama ir mokytojo – tyrėjo vaidmens įsisavinimo būtinybė, kadangi mokytojas neišvengiamai turėtų mokėti pakankamai profesionaliai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, analizuodamas ir stengdamasis gerinti mokymo ir mokymosi procesus, rūpindamasis savęs vertinimu, savikritiška refleksija bei pedagoginių situacijų tyrimu. V. Tumėnienė ir B. Janiūnaitė (2001), tirdamos pedagogų novacinę veiklą, nurodo, kad tai įvairiapusė, kompleksiška ir sunkiai pasiduodanti griežtoms taisyklėms ar apribojimams veikla, nes vienaip ar kitaip remiasi kūryba.

1 pav. Šiuolaikiniai pedagogo atliekami vaidmenys ir funkcijos (modifikuota remiantis V. Tumėniene ir B. Janiūnaite, 2000, p. 31)

Pedagogo, kaip mokymo(si) proceso organizatoriaus vaidmenį tyrė ir R. Pocevičienė, D. Eitutytė (2004), nustatydamos, kad organizuojant mokymo(si) procesą, pedagogams svarbios yra tiek asmeninės, tiek didaktinės kompetencijos.

Igyvendinto projekto „Pedagoginės ir profesinės mokytojų kompetencijos tobulinimas“ rezultatai (2006) parodė, kad viena iš klasės auklėtojo veiklos sričių – vadovavimas ugdomajai veiklai. Pedagogui tuo sėkmingiau pavyksta vadovauti mokinių veiklai, kuo jis geriau pažįsta savo mokinius. Todėl klasės auklėtojas turi nuolat stebėti, tyrinėti mokinius ir klasės bendruomenę, numatyti auklėtinių asmenybės vystymosi ir klasės mokinių veiklos perspektyvas, vertinti mokinių išsiauklėjimą. Pasak L. Šiaučiukėnienės ir V. Dabrišienės (2000), tarpdalykinis pedagogų bendravimas dėl veiklos intensyvumo tapo labai suvaržytas, nes didėja tarpusavio konkurencija, todėl mažėja galimybių mokytojams mokytis vieniems iš kitų ir teikti paramą. Taip pat labai svarbus tampa pedagogo bendradarbiavimas su moksleivių tėvais ne tik informacijos teikimo prasme, bet ir konsultavimosi principu.

Apibendrinant galima teigti, kad pedagoginė veikla akivaizdžiai įgauna naują kryptį. Kiekvienas naujas pedagogo vaidmuo duoda ir naujas funkcijas, o šis procesas rodo besiplečiančias mokytojo veiklos galimybes. R. Čiužo (2007) teigimu, šiuolaikiniame mokymo(si) procese mokytojas iš lyderio tampa patarėju, metodininku, konsultantu, psichologu, tyrėju, mokymo proceso skatintoju, pokyčiu tarpininku, novatoriumi, mokyklos kultūros kūrėju ir t. t. Tinkamai įvaldyti nauji vaidmenys tik prisidės prie sėkmingos pedagogo karjeros plėtros.

1. 3. Pedagogų mokymasis: formalusis, neformalusis ir savaiminis

Nuolatinio tobulėjimo ir mokymosi kompetencija tampa neatsiejama nuo profesinio darbo. Pedagogai dirbdami savo profesinį darbą mokysis savarankiškai, bendrai ieškos naujovių, nagrinėdami metodinę, papildomą literatūrą nuolat mokysis, tobulins gebėjimus. Įgytos žinios, gebėjimai konsultuojantis, svarstant ir derinant savo nuomonę, padės pedagogams kokybiškai parengti savo įstaigos programą, kuri atlieps vaikų, tėvų, bendruomenės poreikius. Pasak A. Zaukienės (2005), kaitos procesas yra neišvengiamas, žmogus turi būti parengtas ne konkrečiai darbo vietai, bet turėti savarankiško profesinio tobulėjimo įgūdžių, specialistas turi būti skatinamas kelti, tobulinti ar net keisti savo kvalifikaciją.

J. Dautaras ir N. Rukštelienė (2006) nurodo, kad Lietuvos švietimo sistemoje teisiškai sudarytos visos galimybės mokytis visą gyvenimą. Šią idėją įtvirtina LR Švietimo įstatymas, LR Neformaliojo švietimo įstatymas, Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos,

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija ir kiti teisiniai aktai. Mokymasis visą gyvenimą yra neatsiejama pedagogo profesijos dalis.

Europos Sąjungos švietimo politiką reglamentuojantys dokumentai į ES šalių gyventojų intelektinių diskusijų erdvę įveda naują sampratą – mokymasis visą gyvenimą. 2001 m. paskelbiamas **Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001)**. Šiuo dokumentu nurodoma, kad egzistuoja dvi svarbios priežastys, kodėl Europos Sąjungai, vadinas, ir mūsų šaliai, nes esame šios sąjungos nariai, būtina įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą koncepciją:

- Europa eina link žiniomis grindžiamos visuomenės ir ūkio. Labiau nei bet kada naujausios informacijos ir žinių prieinamumas, motyvacija ir įgūdžiai protingai naudotis šiais resursais savo ir visos visuomenės vardu tampa veiksniumi, didinančiu Europos kompetenciją, žmonių darbingumą ir pritaikomumą;
- Šiandieniniai europiečiai gyvena sudėtingame socialiniame ir politiniame pasaulyje. Labiau nei bet kada jie nori planuoti savo gyvenimą. Iš jų tikimasi aktyvios visuomeninės veiklos. Jie privalo mokytis gyventi kultūrinės, etninės ir kalbinės įvairovės sąlygomis. Švietimas plačiąja prasme yra svarbiausias dalykas, mokantis ir suprantant, kaip priimti šiuos iššūkius.

Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2001) nurodoma, kad kiekvienam žmogui, o pedagogui ypač, būtina suvokti nuolatinio mokymosi vertę, nes „vertingiausia – žmogaus gebėjimas nuolat besikeičiančioje aplinkoje naudoti žinias veiksmingai ir protingai. (...) Nuolatinis švietimas ir mokymasis yra geriausias būdas priimti permainingų iššūkius“. Labai vertinama atsiradusi visiškai nauja kompetencija – mokymasis kaip mokytis (metamokymasis).

Prieš tai nagrinėti klausimai apie mokytojo veiklą jau įrodė, kad pedagogo karjera sparčiai kinta, atsižvelgiant į įvairius asmeninės ir profesinės aplinkos kaitos veiksnius. Šie veiksniai nulemia spartų mokytojų kvalifikacijos augimą, didėjančių jų atliekamų funkcijų ir vaidmenų, keliamų reikalavimų skaičių. Įvairiapusis kvalifikacijos tobulinimas neatsiejamas nuo mokymosi proceso. Nuolatinio mokymosi procese iškyla būtinybė tobulinti ne tik profesines ar didaktines kompetencijas, bet ir lavinti karjeros planavimo, bendravimo, teigiamo požiūrio į europines dimensijas (pliuralizmas, multikultūriškumas, demokratija) skleidimo įgūdžius. Pedagogo kvalifikacijos tobulinimas yra labai svarbus jo karjerai. R. Laužackas ir kt. (2008) nurodo du pagrindinius kvalifikacijos tobulinimo tikslus: profesinį prisitaikymą ir profesinį tobulėjimą. Esminis profesinio prisitaikymo akcentas – reaguoti į pakitusius reikalavimus kvalifikacijai, kai atsiranda prieštaravimas tarp mokytojui išaugusių reikalavimų ir jo pasirengimo. Kvalifikacijos tobulinimo tikslas – atitikti tuos augančius reikalavimus, tinkamai atlikti naujus vaidmenis ir kokybiškai įgyvendinti papildomai priskirtas funkcijas. Profesinės kvalifikacijos tobulinimas

sudaro galimybes „judėti horizontaliai“ (veikla, susijusi su profesiniu specializavimusi) arba „vertikalčiai“ (užimti pareigas pagal naujų mokėjimų poreikį), t. y. vykdyti naujas veiklos funkcijas, atitinkančias papildomai įgytą kvalifikaciją. Norint, kad karjeros pokyčiams būtų daroma teigiama įtaka, reikalinga aktyvi asmeninė mokytojo pozicija mokymosi atžvilgiu, nes kvalifikacijos tobulinimas, orientuotas tik į privalomą prisitaikymą prie kintančių darbo ir aplinkos sąlygų, įvairiapusio teigiamo rezultato neduos. Vien tik naujovių atsiradimas veikloje savaime neskatina nei kvalifikacijos tobulinimo, nei karjeros plėtotės. Kol mokymosi visą gyvenimą koncepcija netampa sudėtinė asmens įsitikinimų dalimi, tol tobulėjimo procesas būna tik formalus.

J. Laurinavičiūtė (2000) mokymosi sąvoką apibrėžia kaip elgesio keitimąsi, modifikavimąsi. Taip pat akcentuojama, kad suaugusiųjų mokymasis yra daugialypis ir siejasi su tokiais aspektais, kaip išsilavinimas, amžius, sugebėjimai, mokymosi sąlygos, turima patirtis. Kaip teigia D. Beresnevičienė ir kt. (1993), pedagogas ne tik privalo perteikti mokiniams dalyko žinias, bet nuolat mokydamasis pats padėti atrasti moksleiviams prasmingo mokymosi būdus ir priemones. Prasmingus žodžius ištarė Jh. Holtas: „kadangi nežinome, ko labiausiai reikės ateityje, būtų beprasmiška stengtis išmokyti to iš anksto. Veikia reikėtų stengtis išugdyti žmones, kurie taip pamėgs mokytis ir taip puikiai sugebės tai daryti, kad galės išmokti visko, ko prireiks“ (Bankauskienė, 2007, p. 61). R. Čiužas ir V. Adaškevičienė (2007), remdamiesi konstruktyvizmo teorija, aiškina, kad žmogus, sąveikaudamas su aplinka bei remdamasis turima ankstesne patirtimi, kuria individualų žinojimą ir tokiu būdu mokosi. Akivaizdu, kad pedagogų mokymas(is) vyksta tam tikrame specifiniame kontekste, kurį veikia įvairūs socialinės sąveikos procesai.

V. Zuzevičiūtė (2006) apibrėžia besimokančios organizacijos svarbą kiekvienam jos nariui atskirai ir visiems kartu. Besimokanti organizacija yra efektyvesnė nestabiliomis sąlygomis, nes greičiau reaguoja į pokyčius ir yra lankstesnė. Vadinasi, jei mokykloje sudaromos sąlygos pedagogams bendrai mokytis, tokios mokyklos nariai daug greičiau susidoros su sunkumais nei palankios mokymuisi aplinkos neturinčios mokymo įstaigos darbuotojai. Pasak G. Linkaitytės ir V. Širvaitytės (2000, p. 55), „bendradarbiavimas yra viena iš svarbiausių mokymosi sąlygų ir vienas iš svarbiausių mokymosi gebėjimų. (...) Mokymosi per bendradarbiavimą efektyvumas pagrįstas keliomis teorijomis. Sociokonstruktyvizmas (J. Piaget teorija) sako, jog besimokančiajam išreiškus savo nuomonę kokiai nors grupei, skatinamas jos bendravimas – ta nuomonė aptariama, kyla diskusijos. (...) Sociokultūrinė (L. S. Vygotskio) teorija teigia, kad diskutuodamas, aiškindamasis su kitais grupės nariais, besimokantysis ugdomi individualų supratimą. L. S. Vygotskio nuomone, socialiai aktyvesnis žmogus pasiekia žymiai geresnių

mokymosi rezultatų“. R. M. Andriekienės ir B. Anužienės (2006) manymu, besimokantysis turėtų būti stipriai motyvuotas ir įgyti reikiamų žinių, atsižvelgdamas į savo jau turimas žinias, patirtį. Autorės akcentuoja, kad kompetencijų ugdymo metu besimokantysis integruoja naujas arba jau turimas žinias, mokėjimus, nuostatas į pirminį turimų kompetencijų variantą. Šiame etape labai svarbu, kad pedagogas gebėtų tinkamai pritaikyti naujai įgytas žinias savo veikloje. Prie naujai įgytų žinių pritaikymo praktikoje gali prisidėti papildomai lavinami R. Pocevičienės ir A. Malakausko (2003) tyrime nurodyti mokytojų nuolatinio mokymosi gebėjimai. Šie gebėjimai suteikia galimybę mokytis visą gyvenimą, o kartu ir sėkmingai adaptuotis kintančioje asmeninėje ir profesinėje aplinkoje. Nuolatinio mokymosi gebėjimus, tyrėjų nuomone, apibūdina ir kiti pedagogo turimi gebėjimai, kaip gebėjimas mokytis savarankiškai, kelti tikslus, spręsti problemas, pasitikėti savo jėgomis priimant sprendimus, planuoti savo veiklą ir laiką, mąstyti kritiškai ir pan.

Užsienio mokslininkų N. Longworth (2007), M. S. Knowles, E. F. Helton III, R. A. Swaman (2007) ir M. Tight (2007) tyrimais įrodyta, kad pedagogams mokymasis visą gyvenimą yra tarsi sudvigubintas, nes keičiasi ne tik mokymo turinys, bet ir patys mokymo principai, metodikos. Nuolatinio mokymosi procesas nesumenkina mokytojo vaidmens, o jį tik sustiprina, nes padaro pedagogą pagrindiniu šios kilnios idėjos skleidėju.

Pagal N. Longworth (2007), būtina pripažinti, kad mokymasis ne visada vyksta oficialiose švietimo institucijose. Yra apibrėžiamos trys tikslingo mokymosi kategorijos: formalusis (vyksta švietimo ir mokymo institucijose, kai suteikiami pripažįstami diplomai ir kvalifikacijos), neformalusis (dažnai nesuteikiami oficialūs pažymėjimai, gali vykti darbo vietoje ar per tam tikrą visuomeninių organizacijų, pilietinių grupių veiklą) ir savaiminis mokymasis (natūrali kasdienio gyvenimo dalis, kai asmenys neplanuodami ir patys to nesuvokdami gausina savo žinias ir įgūdžius). Visos šios mokymosi rūšys yra skirtingos, tačiau beveik vienodai svarbios ir reikalingos žmogaus gyvenimui.

1. 3. 1. Neformalusis pedagogų mokymas

E. Jurašaitė-Harbison (2007) nurodo, kad neformalusis mokytojų mokymas vyksta pedagogams bendradarbiaujant su mokyklos administracija, kolegomis ir tėvais, bendrai planuojant ugdymo procesą, pietaujant, geriant kavą ir dalyvaujant kituose neformaliuose susitikimuose. Mokytojai daugiau tobulėja bendraudami, žinias patys kurdami, o ne jas gaudami. Kaip aiškina I. Žemaitytė (2007), neformalusis mokymas gali būti teikiamas darbo vietose, juo

gali rūpintis visuomeninės organizacijos ir grupės, taip pat organizacijos, skirtos papildyti formaliąją švietimo sistemą (meno, muzikos, sporto veikla).

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemai valdyti yra skirtas LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, priimtas 1998 m. birželio 30 d. Šiame dokumente reglamentuojamos tokios pagrindinės suaugusiųjų švietimo formos:

- organizuota tikslinė savišvieta;
- kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.), seminarai, paskaitos;
- neakivaizdinis (nuotolinis) švietimas;
- žiniasklaidos priemonėmis perteikiamos šviečiamojo pobūdžio programos.

L. Sajienė ir E. Dailidienė (2003) aiškina, kad mokymasis darbo vietoje vyksta atliekant akivaizdžius praktinius veiksmus, funkcijas, vaidmenis, tokiu būdu neformaliai perimant ir įvaldant konkrečios veiklos standartus. Taip mokymasis ir darbas susilieja į vieną visumą. Neformaliai mokydamosis darbo vietoje, pedagogas darbo aplinkoje patenka į realią situaciją, ją patiria, išgyvena ir iš jos pasimoko. Šioje mokymosi aplinkoje susiduriama su įvairaus pobūdžio socialiniais santykiais, sprendžiamos dalykinės problemos, konfliktai. Mokydamosis darbo vietoje mokytojas gauna daug naudingos tiek profesinės, tiek gyvenimiškos patirties, kuri vienu metu leidžia pajusti džiaugsmą ir nusivylimą. J. Dautaro ir N. Rukštelienės (2006) nuomone, mokymasis darbo vietoje yra labai gera kvalifikacijos kėlimo forma, nes keldami kvalifikaciją savo mokykloje jauni mokytojai gali mokytis iš savo kolegų, išklaudyti jų patarimų, kritinių pastabų. Gali būti sunku susieti su sava aplinka gautą informaciją toli nuo savo mokyklos. Be to, įrodyta, kad jauni specialistai daug lengviau priima informaciją ir pastabas iš savų kolegų, nei visiškai svetimų asmenų.

R. Totoraitis (2006) užtikrina, kad Švietimo ir mokslo ministerija stengiasi aktyviai remti ir palaikyti suaugusiųjų, o ypač pedagogų, neformaliojo švietimo projektus. H. Chlebnikovienė (2006) teigia, kad šiuo metu įvairūs kaitos procesai ir jų sąlygota veikla vis dažniau priverčia pedagogus burtis į laikinas grupes vieno ar kito pobūdžio projektams rengti ir įgyvendinti. Šiandien projektų įgyvendinimas – populiarus problemų sprendimo būdas.

B. Simonaitienė ir V. Targamadzė (2001) analizuodamos pedagogo mokymąsi darbo vietoje, išskiria tris tokio mokymosi lygius: individo, komandos ir sistemos. Individas mokosi skaitydamas knygą, apmąstydamas savo veiklą, atlikdamas savo veiklos vertinimą ir pan. Kai iš tos pačios veiklos ar patyrimo tuo pačiu metu mokosi du ar daugiau asmenų – tai jau komandos mokymasis. Toks mokymasis kuria kokybiškus tarpasmeninius santykius, skatina prisiimti atsakomybę ir įsipareigojimui grupei. Taip pat komandinis mokymasis prisideda prie

organizacijos tobulėjimo, nes asmens įgytos žinios, jam diskutuojant su kitais kolegomis, tampa bendra visos organizacijos vertybe. Sistemos mokymasis pasireiškia kaip masinis procesas, naujų žinių naudojimo, kūrimo ir skleidimo procese. Tarkim, bendrai apmąstant konkretaus pedagogo pateiktas žinias, kuriamos naujos žinios, kurios reikšmingos ir reikalingos konkrečiai mokyklai. Tokiu būdu atskiro mokytojo individuali patirtis inicijuoja pokyčius visoje mokykloje (sistemoje).

1. 3. 2. Informalusis (savaiminis) pedagogų švietimas

R. Laužacko ir kt. (2005) teigimu, savaiminis mokymasis siejasi su asmens individualia iniciatyva, asmenine patirtimi, laisvalaikio leidimu, bendruomenine veikla. Šio mokymosi pagrindas yra profesinių, asmeninių, socialinių, dvasinių poreikių tenkinimas. Draugų bei įvairių socialinių grupių įtaka taip pat priskiriama prie savaiminio mokymosi. Profesinio tobulėjimo procese savaiminis, kitaip dar vadinamas patirtiniu, mokymasis yra labai svarbus komponentas. Atsižvelgiant į laiko ir išteklių, skirtų mokymuisi, pobūdį, mokymosi procesas gali būti tikslinis arba atsitiktinis. Formalusis ir neformalusis mokymasis priskiriamas prie tikslinio, o savaiminis mokymasis jau yra laikomas atsitiktiniu, neapgalvotu, neplanuotu procesu. Tačiau būtina akcentuoti, kad atsitiktinis mokymasis gali bet kuriuo momentu tapti tiksliniu arba prisidėti prie tikslinio mokymosi pradžios. Tuo pačiu metu tikslinis mokymasis gali turėti nemažai atsitiktinio mokymosi elementų. Tai reiškia, kad savaiminis mokymasis gali būti formaliojo mokymosi dalimi, o taip pat kartais sunku atskirti neformalųjį ir savaiminį mokymąsi. Minėtieji mokslininkai pastebi, kad darbo vietoje pedagogų mokymosi procesas ir jo turinys didžiąja dalimi būna savaiminis, bent jau tiek, kiek mokomasi buvo savanoriškai ar nejaučiant, kad vyksta mokymasis. Pavyzdžiui, suplanuotų kursų metu gautas žinias mokytojas praktiškai panaudoja dirbdamas, taip pat diskutuodamas su savo kolegomis. Būtent šis procesas po formaliųjų mokymų duoda daugiausia naudos besimokančiajam, nors ir vyksta neplanuotai, atsitiktinai.

Informalusis (savaiminis) švietimas, pasak C. Margheri, „veikla, kuri yra nestruktūrizuota, nesistemiška, vykstanti skirtingose vietose, kuriai priklauso massmedia, švietimas darbo vietoje bei politikos srityje, žiniasklaidoje“ (Žemaitytė, 2007, p. 14). P. Jarvis šią mokymosi formą apibūdina kaip idėjų pasikeitimo su kitais žmonėmis procesą, iš kurio gali kilti naujų idėjų ir žinių.

Mokslinėje literatūroje *mokymosi darbo vietoje* procesas dažnai apibūdinamas kaip savaiminis arba neformalusis. Neretai tobulėjimas darbo vietoje pačių darbuotojų net nėra

laikomas mokymusi. Apibendrinant būtina akcentuoti, kad visų formų mokymąsi, - formalųjį, neformalųjį ir savaiminį, reikėtų laikyti bendru vienas kitą papildančiu mokymosi procesu. Svarbiau yra suprasti minėtų mokymosi būdų sąsajos reikšmę ir privalumus, o ne tik ieškoti vieno ar kito silpnųjų pusių. Svarbiausia, kad pedagogas suvoktų savo nuolatinio mokymosi būtinybę ir reikšmę, nes mokymosi visą gyvenimą būtinumą sąlygoja globalizacijos, darbo pasaulio, mokslo žinių ir informacinių technologijų plėtra. Todėl, norint plėsti karjerą, būtina derinti nuolatinį darbo ir mokymosi procesą.

II. PEDAGOGŲ KARJEROS POKYČIŲ MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KONTEKSTE TYRIMO REZULTATAI

2. 1. Tyrimo metodologija

Tyrimo tipo ir schemos pristatymas. Pedagogų karjeros pokyčių tyrimui pasirinktas aprašomojo pobūdžio tipas, kuriuo siekiama apibūdinti konkrečius pedagogų karjeros pokyčius, veikiamus mokymosi visą gyvenimą koncepcijos nuostatų. Darbe taikomas kiekybinio tyrimo metodas, kurio veiksmų visuma suteikia galimybę gauti naujų statistiškai reikšmingų žinių.

Tyrimo imties charakteristikos. Tiriamųjų populiaciją sudaro Kelmės rajono mokyklų (pagrindinių, vidurinių ir gimnazijų) pedagogai.

Tyrimo etika. Respondentams tyrimo tikslas buvo nurodytas aiškiai, buvo paaiškinta, kaip pildyti klausimyną. Atliekant tyrimą, laikytasi pagarbos asmens orumui, geranoriškumo ir teisingumo principų. Tam tikrai daliai tiriamųjų buvo leista užpildyti klausimynus jiems tinkamu laiku ir norimoje vietoje, nes iš karto atsakyti į klausimus tiriamieji neturėjo sąlygų. Tiriamiesiems buvo garantuotas duomenų saugumas. Klausimynuose nebuvo prašoma nurodyti vardo ir pavardės, todėl tyrimo anonimiškumu tikėtasi surinkti autentiškus, respondentų suvokimą atitinkančius atsakymus. Pažadėta skelbti tik statistiškai apdorotus bendrus tyrimo duomenis, neatskleidžiant konkrečių kiekvieno pedagogo duomenų.

Tyrimo instrumentas. Klausimynas sudarytas remiantis mokslinės literatūros analizės teiginiais. D. Augienės ir D. Malinauskienės (2007), V. Tumėnienės ir B. Janiūnaitės (2000), A. Hargreaves (1999), U. Beck (1988), D. Held, A. McGrew ir kt. (2002), M. Carnoy (2006) ir kt. darbuose analizuojamos postmodernumo dimensijos, vykstančios socialinės transformacijos ir jų sąlygojamas naujų reikalavimų kiekvieno asmens, taip pat ir pedagogo, veiklai atsiradimas yra šio empirinio tyrimo pagrindas. Šių dienų postmodernioje visuomenėje akivaizdžiai yra pakitusi pedagogo veikla, todėl tyrimu siekiama išsiaiškinti, kaip atsiradę nauji postmodernios visuomenės reikalavimai žmogui keičia mokytojo profesiją, jo karjerą ir kiek svarbus šiame procese yra nuolatinis mokymasis. Klausimynas sudarytas iš 3 klausimų blokų: klausimai, skirti sužinoti pedagogų nuomonę apie jų karjeros pokyčius; klausimai, susiję su pedagogų mokymosi aplinka ir demografinių klausimų grupė. Iš viso klausimyne buvo pateiktas 31 klausimas: 29 uždaro tipo ir 2 atviro tipo klausimai.

Tyrimo organizavimo aspektai. Empirinis tyrimas vyko 2010 m. gruodžio – 2011 m. sausio mėnesiais.

Tyrimo eiga. Tyrimas vyko tokiais etapais:

- Mokslinės literatūros analizė.
- Tyrimo instrumento (anketos) parengimas.
- Kelmės rajono pedagogų anketinė apklausa.
- Anketos duomenų apdorojimas ir analizė.
- Išvadų formulavimas ir rekomendacijų parengimas.

Tyrimo imtis. Empirinio tyrimo imtis buvo formuojama atsitiktinės atrankos būdu.

Statistinis imties dydžio nustatymas buvo atliekamas naudojant Paniotto formulę:

$n = 1/(\Delta^2 + 1/N)$, kur:

n – reikiamas respondentų skaičius;

Δ – paklaida (nuo 1 proc. iki 5 proc.);

N – visumos narių skaičius.

Kelmės rajono savivaldybės švietimo skyriaus duomenimis, Kelmės rajono bendrojo ir viduriniojo lavinimo mokyklose dirba apie 500 pedagogų. Tam, kad nereikėtų apklausti visų mokytojų, pagal Paniotto formulę buvo apskaičiuota, kiek reikia apklausti tiriamųjų, norint gauti statistiškai patikimus duomenis, kai $N = 500$: $n = 1/(0,05^2 + 1/500) = 222$ pedagogai.

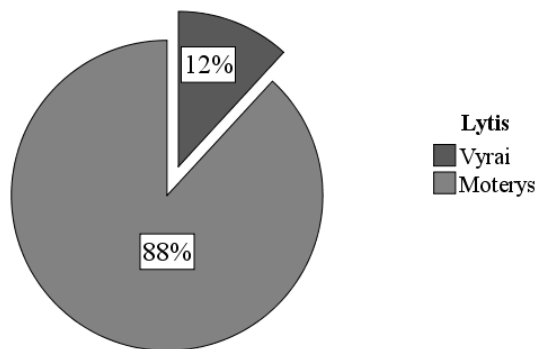
Pagal formulę matyti, kad pakanka apklausti 222 mokytojus, norint gauti pakankamai statistiškai patikimus duomenis. Pedagogams buvo išdalinta 230 anketų (žr. 1 priedas). Iš jų gražinta 208 (anketų grįžtamumo kvota – 90 %). Statistiškai apdorotos 208 anketos. Tyrimo duomenys buvo apdoroti *MS Excel 2003* ir *SPSS Statistics 17.0* programomis.

Atliekant tyrimo duomenų apdorojimą, išryškėjo statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų atsakymų. Todėl šiame moksliniame darbe pasirinktas būtent šis statistikai reikšmingų tyrimo duomenų lyginimo aspektas.

2. 2. Respondentų charakteristikos

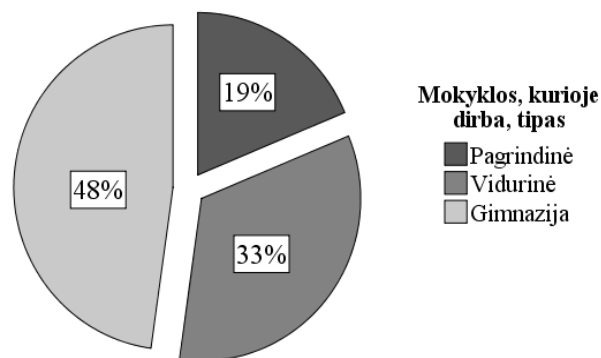
Anketinės apklausos metu apklausti 208 pedagogai. Jiems buvo pateikti septyni klausimai, siekiant išsiaiškinti tiriamųjų demografinę padėtį ir jų profesinės veiklos elementus.

88 proc. apklausoje dalyvavusių pedagogų buvo moterys, o vyrai sudarė 12 proc. visų respondentų (žr. 2 paveikslas).

2 pav. **Pedagogų pasiskirstymas pagal lytį** (N=208)

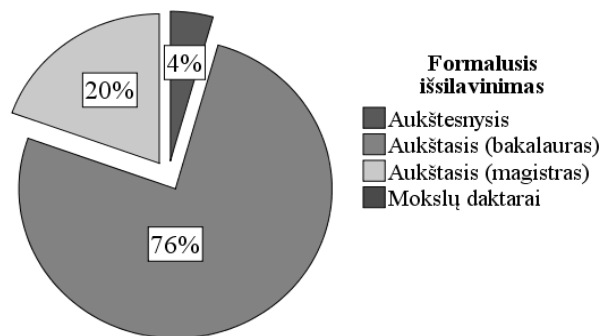
3 paveiksle matyti, kad beveik pusė apklausoje dalyvavusių mokytojų (48 proc.) dirba gimnazijose, 33 proc. – vidurinėse mokyklose, likusieji 19 proc. – pagrindinėse mokyklose.

3 pav. **Mokytojų pasiskirstymas pagal mokyklos, kurioje dirba, tipą** (N=208)

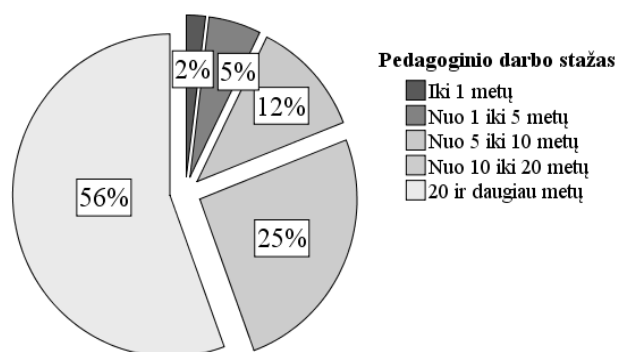
Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių pedagogų turi aukštąjį išsilavinimą – 76 proc. yra bakalaurai, 20 proc. – magistras (žr. 4 paveikslas). Atsižvelgiant į tai, kad tik 4 proc. apklausoje dalyvavusių mokytojų turi aukštesnįjį išsilavinimą, galima teigti, kad dauguma mokytojų yra pakankamai išsilavinę.

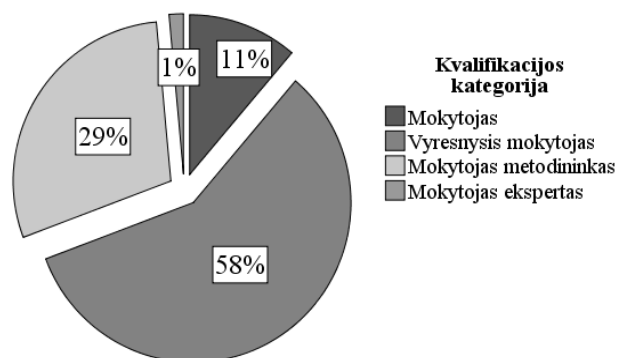

4 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal formalus išsilavinimo lygį (N=208)

5 paveiksle pavaizduotas pedagogų pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą. Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių mokytojų pasižymi dideliu darbo stažu – 56 proc. pedagoginį darbą dirba ilgiau nei 20 metų, 25 proc. – nuo 10 iki 20 metų, 12 proc. – nuo 5 iki 10 metų, 5 proc. – nuo 1 iki 5 metų bei tik 2 proc. pedagoginį darbą dirba iki 1 metų. Vadinas, tiriamųjų pedagogų dauguma (81 proc.) mokytojo profesijos atstovais yra jau daugiau kaip 10 metų ir tik 19 proc. tyrime dalyvavusiųjų pedagogų šią veiklą vykdo mažiau nei 10 metų.

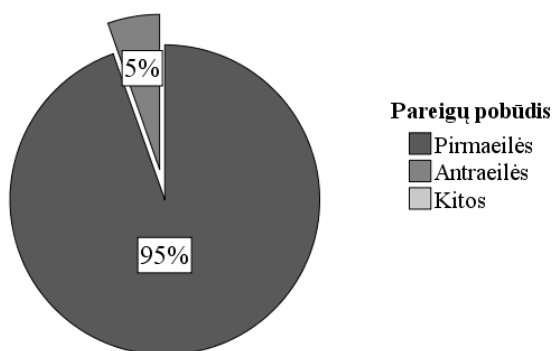

5 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą (N=208)

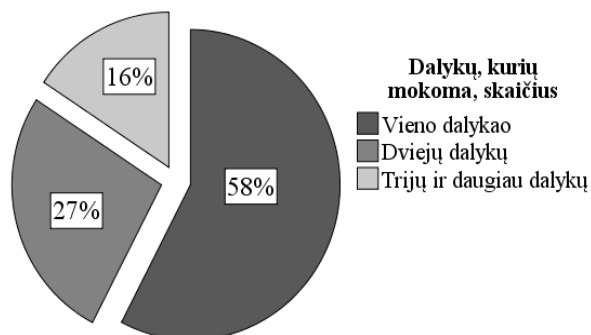
6 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal kvalifikacijos kategoriją (N=208)

Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių mokytojų (58 proc.) pagal turimą kvalifikacijos kategoriją buvo vyresnieji mokytojai, 29 proc. – mokytojai metodininkai, 11 proc. – mokytojai bei 1 proc. – mokytojai ekspertai (žr. 6 paveikslas).

7 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal pareigų pobūdį (N=208)

Didžioji dauguma šių mokytojų (95 proc.) šį darbą dirba pirmaeilėse pareigose ir tik 5 proc. apklaustųjų mokytojo darbas yra antraeilis (žr. 7 paveikslas).

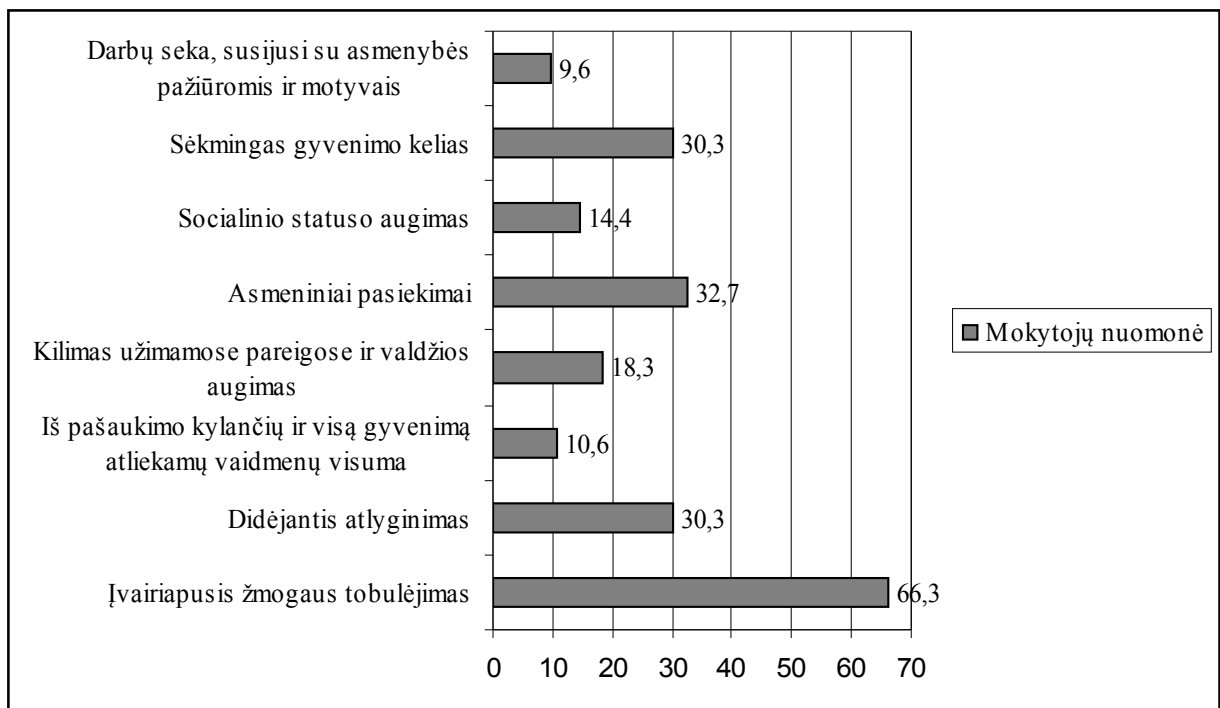

8 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal dalykų, kurių mokoma, skaičių (N=208)

8 paveiksle vaizduojamas pedagogų pasiskirstymas pagal mokomų dalykų skaičių. Daugiau nei pusė apklaustų pedagogų (58 proc.) yra vienos srities specialistai – moko tik vieną dalyką. 27 proc. mokytojų moko kelis dalykus ir net 16 proc. mokytojų moko po tris ar daugiau dalykų.

2. 3. Empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

Daugeliui žmonių karjera yra svarbus veiksnys, apibūdinantis gyvenimo kokybę. Intensyviai kintantis karjeros kontekstas ir žmogaus bei darbo aplinkos sąveika kartu keičia ir karjeros sąvoką bei individualų jos suvokimą. Pedagogo veikla – viena iš sričių, kurią sparti kaita paliečia daugiausia ir verčia stropiai planuoti karjerą. Tyrimu siekta išsiaiškinti du pagrindinius dalykus: kaip Kelmės rajono pedagogai vertina savo karjerą ir pokyčius veikloje bei kaip nuolatinis mokymasis prisideda prie šių pedagogų karjeros. Apklausoje dalyvavusių pedagogų pirmiausia buvo prašoma nurodyti, kas jiems yra karjera.

9 pav. Mokytojų nuomonė apie karjerą (N=208)

9 paveiksle pavaizduoti rezultatai rodo, kad labiausiai mokytojams karjera siejasi su įvairiapusiu žmogaus tobulėjimu (66,3 proc.), kiek mažiau – su asmeniniais pasiekimais (32,7 proc.), sėkmingu gyvenimo keliu (30,3 proc.) bei didėjančiu atlyginimu (30,3 proc.). Tuo tarpu mažiausiai karjera Kelmės rajono pedagogams siejasi su darbų seka, susijusia su asmenybės pažūromis ir motyvais (9,6 proc.), iš pašaukimo kylančių ir visą gyvenimą atliekamų vaidmenų visuma (10,6 proc.) ir socialinio statuso augimu (14,4 proc.). Vadinasi, mokytojai savo karjerą suvokia kaip multifunkcinį procesą, kuriuo kaupdami įvairią patirtį visapusiškai tobulėja. Taip pat vyrauja supratimas, kad karjera kuriama kiekvieno žmogaus individualiai, o asmeniniai pasiekimai sudaro karjeros vystimosi pagrindą. Galima sakyti, kad respondentai suvokia asmeninės karjeros kūrimo principus, nes su individualių pastangų teikimu sieja karjeros sąvoką.

Kaip jau minėta anksčiau, analizuojant duomenis, išryškėjo statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų atsakymų. Šiuo aspektu bus lyginami statistikai reikšmingi jaunesnių, turinčių mažesnę nei 10 metų darbo stažą, ir vyresnių mokytojų, kurių pedagoginio darbo stažas viršija 10 metų ribą, atsakymai.

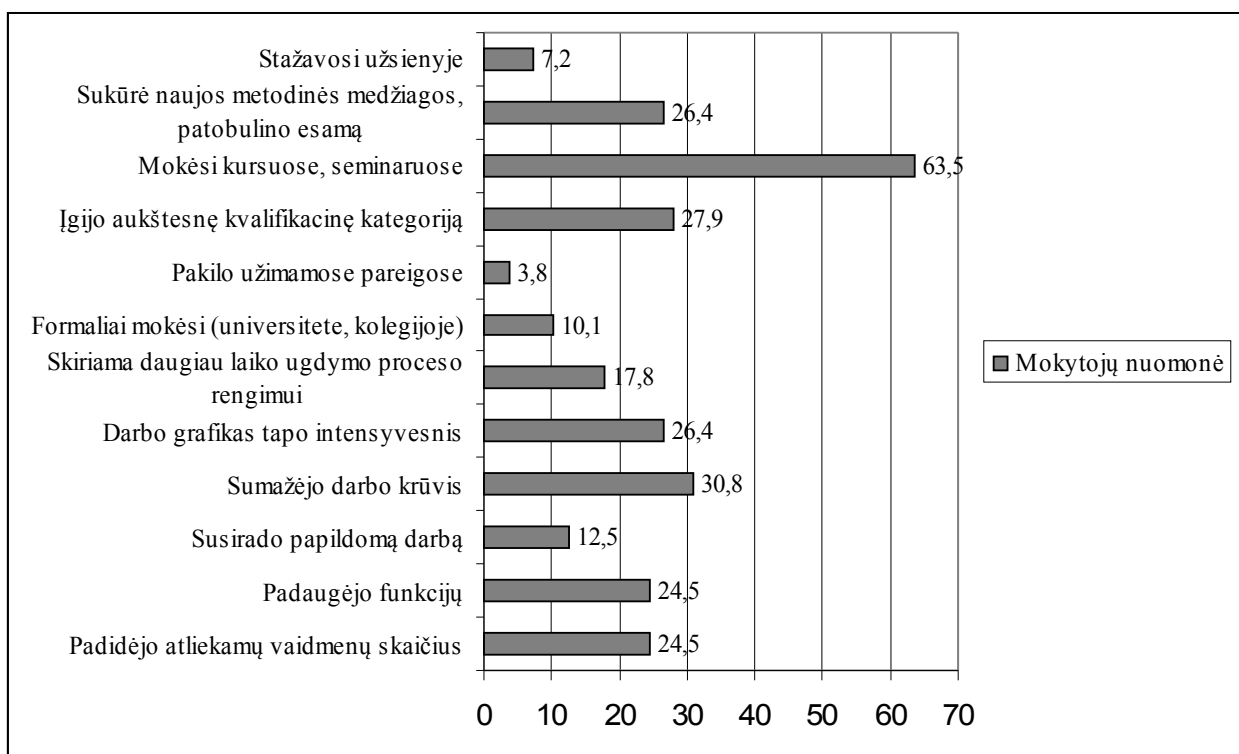
2 lentelė

Skirtingo stažo mokytojų nuomonė apie karjerą (N=208)

	Stažas		χ^2	df	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Įvairiapusis žmogaus tobulėjimas	66,7	66,3	0,002	1	0,962
Didėjantis atlyginimas	41	26,5	3,216	1	0,073
Iš pašaukimo kylančių ir visą gyvenimą atliekamų vaidmenų visuma	12,8	10,2	0,219	1	0,640
Kilimas užimamose pareigose ir valdžios augimas	30,8	14,5	5,804	1	0,016
Asmeniniai pasiekimai	30,8	33,7	0,125	1	0,723
Socialinio statuso augimas	17,9	13,9	0,424	1	0,515
Sėkmingas gyvenimo kelias	25,6	31,9	0,586	1	0,444
Darbų seka, susijusi su asmenybės pažiūromis ir motyvais	10,3	8,4	0,131	1	0,717

Pagal 2 lentelėje pateiktus duomenis matyti, kad didesnę ir mažesnę pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų atsakymai statistiškai reikšmingai išsiskyrė ties vienu teiginiu – jaunesni mokytojai dažniau nei vyresni pedagogai karjerą supranta kaip kilimą užimamose pareigose ir valdžios augimą. Tai rodo, kad jaunesni mokytojai karjerą vertina pakankamai tradiciškai, kai karjeros siekiama laiptelis po laiptelio kopiant į aukščiausią hierarchinį organizacijos lygį. Aukštos pareigos, valdžios turėjimas jiems daugiau nei vyresniesiems mokytojams siejasi su sėkmingos karjeros modeliu.

Šių dienų pasaulyje kaita pasidarė nuolatinis reiškinys. Tai vienas iš esminių postmodernistinės visuomenės bruožų. Pokyčiai jau nieko nebestebina, tik vystosi vis sparčiau, pasaulis tampa dinamiškas. Siekiant išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie jų veiklos kaitą, buvo prašoma įvardyti, jų manymu, pagrindinius pokyčius, įvykusius jų karjeroje per paskutiniuosius 5 metus. Gautų atsakymų rezultatai pateikiami 10 paveiksle.

10 pav. **Pedagogų karjeros pokyčiai per paskutiniuosius 5 metus (N=208)**

Analizuodami mokytojų atsakymus, kokie pokyčiai jų karjeroje įvyko per paskutiniuosius 5 metus, matome, kad daugiausia (63,5 proc.) apklausoje dalyvavusių mokytojų mokėsi neformaliuose kursuose ar seminaruose, kiek mažiau buvo mokytojų, manančių, kad jiems darbo krūvis sumažėjo (30,8 proc.). Taip pat nemaža dalis tiriamųjų nurodė įgiję aukštesnę kvalifikacinę kategoriją (27,9 proc.), sukūrę naujos metodinės medžiagos ar patobulinę jau esamas (26,4 proc.). Tuo tarpu mažiausiai, pedagogų nuomone, būta pokyčių, susijusių su stažuotėmis užsienyje (7,2 proc.), kilimu užimamose pareigose (3,8 proc.), kvalifikacijos kėlimu formaliuose mokymuose (10,1 proc.) ir papildomo darbo gavimu (12,5 proc.). Pedagogų atsakymai rodo, kad nuolatinis mokymasis ir profesinis tobulėjimas yra vertinamas ir suvokiamas kaip būdas išlikti konkurencingais kolegų tarpe ir kaip bandymas atitikti postmoderniųjų dimensijų sąlygotiems šiuolaikiniam žmogui keliamiems reikalavimams.

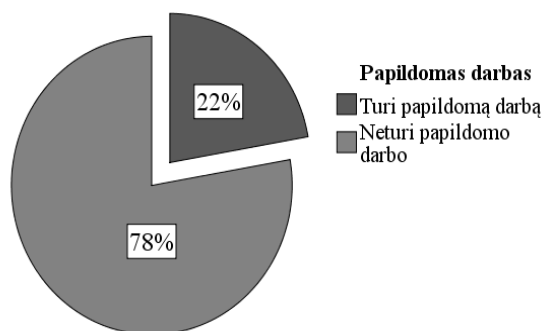
Vertindami skirtingo pedagoginio darbo stažo mokytojų atsakymus apie jų karjeros ir pedagoginės veiklos pokyčius, matome, kad jaunesnių ir vyresnių mokytojų veikloje statistiškai reikšmingai išsiskyrė 7 pokyčiai (žr. 3 lentelė).

Skirtingo stažo mokytojų nuomonė apie pokyčius karjere per paskutiniuosius 5 metus (N=208)

	Stažas		χ^2	df	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Padidėjo atliekamų vaidmenų skaičius	53,8	18,1	21,626	1	0,000
Padaugėjo funkcijų	33,3	22,9	1,842	1	0,175
Susirado papildomą darbą	30,8	7,2	16,930	1	0,000
Sumažėjo darbo krūvis	28,2	30,7	0,095	1	0,758
Darbo grafikas tapo intensyvesnis	46,2	21,1	10,354	1	0,001
Atsirado daugiau laiko pasirengti ugdymo procesui	0	22,3	10,607	1	0,001
Pakėlė kvalifikaciją formaliai mokydami (universitete, kolegijoje)	28,2	4,8	20,538	1	0,000
Pakilo užimamose pareigose	0	4,8	1,956	1	0,162
Įgijo aukštesnę kvalifikacinę kategoriją	41	24,1	4,559	1	0,033
Mokėsi neformaliuose kursuose, lankėtės seminaruose	71,8	62,7	1,152	1	0,283
Sukūrė naujos metodinės medžiagos ar patobulino jau esamas	7,7	31,3	8,985	1	0,003
Stažavosi užsienyje	7,7	7,2	0,010	1	0,920

Mažesnę darbo stažą turintiems mokytojams per paskutiniuosius 5 metus daugiau nei didesnę darbo stažą turintiems mokytojams padidėjo atliekamų vaidmenų skaičius ($\chi^2 = 21,626$, $df = 1$, $p = 0,000$), darbo grafikas tapo intensyvesnis ($\chi^2 = 10,354$, $df = 1$, $p = 0,001$), atsirado daugiau laiko pasirengti ugdymo procesui ($\chi^2 = 10,607$, $df = 1$, $p = 0,001$), taip pat jaunesni mokytojai dažniau nei vyresni susirasdavo papildomus darbus ($\chi^2 = 16,930$, $df = 1$, $p = 0,000$), įgydavo kvalifikaciją formaliai mokydami ($\chi^2 = 20,538$, $df = 1$, $p = 0,000$) ar įgydavo aukštesnę kvalifikacinę kategoriją ($\chi^2 = 4,559$, $df = 1$, $p = 0,033$). Tačiau didesnę darbo stažą turintys mokytojai daugiau nei jaunesni sukūrė naujos metodinės medžiagos ($\chi^2 = 8,985$, $df = 1$, $p = 0,003$). Akivaizdu, kad jaunesni pedagogai aktyviau formuoja savo įvairiapusę karjerą, stengdamiesi kuo daugiau veikti – ieško papildomų darbų, mokosi formaliose įstaigose ir kyla formaliais pedagogo profesijos laiptais (įgyja aukštesnę kvalifikacinę kategoriją). Jie stengiasi būti mobilūs, dinamiški ir kartu kaupti patyrimą. Tuo tarpu vyresni ir sukaupę brandesnę pedagoginio darbo patirtį mokytojai stengiasi perteikti sukauptas žinias, kurdami naują metodinę medžiagą. Vyresnieji pedagogai, galima sakyti, yra sėslesni, nebe taip aktyviai reiškiasi veikloje, stengdamiesi ne kaupti, o, galima sakyti, perduoti per ilgus darbo metus sukauptą patyrimą. Todėl juos spartus kaitos procesas paliečia mažiau arba vyresnieji mokytojai bando netiesiogiai savo veikla išvengti sparčių karjeros pokyčių.

Vienas iš daugelio naujų reikalavimų pedagogo veiklai – mobilumas. Žmogus turi gebėti imtis papildomos veiklos, net, esant reikalui, dėl darbo keisti gyvenamąją vietą ir pan. Todėl svarbu buvo išsiaiškinti, kaip Kelmės rajono pedagogai sugeba prisitaikyti prie šio modernaus reikalavimo. Apklausoje dalyvavusių mokytojų klausta, ar jie turi papildomą darbą. Gauti rezultatai pateikti 11 paveiksle.

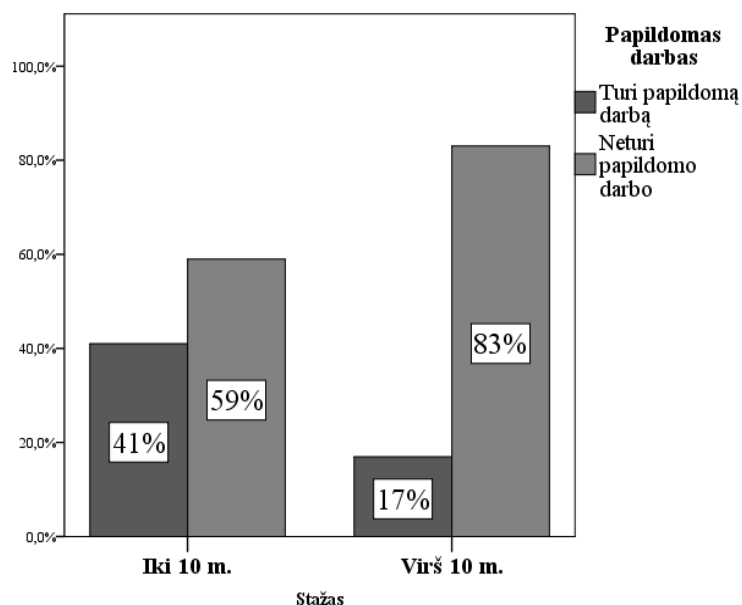

11 pav. **Pedagogų papildomas darbas** (N=208)

Iš mokytojų atsakymų apie papildomą darbą, matome, kad papildomai dirba 22 proc. mokytojų. Tai beveik ketvirtadalis visų respondentų, todėl galima teigti, kad šių dienų spartūs pokyčiai darbo rinkoje skatina pedagogus aktyviai veikti, tapti mobiliais, konkurencingais, norint prisitaikyti ir išlikti darbo pasaulyje. Todėl mokytojai dažnai renkasi kelias papildomas veiklos sritis ar kelis panašius darbus, rodydami savo pasirengimą konkuruoti ir tobulėti, kaupiant įvairią patirtį visą gyvenimą.

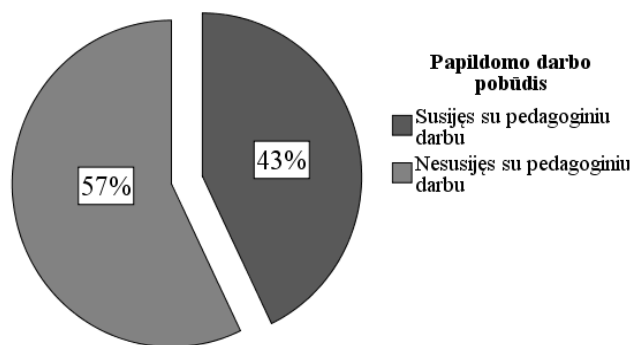
Būtina pastebėti, kad papildomą darbą statistiškai reikšmingai dažniau linkę turėti jaunesni pedagogai (žr. 12 paveikslas). Net 41 proc. jaunesnių mokytojų turi papildomą darbą, o vyresniųjų pedagogų tarpe papildoma veikla užsiima tik 17 proc. žmonių. Šis faktas leidžia daryti prielaidą, kad jaunesni specialistai yra modernesni, linkę daugiau veikti, taip lengviau prisitaikydami prie keliamų naujų reikalavimų savo profesijai.

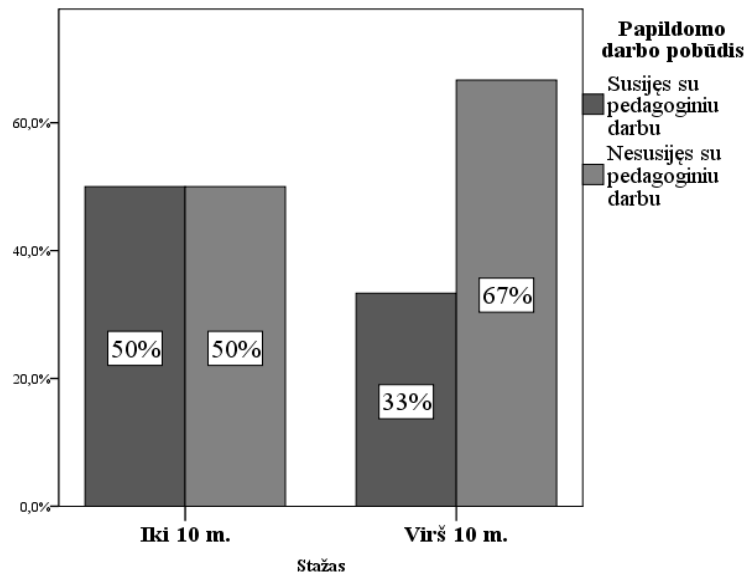
12 pav. Skirtingo stažo mokytojų papildomas darbas ($\chi^2 = 10,791$, $df = 1$, $p = 0,001$) (N=208)

Taip pat atliktu tyrimu iš pedagogų, turinčių papildomą darbą, norėta sužinoti, koks yra jų papildomos veiklos pobūdis, t. y. siejasi mokytojų papildomi darbai su pedagogine veikla ar ne.

13 pav. Pedagogų papildomo darbo pobūdis (N=208)

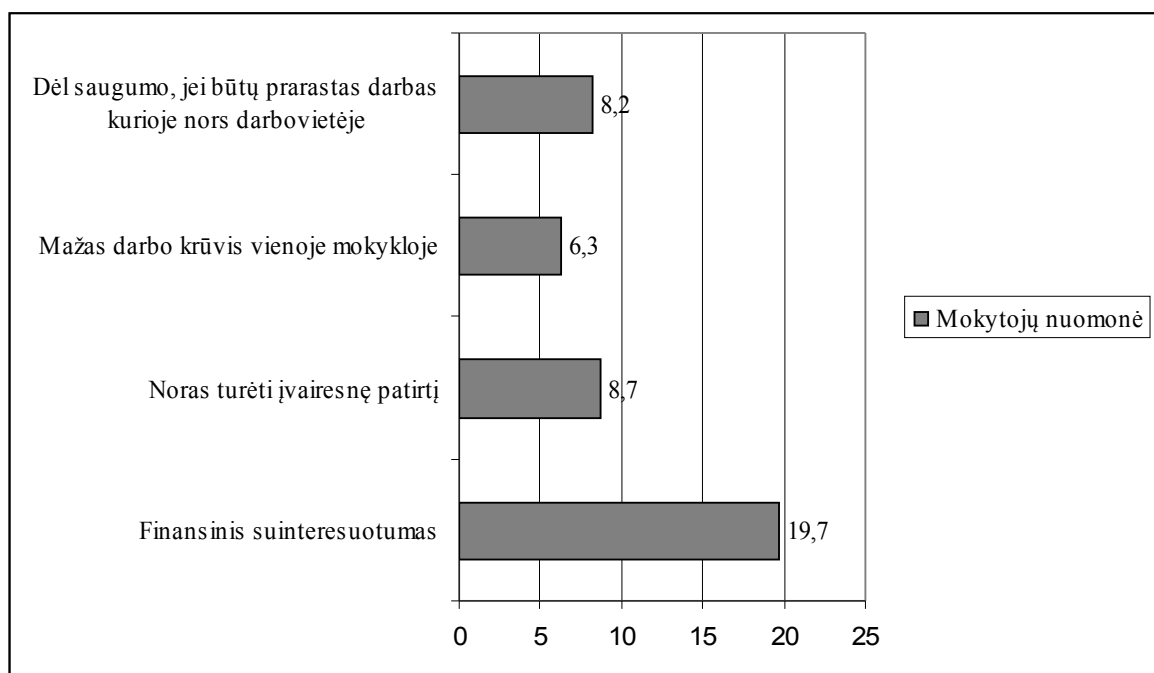
13 paveiksle pateikti tyrimo rezultatai parodė, kad 43 proc. papildomai dirbančių mokytojų veikla susijusi su pedagogine sritimi, kai tuo tarpu 57 proc. papildomai uždarbiaujančių mokytojų veiklos su pedagoginiu darbu visiškai nesisieja. Atsakymai pasiskirstė gana tolygiai, nors kiek didesnis su pedagogine veikla nesusijusio papildomo darbo procentas rodo, kad pedagogai siekia įvairesniais darbais ugdyti įvairius gebėjimus bei kaupti skirtingą patirtį.

14 pav. Skirtingo stažo mokytojų papildomo darbo pobūdis ($\chi^2 = 1,111$, $df = 1$, $p = 0,292$) (N=208)

14 paveiksle pateikti rezultatai rodo, kad su pedagoginiu darbu nesusijusį papildomą darbą labiau linkę dirbti mažesnę darbo stažą turintys mokytojai, tuo tarpu daugiau didesnę stažą turinčių mokytojų dirba papildomą darbą, susijusį su pedagogine veikla, nors šis skirtumas ir nebuvo statistiškai reikšmingas.

Visada svarbu išsiaiškinti priežastis, kurios žmogų verčia vienaip ar kitaip pasielgti. Apklausoje metu pedagogų prašyta nurodyti priežastis, kurios lemia jų apsisprendimą dirbti keliuose darbuose. Mokytojų atsakymai pateikti 15 paveiksle.

15 pav. Priežastys, dėl kurių pedagogai ieškosi papildomo darbo (N=208)

Dažniausiai mokytojų minima priežastimi, dėl kurios renkamas papildomas darbas, buvo finansinis suinteresuotumas (19,7 proc.). Tuo tarpu tokios priežastys kaip noras turėti įvairesnę patirtį (8,7 proc.), mažas darbo krūvis vienoje darbovietėje (6,3 proc.) ir saugumas dėl ateities (8,2 proc.) nebuvo svarbiausios ieškantis papildomo darbo. Matome, kad šių dienų žmogų vis dar labiausiai veikti motyvuoja pinigai ir stabilus finansinio saugumo jausmas. Šis veiksnys taip pat yra vienas iš aktualių postmodernios visuomenės bruožų.

Analizuodami skirtingo darbo stažo mokytojų atsakymus į šį klausimą matome kelis statistiškai reikšmingus skirtumus (žr. 4 lentelė).

4 lentelė

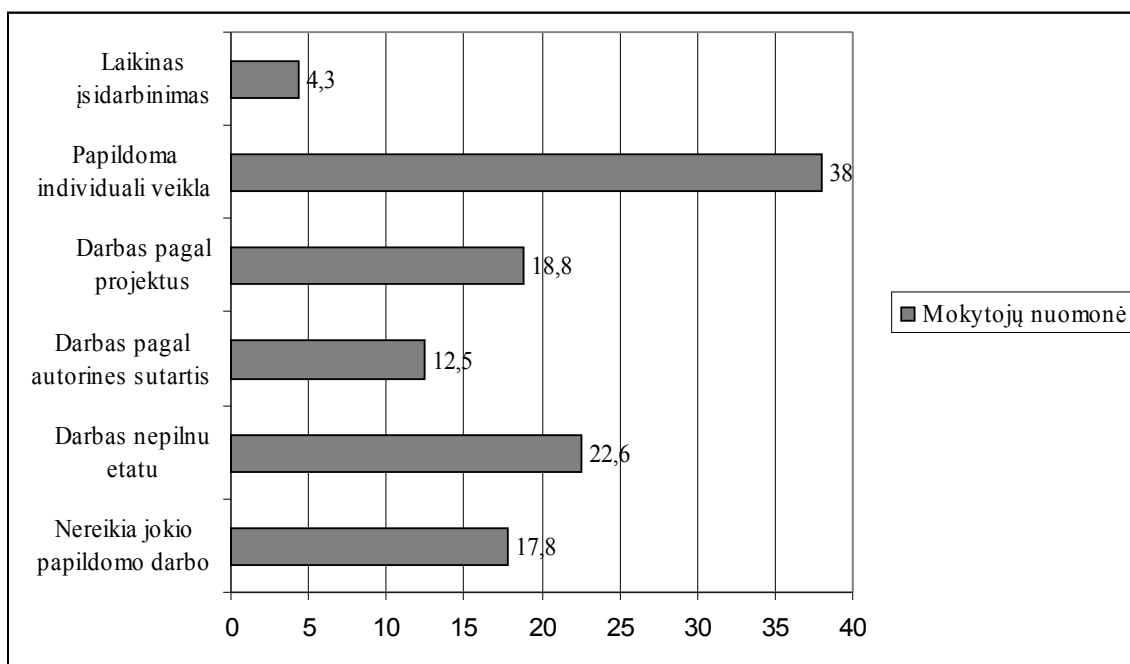
Skirtingo stažo mokytojų nuomonė apie priežastis, dėl kurių jie ieškosi papildomo darbo (N=208)

	Stažas		χ^2	df	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Finansinis suinteresuotumas	33,3	15,7	6,401	1	0,011
Noras turėti įvairesnę patirtį	20,5	6	8,277	1	0,004
Mažas darbo krūvis vienoje mokykloje	7,7	4,8	0,513	1	0,474
Dėl saugumo, jei būtų prarastas darbas kurioje nors darbovietėje	20,5	5,4	9,457	1	0,002

Iš lentelės duomenų matyti, kad finansinės suinteresuotumas ($\chi^2= 6,401$, $df = 1$, $p= 0,011$), noras turėti įvairesnę patirtį ($\chi^2= 8,277$, $df = 1$, $p= 0,004$) ir saugumas dėl ateities ($\chi^2= 9,457$, $df= 1$, $p=0,002$) statistiškai reikšmingai labiau lemia mažesnę darbo stažą turinčių mokytojų sprendimus dėl papildomo darbo. Tuo tarpu didesnę darbo stažą turinčius mokytojus šie veiksniai įtakojo mažiau. Vadinasi, dar kartą patvirtinamas spėjimas, kad jaunesni pedagogai dažniau ir daugiau mąsto apie savo karjerą, ateities ir tolesnės veiklos planus. Aiškėja modernesnis jų požiūris į darbą, karjerą ir savo vietą gyvenime.

Tyrimo metu buvo vertinama, kokia papildomo darbo forma mokytojams būtų priimtinausia. Pedagogų atsakymai pateikti 16 paveiksle.

Gauti rezultatai rodo, kad apklausoje dalyvaujantiems mokytojams tinkamiausia papildomo darbo forma būtų papildoma individuali veikla (38 proc.) ir darbas nepilnu etatu (22,6 proc.). Mažiausiai priimtinos formos – laikinas įdarbinimas (4,3 proc.), darbas pagal autorines sutartis (12,5 proc.) ir darbas pagal projektus (18,8 proc.). Taip pat 17,8 proc. apklaustųjų pedagogų mano, kad jiems papildomo darbo visiškai nereikia. Iš tyrimo rezultatų matyti, kad nemaža dalis mokytojų linkę darbuotis individualiai ir kaupti finansinę bei dvasinę patirtį savo pastangomis. Labai mažas laikino įsidarbinimo populiarumas rodo, kad mokytojams norisi konkretumo, stabilumo papildomoje veikloje.

16 pav. Pedagogų pasirenkamos papildomo darbo formos (N=208)

Papildomo darbo formų priimtumas tarp skirtingą darbo stažą turinčių mokytojų statistiškai reikšmingai išsiskyrė dviem atvejais (žr. 5 lentelė).

5 lentelė

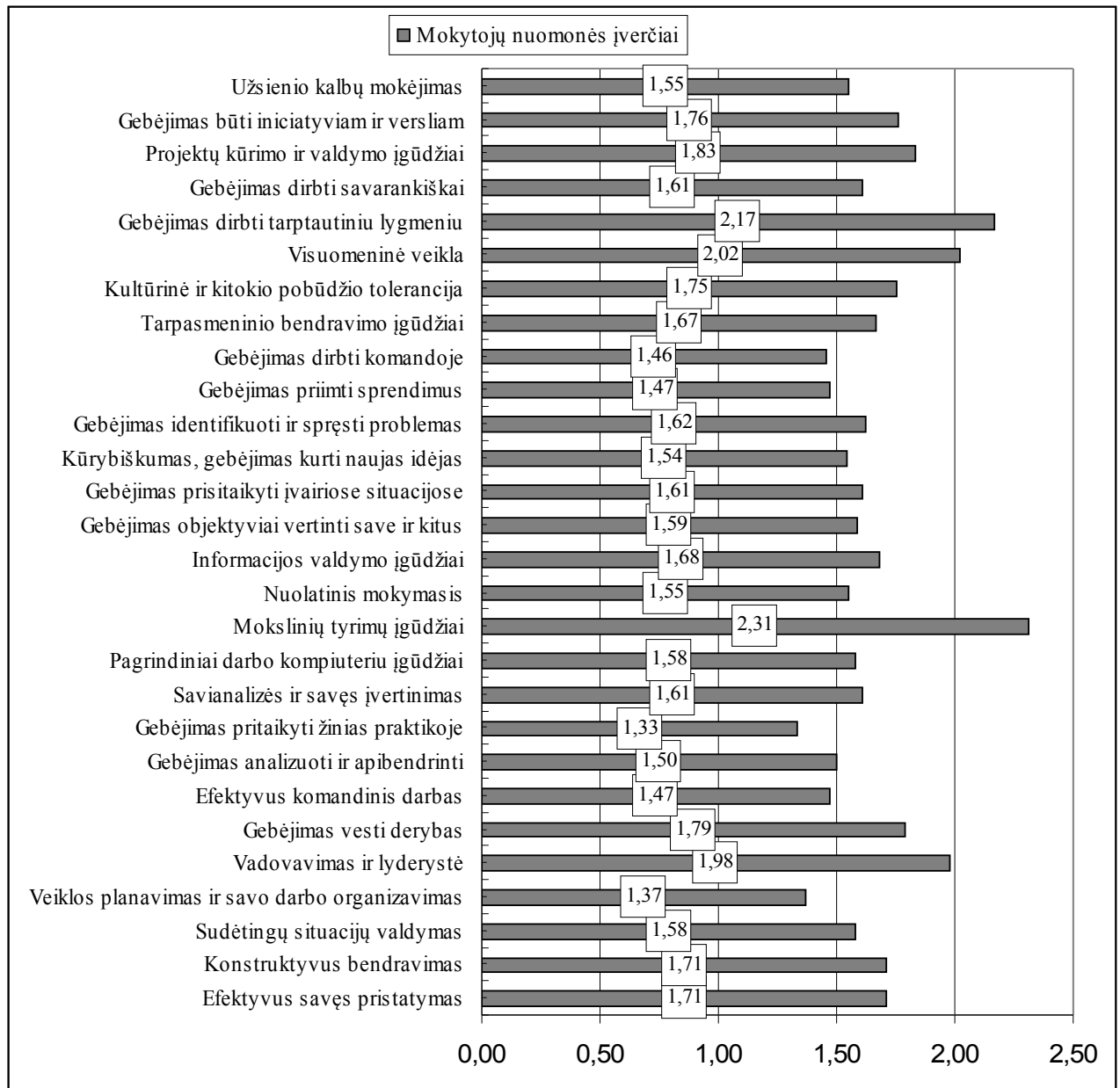
Skirtingo stažo mokytojų pasirenkamos papildomo darbo formos (N=208)

	Stažas		χ^2	df	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Laikinas įdarbinimas	0	5,4	2,212	1	0,137
Darbas nepilnu etatu	33,3	20,5	2,952	1	0,086
Darbas pagal autorines sutartis	33,3	7,8	18,546	1	0,000
Darbas pagal projektus	23,1	18,1	0,513	1	0,474
Papildoma individuali veikla	46,2	35,5	1,516	1	0,218
Nereikia jokio papildomo darbo	0	21,7	10,259	1	0,001

Jaunesniems mokytojams labiau nei vyresniems yra priimtinas darbas pagal autorines sutartis ($\chi^2= 18,546$, $df = 1$, $p= 0,000$), tuo tarpu daugiau vyresnių mokytojų teigė, kad jiems nereikia jokio papildomo darbo ($\chi^2= 10,259$, $df = 1$, $p= 0,001$). Tokie tyrimo rezultatai dar kartą patvirtina pradedančių ryškėti tendenciją, kad vyresnieji mokytojai stengiasi ramiai dirbti savo turimą pedagoginį darbą ir nesiverčia per galvą griebdamiesi papildomų veiklų. Jaunesni pedagogai daugiau linkę dirbti pagal autorines sutartis, kas rodo jų norą per daug neįsipareigoti imantis papildomų darbų, bet jaustis stabiliai gaunant sutariamą autorinį atlyginimą.

Kompetencija – pagrindinis reikalavimas žmogui šiuolaikinės karjeros planavimo kelyje. Šių dienų sparčiai kintančioje visuomenėje metamas iššūkis mokytojams, jų tradicinėms pedagoginėms kompetencijoms. Jei konkrečioje profesijoje žmogus atlieka daug skirtingų funkcijų, vadinasi, jis turi turėti ir daug skirtingų kompetencijų. Sėkmingai karjerai svarbios visos pedagogo kaip žmogaus ir specialisto turimos ir nuolat tobulinamos kompetencijos. Šių dienų postmoderniajame pasaulyje itin reikšminga tampa pedagogo socialinė kompetencija, atspindinti ugdytojo gebėjimą derinti pedagoginę ir organizacinę veiklą. Taip pat dabar eilinis mokytojas turi turėti stiprias vadovavimo kompetencijas, kad galėtų tinkamai vykdyti savo veiklą pamokų metu. Todėl tyrimu norėta išsiaiškinti, kokios kompetencijos Kelmės rajono pedagogams yra svarbiausios ir reikalingiausios jų pedagoginėje veikloje.

Iš 17 paveiksle grafiškai pavaizduotų įvertinimų įverčių matome, kad svarbiausiomis kompetencijomis apklausoje dalyvavę mokytojai laiko gebėjimą dirbti komandoje (1,58), gebėjimą priimti sprendimu (1,47), gebėjimą pritaikyti žinias praktikoje (1,33), gebėjimą analizuoti ir apibendrinti (1,50), veiklos planavimo ir savo darbo organizavimo įgūdžius (1,37) bei užsienio kalbų mokėjimą (1,55). Tuo tarpu mažiausiai svarbiomis buvo laikomos tokios pedagogo turimos žinios kaip gebėjimas dirbti tarptautiniu lygmeniu (2,17), visuomeninė veikla (2,02), mokslinių tyrimų įgūdžiai (2,31), gebėjimas vesti derybas (1,79) bei vadovavimas ir lyderystė (1,98). Analizuojant pedagogų atsakymus matome, kad šiuolaikiniam mokytojui svarbūs tikrai konkretūs gebėjimai, be kurių neišsivaizduojama šiuolaikinė pedagoginė veikla. Šių dienų mokytojams svarbu gebėti dirbti tiek individualiai, tiek komandoje. Mokytojų nuomone ne taip svarbūs jų veiklai tarpkultūrinio pažinimo ir tolerancijos kitoms kultūroms gebėjimai bei visuomeninė veikla rodo dar neišplitusį Kelmės rajono pedagogų tarptautinio bendradarbiavimo reikalingumo supratimą ir visuomeninės veiklos teikiamą įvairiapusę naudą tiek kompetencijų plėtojimo, tiek pedagogo profesijos svarbos parodymo kiekvieno visuomenės nario gyvenimui.

17 pav. Pedagogų karjeros vystimuisi reikalingų kompetencijų įvertinimai (N=208)

Analizuodami skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų kompetencijų įvertinimų įverčių pasiskirstymą, matome, kad šių mokytojų nuomonės išsiskyrė ties 4 kompetencijomis. Skirtumai statistiškai reikšmingi (žr. 6 lentelė).

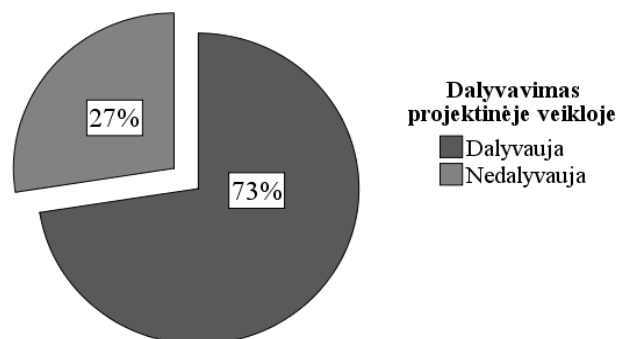
Didesnį pedagoginio darbo stažą turintiems mokytojams svarbesnės tokios kompetencijos kaip konstruktyvus bendravimas ($Z=-2,441$, $p=0,015$) ir tarpasmeninio bendravimo įgūdžiai ($Z=-2,130$, $p=0,033$). Tuo tarpu mažesnį darbo stažą turintiems mokytojams svarbesnės tokios kompetencijos kaip sudėtingų situacijų valdymas ($Z=-2,150$, $p=0,032$) ir mokslinių tyrimų įgūdžiai ($Z=-2,386$, $p=0,017$).

Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie jų karjeros vystymuisi reikalingas kompetencijas (N=208)

	Stažas				Z	p
	Iki 10 m.		Virš 10 m.			
	<i>Įverčių vidurkis</i>	±	<i>Įverčių vidurkis</i>	±		
Efektyvus savęs pristatymas	1,74	0,59	1,67	0,59	-0,698	0,485
Konstruktivus bendravimas	1,87	0,52	1,63	0,53	-2,441	0,015
Sudėtingų situacijų valdymas	1,38	0,59	1,60	0,61	-2,150	0,032
Veiklos planavimas ir savo darbo organizavimas	1,41	0,59	1,35	0,52	-0,469	0,639
Vadovavimas ir lyderystė	1,87	0,61	1,98	0,62	-0,986	0,324
Gebėjimas vesti derybas	1,86	0,59	1,78	0,59	-0,789	0,430
Efektyvus komandinis darbas	1,59	0,59	1,42	0,54	-1,666	0,096
Gebėjimas analizuoti ir apibendrinti	1,56	0,60	1,48	0,53	-0,718	0,472
Gebėjimas pritaikyti žinias praktikoje	1,46	0,60	1,30	0,52	-1,764	0,078
Savianalizės ir savęs įvertinimas	1,77	0,63	1,58	0,58	-1,743	0,081
Pagrindiniai darbo kompiuteriu įgūdžiai	1,41	0,55	1,61	0,60	-1,864	0,062
Mokslinių tyrimų įgūdžiai	2,05	0,65	2,32	0,59	-2,386	0,017
Nuolatinis mokymasis	1,68	0,53	1,53	0,54	-1,525	0,127
Informacijos valdymo įgūdžiai	1,82	0,60	1,62	0,54	-1,828	0,068
Gebėjimas objektyviai vertinti save ir kitus	1,64	0,58	1,57	0,50	-0,514	0,607
Gebėjimas prisitaikyti įvairiose situacijose	1,62	0,59	1,60	0,55	-0,037	0,970
Kūrybiškumas, gebėjimas kurti naujas idėjas	1,57	0,65	1,52	0,55	-0,252	0,801
Gebėjimas identifikuoti ir spręsti problemas	1,77	0,54	1,60	0,52	-1,683	0,092
Gebėjimas priimti sprendimus	1,51	0,60	1,44	0,52	-0,559	0,576
Gebėjimas dirbti komandoje	1,64	0,59	1,43	0,53	-1,941	0,052
Tarpasmeninio bendravimo įgūdžiai	1,86	0,49	1,65	0,56	-2,130	0,033
Kultūrinė ir kitokio pobūdžio tolerancija	1,87	0,57	1,72	0,56	-1,442	0,149
Visuomeninė veikla	1,97	0,58	2,06	0,61	-0,772	0,440
Gebėjimas dirbti tarptautiniu lygmeniu	2,00	0,61	2,19	0,66	-1,653	0,098
Gebėjimas dirbti savarankiškai	1,56	0,64	1,56	0,55	-0,239	0,811
Projektų kūrimo ir valdymo įgūdžiai	1,69	0,47	1,85	0,60	-1,388	0,165
Gebėjimas būti iniciatyviam ir versliam	1,56	0,60	1,78	0,47	-2,541	0,011
Užsienio kalbų mokėjimas	1,41	0,55	1,59	0,59	-1,799	0,072

Taip pat jaunesniems pedagogams reikšmingesni pasirodė ir gebėjimai būti iniciatyviems ir versliems ($Z=-2,541$, $p=0,011$). Nuomonės ties kitomis kompetencijomis statistiškai reikšmingai neišsiskyrė, o tai rodo, kad tiek jaunesni, tiek vyresni pedagogai šių kompetencijų svarbą vertina statistiškai panašiai. Iš pedagogų atsakymų matome, kad ilgiau pedagoginį darbą dirbantiems mokytojams svarbesnės su žmogiškuoju bendravimu susijusios kompetencijos, o jaunesni pedagogai daugiau koncentruojasi į gebėjimus, padedančius lengviau prisitaikyti prie šių dienų intensyvios veiklų kaitos ir sparčios technologijų plėtros, t. y. sudėtingų situacijų valdymas ir mokslinių tyrimų įgūdžiai, gebėjimai būti iniciatyviems ir versliems. Tai rodo jaunesniųjų pedagogų polinkį gebėti tirti darbo aplinką ir procesą, išmanyti pokyčius darbo rinkoje bei taikytis prie vykstančių socialinių transformacijų.

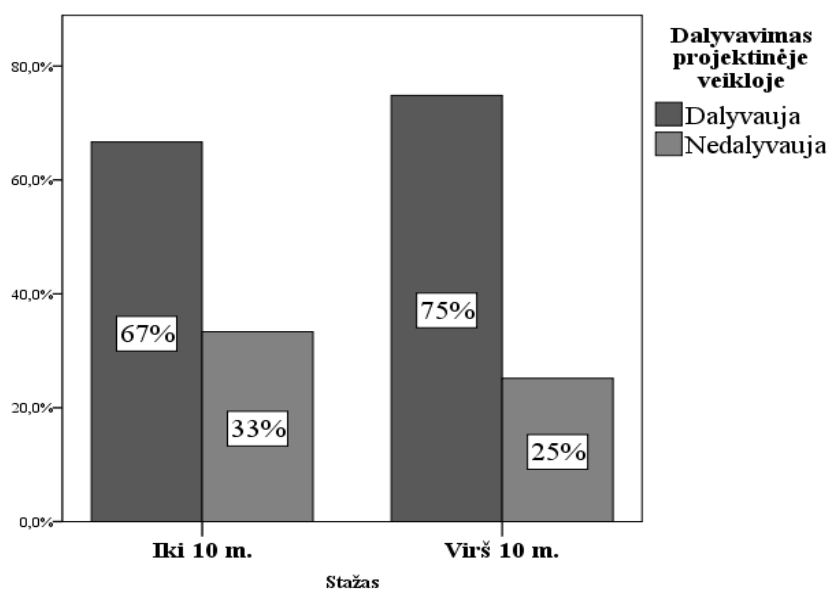
Tyrimo metu buvo analizuojamas mokytojų dalyvavimas projektinėje veikloje. Ši nauja veiklos sritis tapo tikru iššūkiu mokytojams, o kartu ir jų gebėjimų atsiskleidimo niša.

18 pav. Pedagogų dalyvavimas projektinėje veikloje (N=208)

18 paveiksle pateikti tyrimo rezultatai rodo, kad įvairiose projektinėse veiklose dalyvauja dauguma apklaustų mokytojų (73 proc.). Vadinasi, pedagogai yra aktyvūs, bando įvairiais būdais siekti pokyčių asmeninėje karjeroje, o aktyvus jų įsitraukimas į projektinę veiklą rodo tinkamą Kelmės rajono mokytojų pasirengimą kaitai.

Duomenų analizė taip pat parodė, kaip skiriasi skirtingo pedagoginio darbo stažo mokytojų dalyvavimas projektinėje veikloje. Rezultatai pavaizduoti 19 paveiksle.

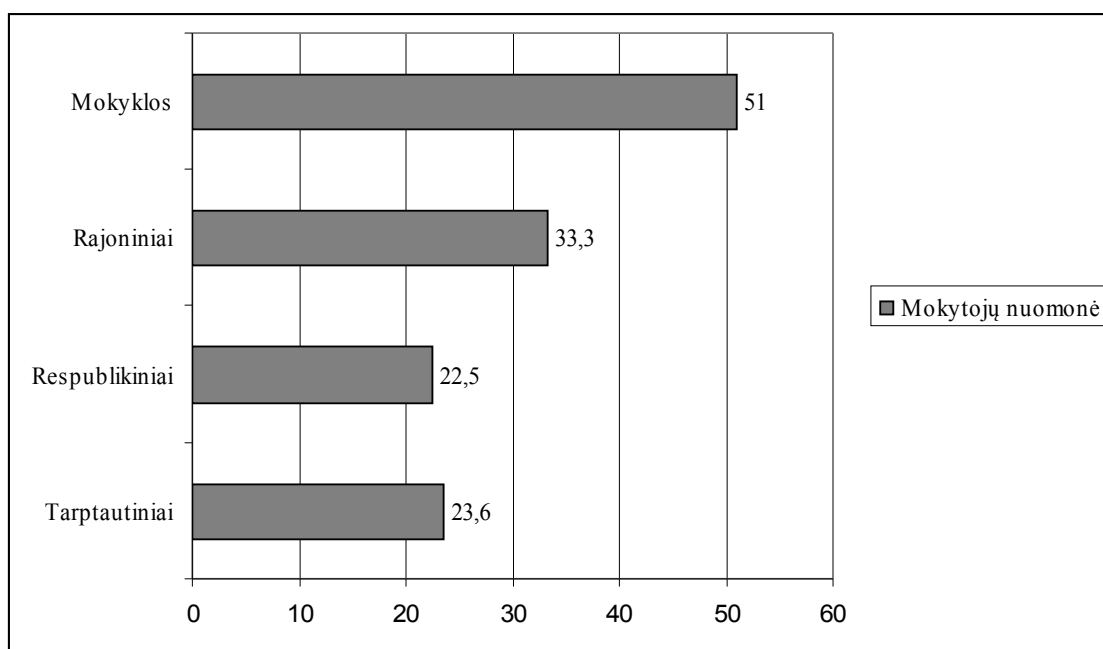

19 pav. Skirtingo stažo mokytojų dalyvavimas projektinėje veikloje ($\chi^2 = 1,075$, $df = 1$, $p = 0,300$) (N=208)

Išanalizavus duomenis paaiškėjo, kad nors projektinėje veiklose dalyvauja šiek tiek daugiau didesnį darbo stažą turinčių mokytojų, tačiau šis skirtumas statistiškai reikšmingai neišsiskyrė, t. y. dalyvavimas projektinėje veikloje iš esmės nepriklauso nuo pedagoginio darbo stažo. Vadinas, visi mokytojai panašiai suvokia projektų svarbą švietimo sistemos situacijos gerinimui ir pagal turimas kompetencijas stengiasi prisijungti prie šio proceso.

Projektinė veikla būna skirtingo lygio, t. y. gali būti rengiami vietiniai projektai mokyklos, rajoniniu lygiu, taip pat nacionaliniai projektai visos šalies atžvilgiu bei tarptautiniai projektai (žr. 20 paveikslas).

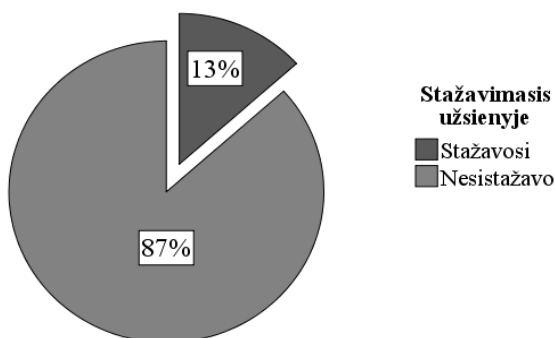

20 pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal projektų, kuriuose dalyvaujama, lygį (N=208)

Išanalizavus projektų, kuriuose dalyvauja Kelmės rajono mokytojai, lygį, matyti, kad daugiausia dalyvaujama mokyklos projektuose (51 proc.), kiek mažiau – rajoniniuose (33,3 proc.), respublikiniuose (22,5 proc.) ir tarptautiniuose (23,6 proc.) projektuose. Nors pusė visų respondentų teigė, dalyvaujantys dažniausiai tik vietinio lygio projektinėje veikloje, pakankamai didelis skaičius (23,6 proc.) yra ir tarptautiniuose projektuose dalyvaujančių mokytojų. Tai rodo jų tarptautiškumo kompetencijos supratimą, norą tobulėti ne tik savo šalyje, bet ir bendradarbiaujant su užsienio kolegomis. Tokiu būdu demonstruojamas gimstantis europietiškas šiuolaikinis pedagogų mąstymas.

Taip pat tyrimo duomenų analizė parodė, kad dalyvavimas skirtingo lygio projektuose tarp didesnį ir mažesnę darbo stažą turinčių mokytojų statistiškai reikšmingai neišsiskyrė, t. y. įvairaus amžiaus mokytojai dalyvauja panašiuose projektuose.

Tarp šiuolaikiniam pedagogui keliamų reikalavimų reikšmingu tampa tarpkultūrinis ugdymas ir bendradarbiavimas. Pedagogas turi domėtis naujovėmis ir kelti savo kvalifikaciją ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Vienas iš būdų pažinti svetimą kultūrą ir kitų šalių švietimo situaciją tampa įvairios stažuotės užsienyje. Tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip tarpkultūrinę kompetenciją ugdo Kelmės rajono pedagogai (žr. 21 paveikslas).

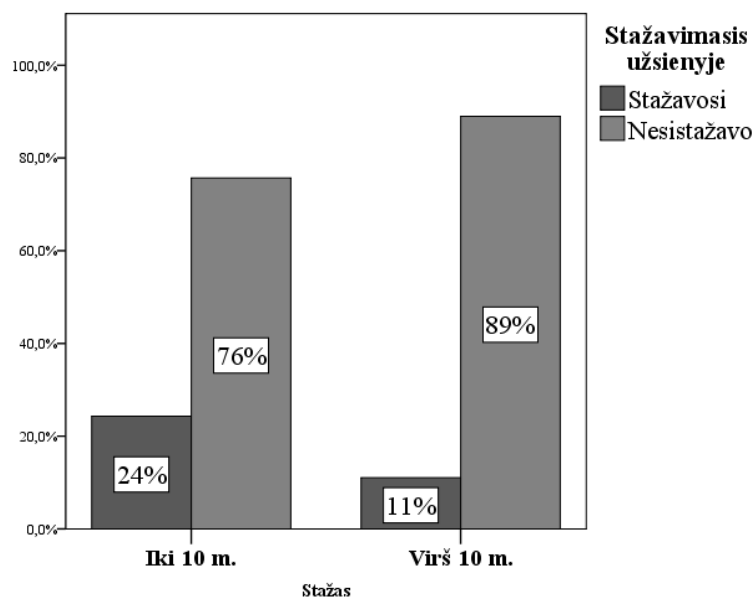

21 pav. Pedagogų stažavimasis užsienyje (N=208)

Daugumai apklausoje dalyvavusių mokytojų stažuotis užsienyje neteko (87 proc.), bet ilgiau ar trumpiau užsienio šalyse stažavosi 13 proc. Kelmės rajono mokytojų. Pedagogas turi išmanyti tarpkultūrinį ugdymą, mokėti kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią, pokyčiams palankią ugdymosi aplinką ir remtis tarptautinių kolegų sukauptą patirtimi, nes aktyvus naujovių diegimas padeda greičiau įsiliesti į postmodernėjančią visuomenę.

Dažniausiai į užsienį mokytis išvyksta jaunesni asmenys. Norėta išsiaiškinti, ar tarp pedagogų ši tendencija taip pat vyrauja.

22 paveiksle pavaizduoti tyrimo duomenys pasirodė statistikai reikšmingi. Kaip tikėtasi, į užsienį stažuotis dažniau vyko jaunesni (mažesnis nei 10 metų pedagoginio darbo stažas) mokytojai. Tai rodo jų daugiau išnaudojamas galimybes tobulėti tarptautiniu lygiu, kartu pagilinant užsienio kalbų žinias, įgaunant daugiau savarankiškumo, tampant mobilesniais ir atsakingais už asmeninės karjeros formavimą.

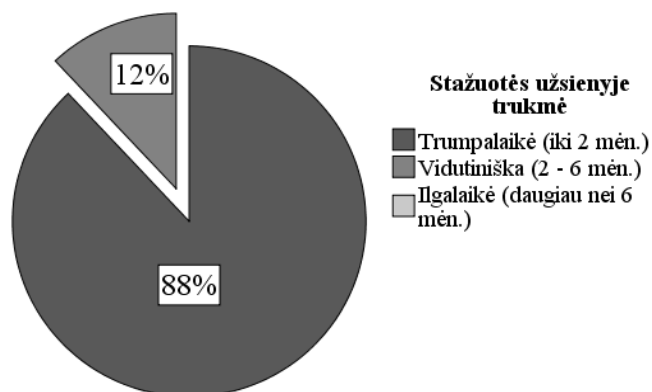

22 pav. Skirtingo stažo mokytojų stažavimasis užsienyje ($\chi^2 = 4,555$, $df = 1$, $p = 0,033$) (N=208)

Svarbus rodiklis tarpkultūrinių gebėjimų kokybei nusakyti yra stažuotė užsienyje trukmė. Apklausus pedagogus išaiškėjo, kiek laiko Kelmės rajono mokytojai galėjo skirti užsienio šalių pedagoginės veiklos pažinimui ir patirties sklaidai (žr. 23 paveikslas).

Kaip rodo tyrimo duomenys, stažavęsi užsienyje pedagogai, dažniausiai lankydavosi trumpalaikėse stažuotėse, kurių trukmė iki 2 mėn. (88 proc. atvejų), o 12 proc. pedagogų lankėsi vidutinės trukmės stažuotėse, kurios trukdavo nuo 2 iki 6 mėn. Tiriamųjų pedagogų tarpe nebuvo nė vieno mokytojo, kuris užsienio šalyse būtų viešėjęs ilgiau nei 6 mėn. Akivaizdu, kad pedagogams priimtinesnės trumpos stažuotės užsienyje, nes tokiu būdu per daug ilgai neatitrūkstama nuo įprastinės veiklos.

Stažuotė ilgis tarp skirtingą darbo stažą turinčių mokytojų statistiškai reikšmingai išsiskyrė – mažesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau už vyresnius lankydavosi ilgesnėse stažuotėse ($\chi^2 = 6,061$, $df = 1$, $p = 0,014$). Tai rodo jaunesnių specialistų aktyvumą ir didesnę pasiryžimą bei nusiteikimą mokytis.

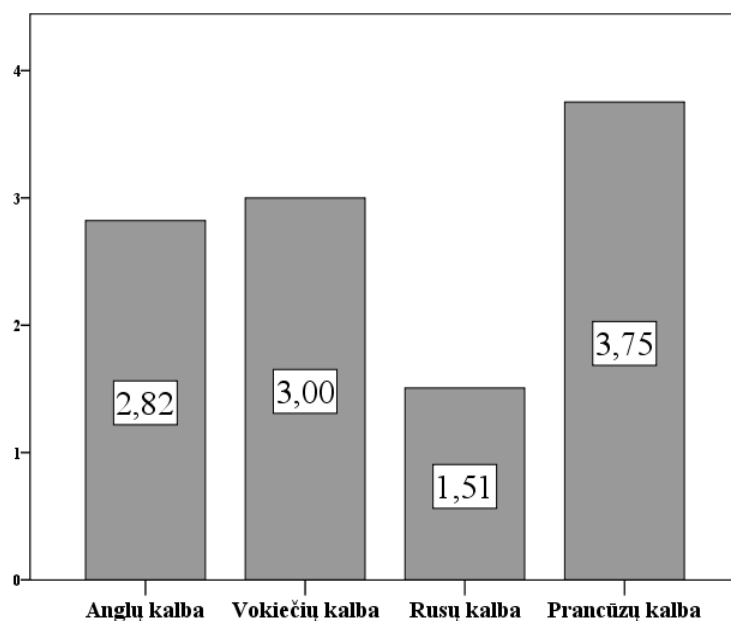

23 pav. **Pedagogų stažuočių trukmė** (N=208)

Apklausoje dalyvavusių mokytojų taip pat buvo paprašyta nurodyti šalis, kuriose jiems teko stažuotis. Dažniausiai buvo minimos Vakarų Europos šalys (Vokietija, Austrija, Ispanija, Italija, Graikija), Skandinavijos šalys (Suomija, Švedija, Norvegija), Baltijos šalys (Estija, Latvija) ir kiek rečiau kai kurios Rytų ir Centrinės Europos šalys (Lenkija, Bulgarija). Kaip matyti iš pedagogų atsakymų, Kelmės rajono mokytojai mokydami užsienyje neapsiriboja vien tik kaimyninėmis šalimis. Jie drąsiai bendradarbiauja ir su didele dalimi Europos Sąjungos šalių.

Užsienio kalbų mokėjimas šiuolaikiniam pedagogui yra labai svarbus reikalavimas. Vertinant mokytojų lingvistines kompetencijas, tyrime dalyvaujančių mokytojų buvo prašoma 4 balų skalėje įvertinti savo užsienio kalbų žinias (1 – laisvai kalba ir rašo, 2 – gali susikalbėti, 3 – gali skaityti pasitelkę žodyną, 4 – nieko nesupranta). Gauti rezultatai pateikiami 24 paveiksle.

Analizuojant gautų atsakymų įverčius matyti, kad tyrime dalyvaujantys mokytojai geriausiai kalba rusų kalba (1,51), kiek geriau – anglų kalba (2,82), o tokių kalbų kaip vokiečių (3,00) ar prancūzų (3,75) žinios yra gana žemos. Gebėjimas bendrauti keliomis užsienio kalbomis pedagogams teikia didesnę įsidarbinimo, mobilumo, informacijos paieškos galimybę.

24 pav. Pedagogų lingvistinių gebėjimų įverčiai (N=208)

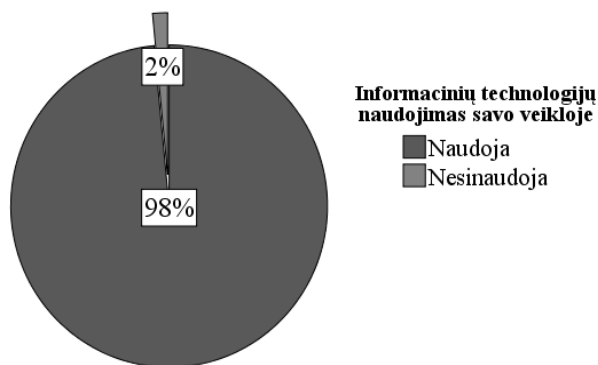
Analizuojant 7 lentelėje pateiktą pedagogų lingvistinių įgūdžių įverčių pasiskirstymą tarp skirtingą darbo stažą turinčių mokytojų, išaiškėjo tikėta išvada, kad vyresni mokytojai geriau kalba rusų ($Z=-3,227$, $p=0,001$), o jaunesni – anglų ($Z=-4,048$, $p=0,000$) kalbomis. Tokiems rezultatams gali turėti įtakos skirtingo amžiaus mokytojų sukaupta patirtis ir spartus anglų kalbos skverbimasis į mūsų kalbą bei šios kalbos universalumas, nes ja praktiškai galima susikalbėti bet kuriame pasaulio kampe. Gali būti, kad dėl geresnių anglų kalbos žinių turėjimo, būtent jaunesni pedagogai dažniau stažuojasi užsienyje ir dalyvauja tarptautiniuose projektuose.

7 lentelė

Skirtingo stažo mokytojų lingvistinių gebėjimų įverčiai (N=208)

	Stažas				Z	p
	Iki 10 m.		Virš 10 m.			
	Įverčių vidurkis	±	Įverčių vidurkis	±		
Anglų kalba	2,08	1,08	2,93	1,04	-4,048	0,000
Vokiečių kalba	2,87	1,03	2,87	1,01	-0,029	0,977
Rusų kalba	1,74	0,68	1,40	0,67	-3,227	0,001
Prancūzų kalba	3,74	0,71	3,76	0,75	-0,329	0,742

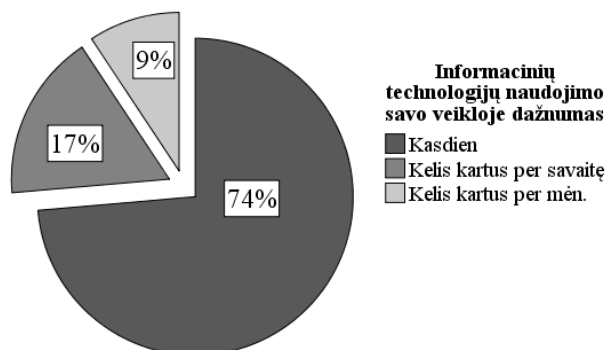
Kitas svarbus reikalavimas šiuolaikinio pedagogo veikloje yra šiuolaikinių informacinių technologijų taikymas. Tyrimu norėta išsiaiškinti, kokia dalis Kelmės rajono mokytojų geba naudotis informacinėmis technologijomis (žr. 25 paveikslas).

25 pav. Šiuolaikinių informacinių technologijų naudojimas (N=208)

Analizuojant mokytojų naudojamą šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis matyti, kad šiomis technologijomis naudojasi net 98 proc. apklausoje dalyvavusių mokytojų. Vadinasi, pedagogai daugiau ar mažiau sugeba taikyti informacines naujoves veikloje. Iš esmės informacinėmis technologijomis nesinaudojančių mokytojų būta tarp turinčių didesnę pedagoginio darbo stažą, tačiau šis skirtumas statistiškai reikšmingai neišsiskyrė, o tai rodo, kad informacinėmis technologijomis naudojasi dauguma įvairų pedagoginį darbo stažą turinčių mokytojų ($\chi^2 = 0,762$, $df = 1$, $p = 0,383$).

Svarbu nustatyti ir, kaip dažnai savo pedagoginėje veikloje pedagogai naudojami šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis. Rezultatai pateikti 26 paveiksle.

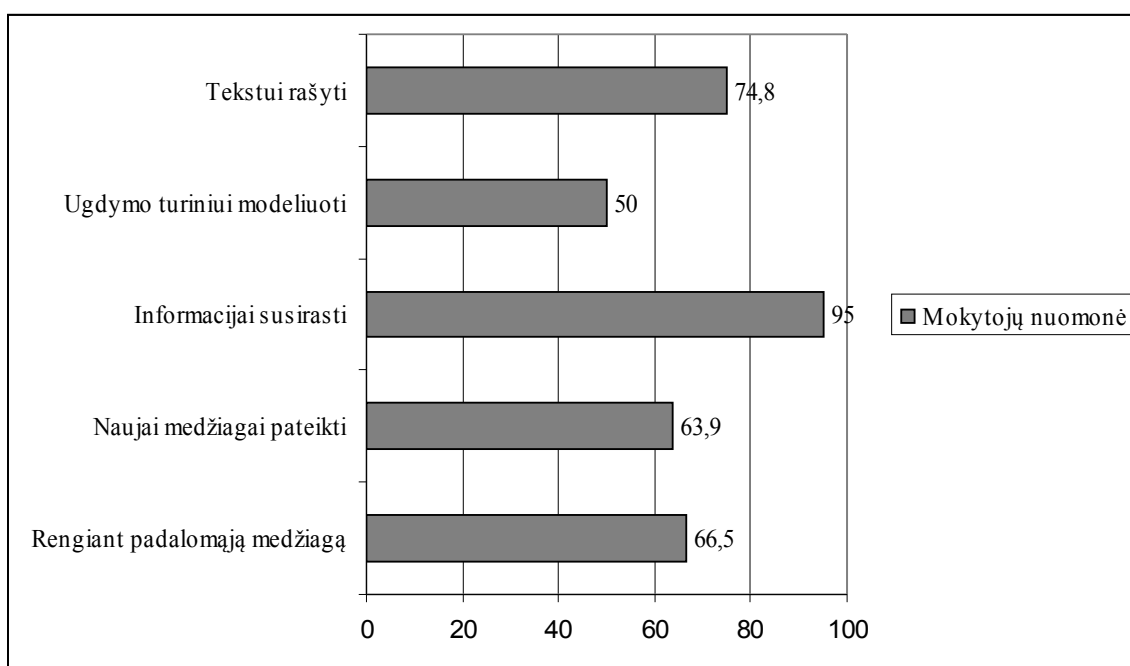

26 pav. Naudojimosi šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis dažnumas (N=208)

Dauguma pedagogų informacinėmis technologijomis naudojami kasdien (74 proc.), 17 proc. – kelis kartus per savaitę ir 9 proc. – kelis kartus per mėnesį. Tyrimo rezultatai parodė, kad šiuolaikinių informacinių technologijų taikymo reikalavimui atitinka didžioji dalis Kelmės rajono pedagogų, tik vieni jų dažniau, o kiti rečiau jomis savo veikloje naudojami.

Naudojimosi šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis dažnumas tarp skirtingo darbo stažo mokytojų statistiškai reikšmingai neišsiskyrė ($\chi^2 = 4,901$, $df = 1$, $p = 0,086$), nors tarp didesnį darbo stažą turinčių mokytojų ir būta daugiau tokių, kurie informacinėmis technologijomis naudojami tik kelis kartus per mėnesį.

Taip pat apklausos metu aiškintasi, kokiais tikslais pedagogai dažniausiai naudojami kompiuteriu.

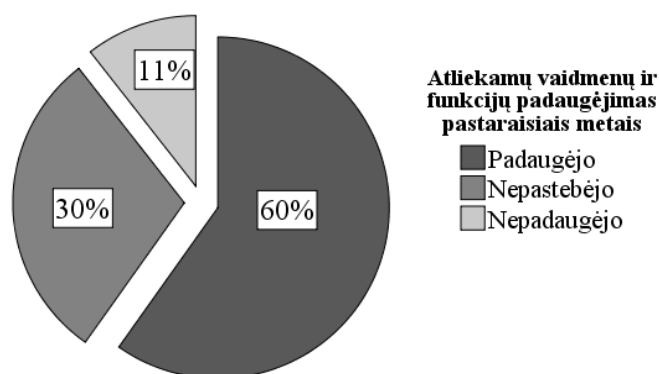
27 pav. Naudojimosi kompiuteriu tikslai (N=208)

Iš 27 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad dažniausiai kompiuteris yra naudojamas informacijai susirasti (95 proc.) ir tekstui rašyti (74,8 proc.), rečiau – ugdymo turiniui modeliuoti (50 proc.), naujai medžiagai pateikti (63,9 proc.) ir padalomajai medžiagai rengti (65,5 proc.). Kaip matyti iš respondentų atsakymų, kompiuteris daugiausia naudojamas praktiškiausiems darbams – informacijos paieškai ir teksto rašymui. Aktyvus informacinių technologijų taikymas leidžia pedagogams lengviau prisitaikyti prie „suspaustos“ erdvės ir laiko.

Analizuodami dažniausius kompiuterio naudojimo tikslus tarp skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų ($\chi^2 = 4,133$, $df = 1$, $p = 0,042$) matome, kad mažesnį pedagoginio darbo stažą turintys mokytojai statistiškai reikšmingai dažniau kompiuteriu naudojami, siekdami

modeliuoti ugdymo turinį. Nuomonės ties kitais kompiuterio panaudojimo tikslais tarp jaunesnių ir vyresnių pedagogų statistiškai reikšmingai neišsiskyrė. Tai rodo, kad jaunesni pedagogai stengiasi moderniomis technologijomis naudotis ne tik savo reikmėms, bet ir siekdami palengvinti savo mokinių mokymosi sąlygas, nes kompiuteriu modeliuojamas ugdymo turinys leidžia aiškiau ir glausčiau pateikti norimą perduoti informaciją. Taip palengvinamas mokinių mokymasis, o pedagogas dažnai naudodamasis kompiuteriu tik gilina turimas kompiuterinio raštingumo žinias ir įgūdžius.

Tyrimo dalyvaujančių mokytojų buvo prašoma nurodyti, ar, jų manymu, pastaraisiais metais padaugėjo jų darbe atliekamų vaidmenų ir funkcijų. Atsakymų pasiskirstymas pavaizduotas 28 paveiksle.

28 pav. Mokytojo vaidmenų ir funkcijų pokyčiai per paskutiniuosius 5 metus (N=208)

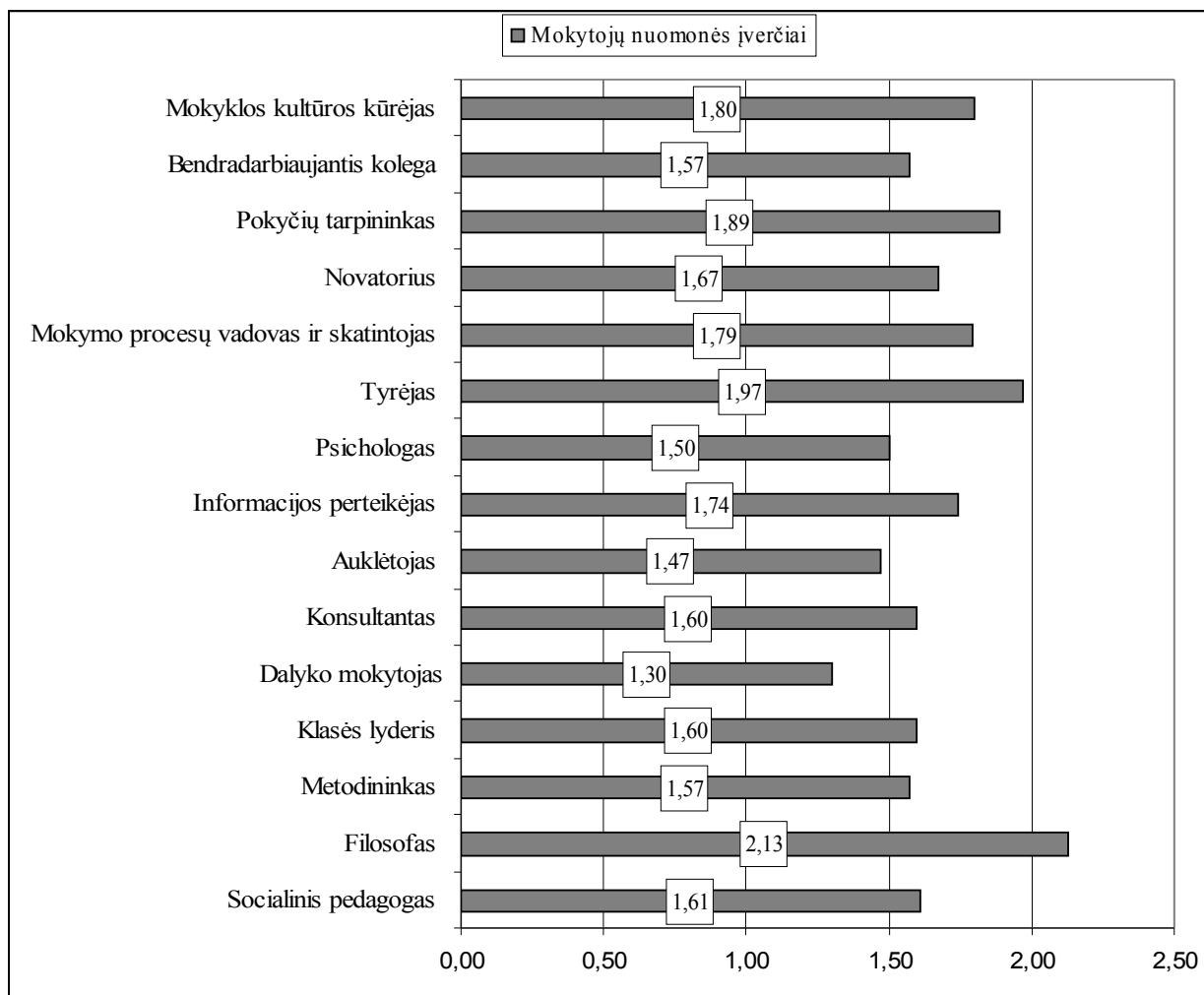
Gauti rezultatai rodo, kad daugiau nei pusė apklaustų mokytojų (60 proc.) teigė, kad jų darbe tokių funkcijų padaugėjo, 30 proc. tokių pokyčių nepastebėjo ir 11 proc. teigė, kad naujų vaidmenų ir funkcijų jų darbe nepadaugėjo. Akivaizdu, kad dauguma pedagogų pajuto veiklos tempų augimą.

Naujų vaidmenų ir funkcijų padaugėjimas pedagoginiame darbe statistiškai reikšmingai nėra susijęs su pedagoginio darbo stažu ($\chi^2 = 2,909$, $df = 2$, $p = 0,234$), t. y. tiek mažesni, tiek ir didesni pedagoginio darbo stažą turintiems mokytojams naujų vaidmenų ir funkcijų daugėjo panašiais tempais.

Akivaizdu, kad pedagogo veikla akivaizdžiai įgauna naują kryptį. Kiekvienas naujas pedagogo vaidmuo duoda ir naujas funkcijas, o šis procesas rodo besiplečiančias mokytojo

veiklos galimybes. Tinkamai įvaldyti nauji vaidmenys tik prisidės prie sėkmingos pedagogo karjeros plėtros. Tyrimo dalyviai turėjo įvertinti mokytojo vaidmenų, atliekamų pedagoginėje veikloje, svarbą (1 – labai svarbus, 2 – svarbus, 3 – visiškai nesvarbus). Mokytojų atsakymai padės įvertinti, kokie seniai buvę ir naujai atsiradę vaidmenys yra tikrai reikalingi ir pedagogo veikloje užima svarbią vietą.

29 pav. Mokytojo vaidmenų svarbumo pedagoginėje veikloje įverčiai (N=208)

Pagal 29 paveiksle pavaizduotus pedagogų įvertinimų įverčius matome, kad svarbiausiais vaidmenimis apklausti mokytojai laiko dalyko mokytojo (1,30), auklėtojo (1,47), psichologo (1,50), novatoriaus (1,67), bendradarbiaujančio kolegos (1,57) vaidmenis, mažiausiai svarbiais – filosofo (2,13), mokyklos kultūros kūrėjo (1,80), pokyčių tarpininko (1,89), tyrėjo (1,97), informacijos perteikėjo (1,74) vaidmenis. Vadinasi, iki šiol pedagogui svarbiausi yra tradiciniais laikomi mokytojo vaidmenys: dalyko mokytojas, auklėtojas, bendradarbiaujantis kolega. Mokytojų taikymąsi prie šiuolaikinių reikalavimų rodo ir naujų vaidmenų kaip psichologas ir novatorius pripažinimą ir vykdymą. Iš esmės geras pedagogas turi būti puikus psichologas,

sugebantis išklausti ir patarti tiek mokiniams, tiek jų tėvams, tiek kolegoms. Novatoriaus vaidmuo taip pat būtinas pedagogo veikloje, nes naujovių skatinimas ir jų taikymas savo darbe gali tik padėti mokytojams tapti šiuolaikiškais. Nagrinėjamame kontekste, galima sakyti, išlieka visi tradiciniais laikomi mokytojo vaidmenys, tik pakinta jų pobūdis ir prasiplečia veiklos ribos. Šių dienų mokytojo profesija yra akivaizdžiai pakitusi. Įvairių kaitos sąlygų nulemtas netradicinių pedagogo vaidmenų atsiradimas priverčia šios profesijos atstovus tapti visų reikalų žinovais. Tik sugebėjęs sujungti tiek daug vaidmenų savyje, mokytojas galės įgyvendinti jam iškeltus uždavinius.

Analizuojant skirtingo pedagoginio darbo stažo mokytojų pasiskirstymą pagal svarbiausių mokytojui vaidmenų įverčius matyti, kad jaunesnių ir vyresnių mokytojų nuomonės statistiškai reikšmingai išsiskyrė ties 3 vaidmenimis.

8 lentelė

Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie jų atliekamų vaidmenų svarbumą (N=208)

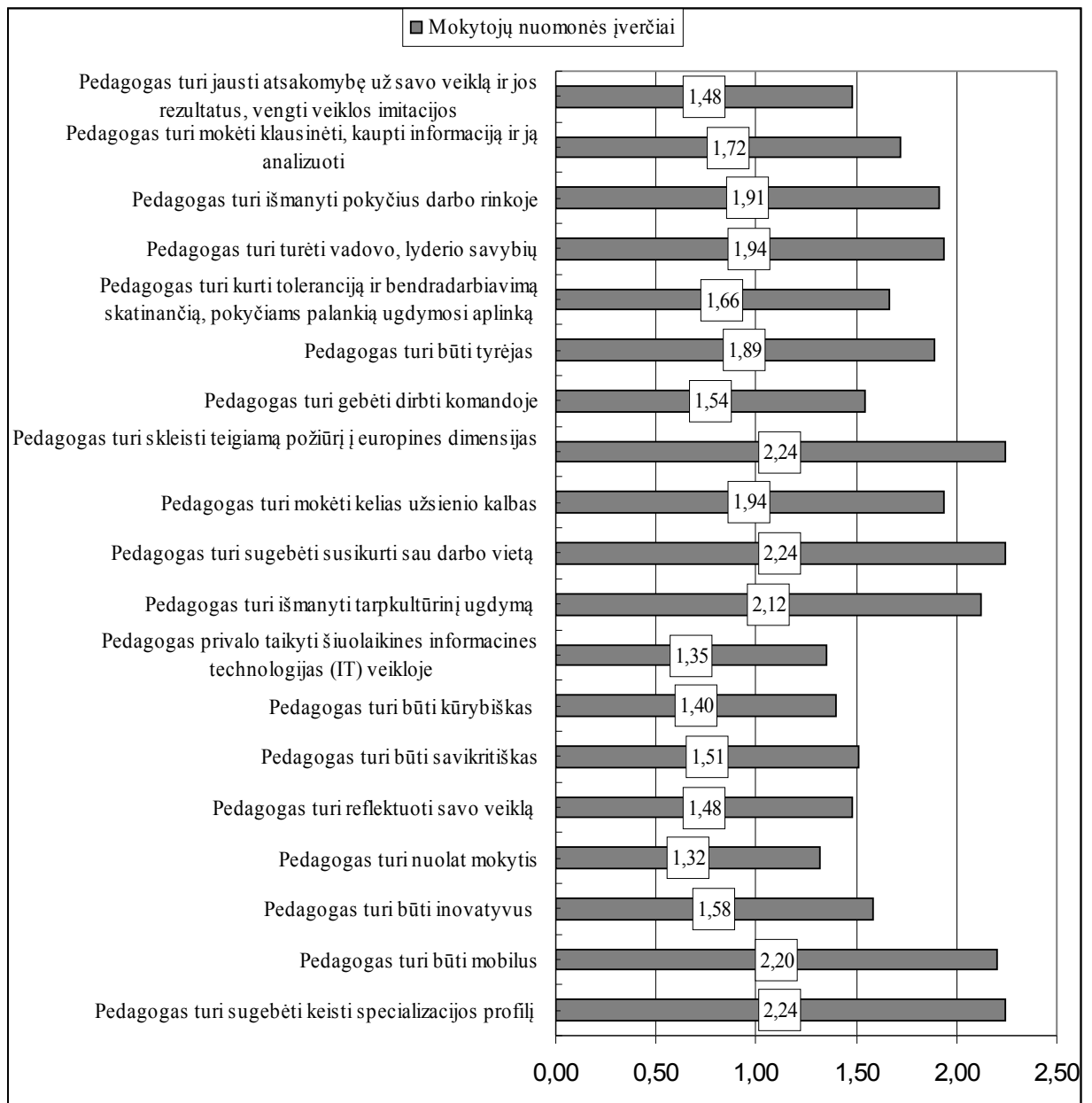
	Stažas				Z	p
	Iki 10 m.		Virš 10 m.			
	<i>Įverčių vidurkis</i>	±	<i>Įverčių vidurkis</i>	±		
Socialinis pedagogas	1,49	0,60	1,70	0,52	-2,428	0,015
Filosofas	2,10	0,31	2,18	0,62	-1,064	0,287
Metodininkas	1,44	0,50	1,57	0,52	-1,407	0,159
Klasės lyderis	1,71	0,63	1,55	0,52	-1,155	0,248
Dalyko mokytojas	1,31	0,57	1,26	0,49	-0,340	0,734
Konsultantas	1,79	0,57	1,57	0,55	-2,169	0,030
Auklėtojas	1,44	0,60	1,41	0,52	-0,004	0,997
Informacijos perteikėjas	1,79	0,57	1,69	0,56	-1,006	0,314
Psichologas	1,59	0,64	1,44	0,61	-1,438	0,150
Tyrėjas	1,95	0,52	1,98	0,55	-0,337	0,736
Mokymo procesų vadovas ir skatintojas	1,69	0,52	1,80	0,50	-1,200	0,230
Novatorius	1,56	0,60	1,75	0,52	-2,048	0,041
Pokyčių tarpininkas	2,10	0,45	1,86	0,56	-2,518	0,012
Bendradarbiaujantis kolega	1,62	0,59	1,53	0,55	-0,833	0,405
Mokyklos kultūros kūrėjas	1,87	0,47	1,77	0,52	-1,146	0,252

8 lentelėje pateikti atsakymo į šį klausimą rezultatai rodo, kad didesnę darbo stažą turintys mokytojai svarbesniais laiko mokytojo konsultanto ($Z=-2,169$, $p=0,030$) bei pokyčių tarpininko ($Z=-2,518$, $p=0,012$) vaidmenis, o mažesnę darbo stažą turintys mokytojai svarbesniu laiko novatoriaus ($Z=-2,048$, $p=0,041$) vaidmenį. Mažesnę ir didesnę pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų nuomonės apie kitus mokytojo vaidmenis statistiškai sutapo. Šis skirtingo stažo pedagogų nuomonių palyginimas dar kartą patvirtina nuostatą, kad jaunesni mokytojai labiau

vertina naujoves ir jų taikymą, kadangi jiems reikšmingesnis pasirodė mokytojo kaip novatoriaus vaidmuo. Nors ir vyresnieji pedagogai savo atsakymais nurodė, kad pedagogas turėtų inicijuoti pokyčius mokymo ir mokymosi procese, savo veikloje ir karjere.

Augantis mokytojo atliekamų vaidmenų, funkcijų skaičius, didėjantis reikalavimų jam sąrašas, mažina laiką ir galimybes globoti mokinius, su jais nuoširdžiai bendrauti, o taip pat ir prastina ugdymo kokybę, nes mažėja pasirengimo pedagoginiam darbui laikas. Tyrime dalyvaujančių mokytojų buvo prašoma įvertinti įvairius teiginius, susijusius su šiuolaikiniam pedagogui keliamais reikalavimais (1 – labai svarbus reikalavimas, 2 – svarbus reikalavimas, 3 – visiškai nesvarbus reikalavimas), norint įvertinti mokytojų nuomonę, kurie reikalavimai pedagoginėje veikloje tikrai svarbūs, o kurių gal net visai ir nereikėtų.

Iš 30 paveiksle pateiktų pedagogų įvertinimų įverčių matyti, kad šiuolaikiniam mokytojui svarbiausia yra šiuolaikinių technologijų taikymas (1,35), nuolatinis mokymasis (1,32), kūrybiškumas (1,40), atsakomybė už savo veiklą (1,48), inovatyvumas (1,58), savikritiškumas (1,51). Tuo tarpu mažiausiai pedagogams svarbu pasirodė teigiamo požiūrio į europines dimensijas skleidimas (2,24), mobilumas (2,20), gebėjimas keisti specializacijos pobūdį (2,24), tarpkultūrinio ugdymo išmanymas (2,12), gebėjimas susikurti sau darbo vietą (2,24), kelių užsienio kalbų mokėjimas (1,94), vadovo ir lyderio savybės (1,94) bei pokyčių darbo rinkoje išmanymas (1,91). Kaip jau matyti iš pedagogų atsakymų, šiuolaikinių technologijų taikymas, nuolatinis tobulėjimas, atsakingumas, kūrybiškumas, inovacinė veikla ir savikritiškumas yra pedagogų vertinami reikalavimai ir, jų nuomone, tikrai reikalingi ir svarbūs šiuolaikinio pedagogo veiklai. Netikėta pedagogų nuomonė buvo išreikšta apie mobilumo, tarpkultūrinio bendradarbiavimo, kelių užsienio kalbų mokėjimo ir pokyčių darbo rinkoje išmanymo reikalavimus. Anksčiau aptarti pedagogų atsakymai parodė, kad Kelmės rajono mokytojai yra ganėtinai mobilūs, pradeda aktyviau bendrauti su tarptautine švietimo sistemos publika, kalba užsienio kalbomis bei geba analizuoti darbo rinkos pokyčius, o pačių pedagogų nuomone, šie reikalavimai nėra svarbiausi pedagoginėje veikloje. Gaunasi dviprasmiška situacija – pedagogai nemano, kad atitinkami reikalavimai jų veiklai yra svarbūs, bet praktiškai gana sėkmingai juos vykdo. Akivaizdu, kad darbai su norais ne visada sutampa.

30 pav. Šiuolaikiniam pedagogui keliamų reikalavimų įverčiai (N=208)

Analizuojant šiuolaikiniam mokytojui keliamų reikalavimų įverčių pasiskirstymą tarp skirtingo darbo stažo mokytojų matyti, kad mažesnę ir didesnę darbo stažą turinčių mokytojų nuomonės išsiskyrė ties 2 reikalavimais.

Iš 9 lentelės duomenų matyti, kad didesnę darbo stažą turintiems mokytojams svarbiau, kad mokytojas turėtų toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią, pokyčiams palankią aplinką ($Z=-2,107$, $p=0,035$) ir, kad pedagogas jaustų atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus bei vengtų veiklos imitacijos ($Z=-3,724$, $p=0,000$). Vadinasi, vyresniesiems pedagogams svarbesni reikalavimai, susiję su stabilumu, saugumu ir jie nori rūpintis tolerantiška ir darbui tinkama aplinka, kuri padėtų pedagogams sąžiningiau dirbti ir jaustis atsakingais už savo veiklą.

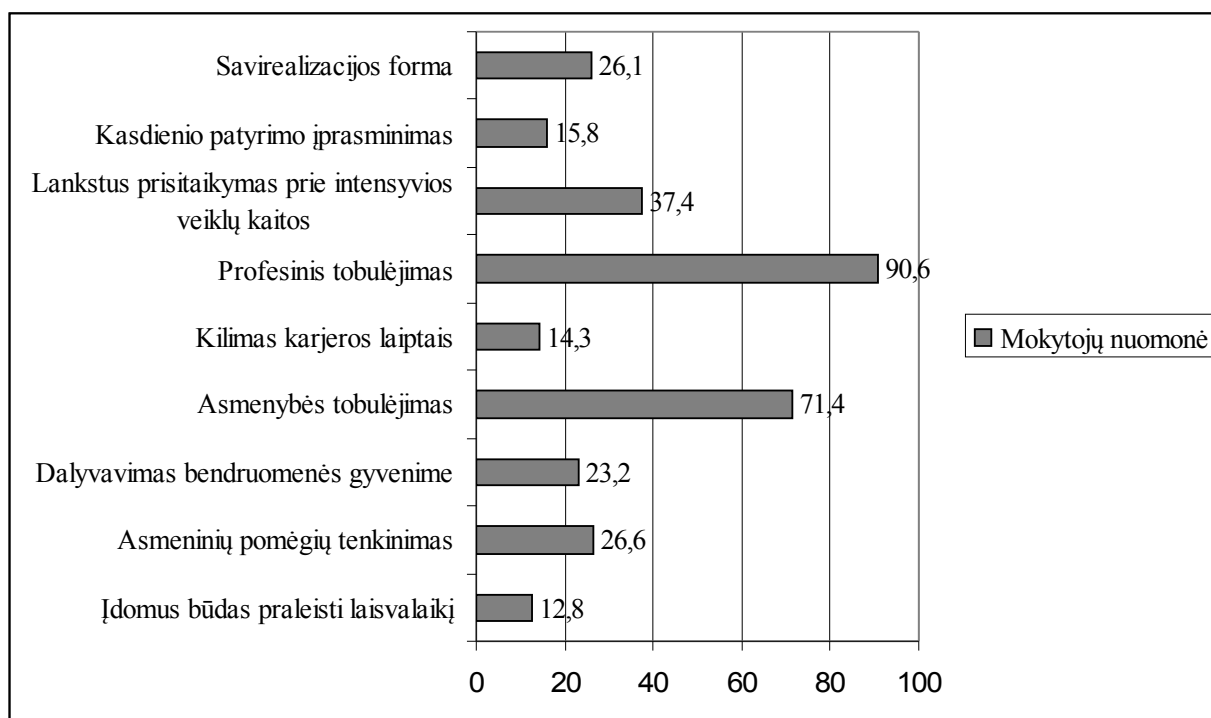
Skirtingo stažo mokytojų nuomonė apie šiuolaikiniam pedagogui keliamus reikalavimus (N=208)

	Stažas				Z	p
	Iki 10 m.		Virš 10 m.			
	<i>Įverčių vidurkis</i>	±	<i>Įverčių vidurkis</i>	±		
Pedagogas turi sugebėti keisti specializacijos profilį	2,26	0,50	2,19	0,62	-0,464	0,643
Pedagogas turi būti mobilus	2,10	0,72	2,21	0,71	-0,826	0,409
Pedagogas turi būti inovatyvus	1,64	0,58	1,64	0,59	-0,071	0,943
Pedagogas turi nuolat mokytis	1,33	0,58	1,33	0,50	-0,290	0,772
Pedagogas turi reflektuoti savo veiklą	1,56	0,50	1,46	0,54	-1,286	0,198
Pedagogas turi būti savikritiškas	1,67	0,58	1,47	0,56	-1,960	0,050
Pedagogas turi būti kūrybiškas	1,54	0,68	1,37	0,52	-1,246	0,213
Pedagogas privalo taikyti šiuolaikines informacines technologijas (IT) veikloje	1,38	0,59	1,38	0,51	-0,189	0,850
Pedagogas turi išmanyti tarpkultūrinį ugdymą	2,08	0,58	2,09	0,57	-0,092	0,927
Pedagogas turi sugebėti susikurti sau darbo vietą	2,36	0,67	2,19	0,61	-1,671	0,095
Pedagogas turi mokėti kelias užsienio kalbas	1,95	0,65	1,93	0,48	-0,170	0,865
Pedagogas turi skleisti teigiamą požiūrį į europines dimensijas	2,17	0,45	2,28	0,57	-1,251	0,211
Pedagogas turi gebėti dirbti komandoje, prisitaikyti prie naujų sąlygų, drausmės	1,62	0,59	1,57	0,53	-0,351	0,725
Pedagogas turi būti tyrėjas	2,00	0,46	1,90	0,59	-1,040	0,298
Pedagogas turi kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią, pokyčiams palankią ugdymo/si aplinką	1,82	0,52	1,60	0,55	-2,107	0,035
Pedagogas turi turėti vadovo, lyderio savybių	2,00	0,61	1,87	0,58	-1,223	0,221
Pedagogas turi išmanyti pokyčius darbo rinkoje	1,90	0,60	1,92	0,62	-0,181	0,856
Pedagogas turi mokėti klausinėti, kaupti informaciją ir ją analizuoti	1,82	0,51	1,66	0,58	-1,659	0,097
Pedagogas turi jausti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus, vengti veiklos imitacijos	1,74	0,55	1,39	0,58	-3,724	0,000

Pedagogų veiklos intensyvėjimo procesą aiškiai pastebimas, nes mokytojams ima trūkti laiko savo įgūdžiams atnaujinti, mažėja poilsio laikas darbo dienos metu, paslaugų kokybė prastėja, nes taupant laiką mažėja kruopštumas. Taip pat mažėja pedagogų galimybė kūrybiškiau dirbti, nes veiklos vykdymas spraudžiamas į tam tikrus šablonus. Svarbu yra išsiaiškinti, kaip

patys pedagogai vertina jų veiklos kaitos procesus. Empiriniu tyrimu norėta nustatyti, ką mokytojų manymų, parodo jų karjeros pokyčiai – didėjantį pedagogo profesionalumą ar augantį jo veiklos intensyvumą. Mokytojų nuomonės šiuo klausimu pasiskirstė gana tolygiai – apie pusę apklaustųjų teigė, kad didėja profesionalumas, kita pusė manė, kad auga veiklos intensyvumas.

Pasirengimas nuolat mokytis – viena iš sėkmingos karjeros prielaidų. Norint plėsti karjerą, būtina derinti nuolatinį darbo ir mokymosi procesą, kadangi šiuolaikinis žmogus savo gyvenime turi ne vieną, o net dvi ar tris karjeras, atspindinčias tam tikras jo gyvenimo etapo galimybes. Tyrimo metu buvo vertinamas mokytojų požiūris į jų pačių mokymąsi. Juk svarbu suprasti, kaip pedagogas vertina savo tobulėjimo procesą ir kokią vietą jam skiria savo gyvenime.

31 pav. Mokytojų nuomonė apie mokymąsi (N=208)

31 paveiksle pateikti atsakymo rezultatai rodo, kad daugumai mokytojų (90,6 proc.) mokymasis suprantamas kaip profesinis tobulėjimas, kiek rečiau – kaip asmenybės tobulėjimas (71,4 proc.), lankstus prisitaikymas prie intensyvios veiklų kaitos (37,4 proc.) ir asmeninių pomėgių tenkinimas (26,6 proc.). Tuo tarpu mažiausiai mokymasis apklaustiems pedagogams siejasi su įdomiu būdu praleisti laisvalaikį (12,8 proc.), kilimu karjeros laiptais (14,3 proc.) ir kasdienio patyrimo įprasminimu (15,8 proc.). Kaip matyti iš mokytojų atsakymų, mokymasis jiems suprantamas bendriausia prasme – tiesiog kaip profesinis tobulėjimas. Žinoma, vienu ar kitu būdu besimokydamas žmogus pirmiausia tobulina turimas profesines kompetencijas. Taip, pasirodo, mano ir didžioji dalis tyrimo respondentų. Analizuojant tyrimo duomenis išaiškėjo

labai įdomus faktas. Kaip rodo pedagogų atsakymai, mokymosi ir kilimo karjeros laiptais procesus Kelmės rajono mokytojai menkai tesieja (14,3 proc.). Taip gali būti dėl nepakankamai gerai suvokiamos karjeros sąvokos. Juk žmogus mokosi, tobulėja tam, kad išliktų. Žinoma, mokykloje vertikalios mokytojų kilimo karjeros laiptais mažai yra, tačiau sudaromos puikios galimybės plėstis asmeninei karjerai, naujų funkcijų, vaidmenų atlikimui, įsiliejimui į papildomą projektinę, mokyklos kultūros kūrimo veiklą. Reikėtų pedagogams išsamiau sužinoti, kaip siejasi ir vienas kitą papildo mokymosi ir karjeros plėtimosi procesai.

Analizuojant skirtingo darbo stažo mokytojų nuomonės pasiskirstymą pagal tai, kaip mokytojai vertina mokymąsi, matyti, kad jaunesnių ir vyresnių mokytojų nuomonės statistiškai reikšmingai išsiskyrė ties 3 veiksniais (žr. 10 lentelė).

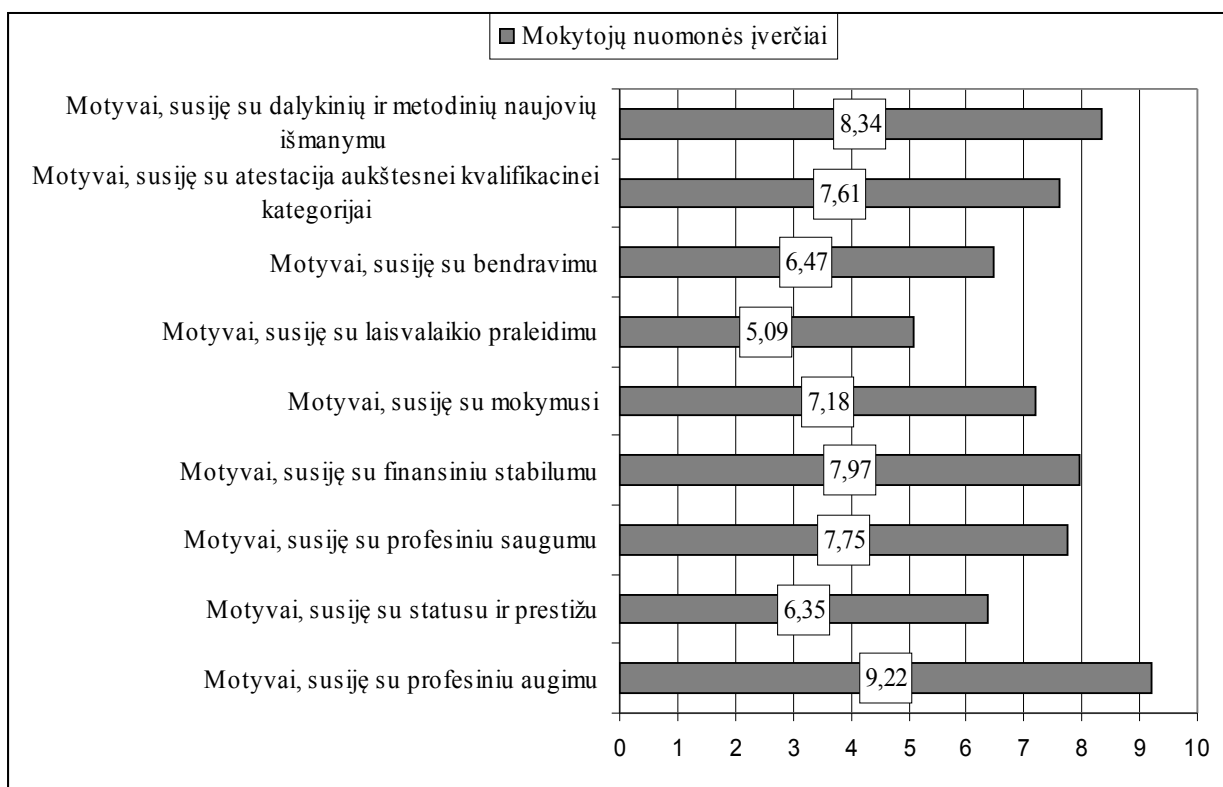
10 lentelė

Skirtingo stažo mokytojų nuomonė apie mokymąsi (N=208)

	Stažas		χ^2	df	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Savirealizacijos forma	30,8	25	0,544	1	0,461
Kasdienio patyrimo įprasminimas	15,4	15,9	0,005	1	0,942
Lankstus prisitaikymas prie intensyvios veiklų kaitos	38,5	37,2	0,022	1	0,883
Profesinis tobulėjimas	87,2	91,5	0,682	1	0,409
Kilimas karjeros laiptais	30,8	10,4	10,712	1	0,001
Asmenybės tobulėjimas	69,2	72	0,114	1	0,735
Dalyvavimas bendruomenės gyvenime	5,1	27,4	8,815	1	0,003
Asmeninių pomėgių tenkinimas	12,8	29,9	4,695	1	0,030
Įdomus būdas praleisti laisvalaikį	10,3	13,4	0,281	1	0,596

Iš tyrimo rezultatų matyti, kad mažesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau mokymąsi supranta kaip kilimą karjeros laiptais ($\chi^2 = 10,712$, $df = 1$, $p = 0,001$), tuo tarpu didesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau mokymąsi supranta kaip dalyvavimą bendruomenės gyvenime ($\chi^2 = 8,815$, $df = 1$, $p = 0,003$) ir asmeninių pomėgių tenkinimą ($\chi^2 = 4,695$, $df = 1$, $p = 0,030$). Akivaizdu, kad jaunesniems pedagogams svarbesnė yra bet kokio pobūdžio veikla, galinti padėti jiems kuo greičiau pasiekti karjeros aukštumų, o vyresnieji mokytojai daugiau vertina asmeninį, dvasinį tobulėjimą ir aktyvų bendravimą su visuomene.

Tyrimo dalyvaujantys mokytojai turėjo 10 balų skalėje įvertinti jų profesinės kvalifikacijos tobulinimo motyvus (10 – svarbiausias motyvas, 1 – nesvarbiausias motyvas) (žr. 32 paveikslas).

32 pav. Mokymosi motyvų įverčiai (N=208)

Gauti šių įvertinimų įverčiai rodo, kad apklausoje dalyvavusius mokytojus labiausiai mokyti motyvuoja motyvai, susiję su profesiniu augimu (9,22), dalykinių ir metodinių naujovių išmanymu (8,34), finansiniu stabilumu (7,97) ir profesiniu saugumu (7,75), o mažiausiai – motyvai, susiję su laisvalaikio praleidimu (5,09), statusu ir prestižu (6,35), bendravimu (6,47) ir mokymusi (7,18). Vadinasi, mokytojai nori žinių pagalba augti profesine prasme ir tiki, kad labiau išmąnydami įvairias dalykines ir metodines naujoves bei pritaikydami jas savo veikloje, galės jaustis saugesni dėl savo darbo ir geresnės materialinės padėties.

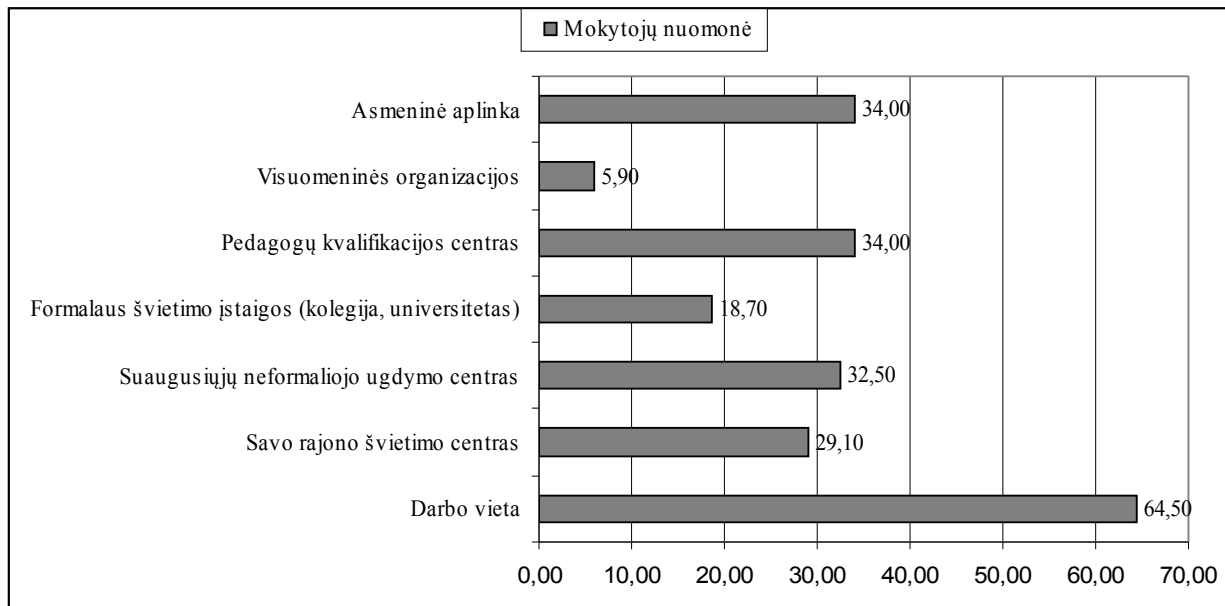
Analizuojant 11 lentelėje pateiktus pedagogų mokymosi motyvų įverčius tarp skirtingo stažo mokytojų galima teigti, kad didesnį ir mažesnį darbo stažą turintiems mokytojams norą mokyti sukelia tie patys veiksniai, išskyrus motyvai, susiję su statusu ir pripažinimu, kurie vyresniems mokytojams yra statistiškai reikšmingai svarbesni. Vadinasi, tobulėti ir kilti karjeros laiptais nori visi pedagogai vienodai, tik, galima daryti išvadą, kad ilgiau dirbantiems mokytojams svarbus jų veiklos ir sukauptos patirties pripažinimas, jų profesijos laikymas prestižine.

Skirtingo stažo pedagogų mokymosi motyvų įverčiai (N=208)

	Stažas				Z	p
	Iki 10 m.		Virš 10 m.			
	Įverčių vidurkis	±	Įverčių vidurkis	±		
Susiję su profesiniu augimu	9,08	1,28	9,25	1,52	-1,484	0,138
Susiję su statusu ir prestižu	5,41	2,49	6,59	2,28	-2,740	0,006
Susiję su profesiniu saugumu	7,70	1,53	7,76	1,85	-0,539	0,590
Susiję su finansiniu stabilumu	7,81	2,04	8,04	2,16	-0,878	0,380
Susiję su mokymusi	7,19	2,08	7,15	2,40	-0,318	0,751
Susiję su laisvalaikio praleidimu	5,24	2,77	5,05	2,60	-0,379	0,704
Susiję su bendravimu	6,38	2,61	6,49	2,36	-0,320	0,749
Susiję su atestacija aukštesnei kvalifikacinei kategorijai	7,59	2,20	7,68	2,27	-0,427	0,669
Susiję su dalykinių ir metodinių naujovių išmanymu	8,35	2,04	8,38	2,06	-0,174	0,862

Apklausoje metu norėta išsiaiškinti vietas, kuriose Kelmės rajono mokytojai labiausiai linkę mokytis. Tokia informacija gali padėti pajavairinti ar papildyti pedagogų mokymosi aplinką, populiariausiose mokymosi vietose sutelkti didesnius mokymo resursus, praplėsti pedagogų mokymo bazę.

33 pav. Pedagogų mokymosi vietos (N=208)

Vertindami 33 paveiksle pavaizduotą mokytojų pasiskirstymą pagal prioritetines jų mokymosi vietas, matome, kad labiausiai mokytojai pageidauja mokytis darbo vietoje (64,5 proc.), pedagogų kvalifikacijos centre (34 proc.) ir asmeninėje aplinkoje (34 proc.), o mažiausiai

– visuomeninėse organizacijose (5,9 proc.) ir formalaus švietimo įstaigose (18,7 proc.). Vadinasi, pagrindinė profesinio tobulėjimo vieta, didžiosios dalies pedagogų nuomone, yra darbo vieta. Geriausiai žinios įgyjamos ir įsisavinamos jas praktiškai taikant, mokantis iš klaidų ir ieškant įvairių situacijų sprendimo būdų.

Vertindami, kaip skiriasi didesnio ir mažesnio darbo stažo mokytojų nuomonė apie prioritetines mokymosi vietas, matome, kad šių mokytojų nuomonės statistiškai reikšmingai išsiskyrė ties 2 vietomis (žr. 12 lentelė).

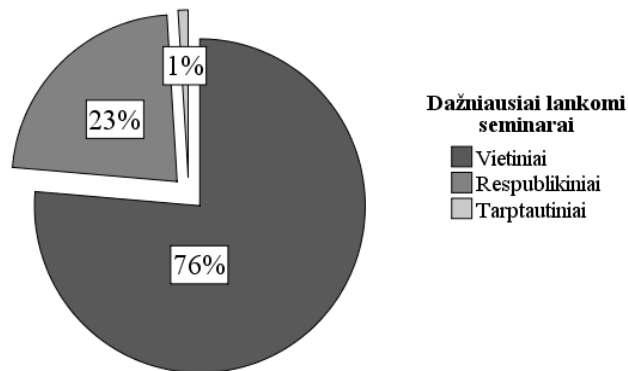
12 lentelė

Skirtingo stažo pedagogų mokymosi vietos (N=208)

	Stažas		χ^2	d f	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Darbo vieta	71,8	62,8	1,113	1	0,292
Savo rajono švietimo centras	20,5	31,1	1,712	1	0,191
Suaugusiųjų neformaliojo ugdymo centras	15,4	36,6	6,454	1	0,011
Formalaus švietimo įstaigos (kolegija, universitetas)	23,1	17,7	0,603	1	0,438
Pedagogų kvalifikacijos centras	30,8	34,8	0,223	1	0,637
Visuomeninės organizacijos	15,4	3,7	7,789	1	0,005
Asmeninė aplinka	41	32,3	1,065	1	0,302

Matome, kad didesnę darbo stažą turintys mokytojai labiau nei turintys mažesnę darbo stažą nori mokytis suaugusiųjų neformalaus ugdymo centre ($\chi^2 = 6,454$, $df = 1$, $p = 0,011$), o tuo tarpu mažesnę darbo stažą turintys mokytojai – visuomeninėse organizacijose ($\chi^2 = 7,789$, $df = 1$, $p = 0,005$). Galima daryti prielaidą, kad jaunesni mokytojai iš visuomenės ir veiklos su ja tikisi gauti daugiau patirties ir įgūdžių nei vyresni pedagogai, kuriems seniai žinomos, tradicinės ir įprastos mokymo vietos kaip suaugusiųjų neformalaus ugdymo centras teikia daugiau naudos profesiniam tobulėjimui. Iš rezultatų matyti, kad švietimas skverbiasi į visą visuomeninę erdvę ir mokymu užsiima ne tik tipiškos mokymo institucijos, bet ir verslo, visuomeninės organizacijos. Savaiminis mokymasis siejasi su asmens individualia iniciatyva, asmenine patirtimi, laisvalaikio leidimu, bendruomenine veikla. Tai rodo pliuralistinio liberalaus ugdymo pobūdžio augimą, sudarant sąlygas asmeniui dalyvauti saviugdosa procesuose ne vien tik formaliojo mokymo sistemoje.

Įvairūs seminarai yra vienas iš pagrindinių mokytojų mokymosi būdų. Todėl svarbu išsiaiškinti, kokios reikšmės seminaruose pedagogai dažniausiai lankosi (žr. 34 paveikslas).

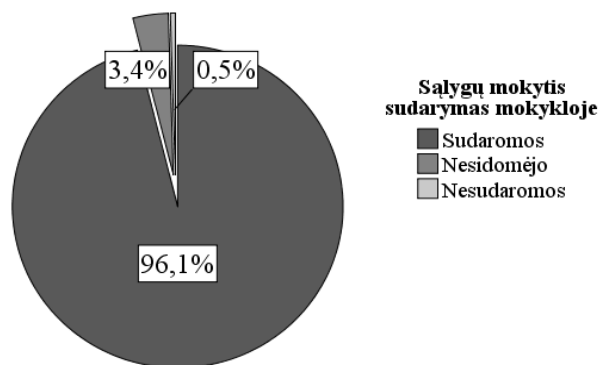
34 pav. Mokytojų lankomi seminarai (N=208)

Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių mokytojų (76 proc.) teigė, kad dažniausiai jie dalyvauja tik vietiniuose seminaruose, 23 proc. – respublikiniuose ir tik 1 proc. mokytojų yra tekę dalyvauti tarptautiniuose seminaruose.

Pedagogų atsakymų analizė parodė statistiškai reikšmingą skirtumą ($\chi^2 = 8,545$, $df = 2$, $p = 0,014$) tarp didesnį ir mažesnį pedagoginį darbo stažą turinčių pedagogų, iš kurių daugiau dalyvavusių tarptautiniuose seminaruose buvo tarp mokytojų, kurių darbo stažas mažesnis. Vadinasi, jaunesni pedagogai stengiasi įgyti įvairios patirties ir tarptautinėje aplinkoje, neapsiribodami vien vietiniu ir nacionaliniu lygiais.

Besimokanti organizacija yra efektyvesnė nestabiliomis sąlygomis, nes greičiau reaguoja į pokyčius ir yra lankstesnė. Vadinasi, jei mokykloje sudaromos sąlygos pedagogams bendrai mokytis, tokios mokyklos nariai daug greičiau susidoros su sunkumais nei palankios mokymuisi aplinkos neturinčios mokymo įstaigos darbuotojai. Pedagogų, dalyvavusių apklausoje, buvo prašoma įvertinti, ar jų mokykloje sudaromos sąlygos mokytis, ar leidžiama jiems darbo vietoje tobulėti ir kaupti žinių bagažą.

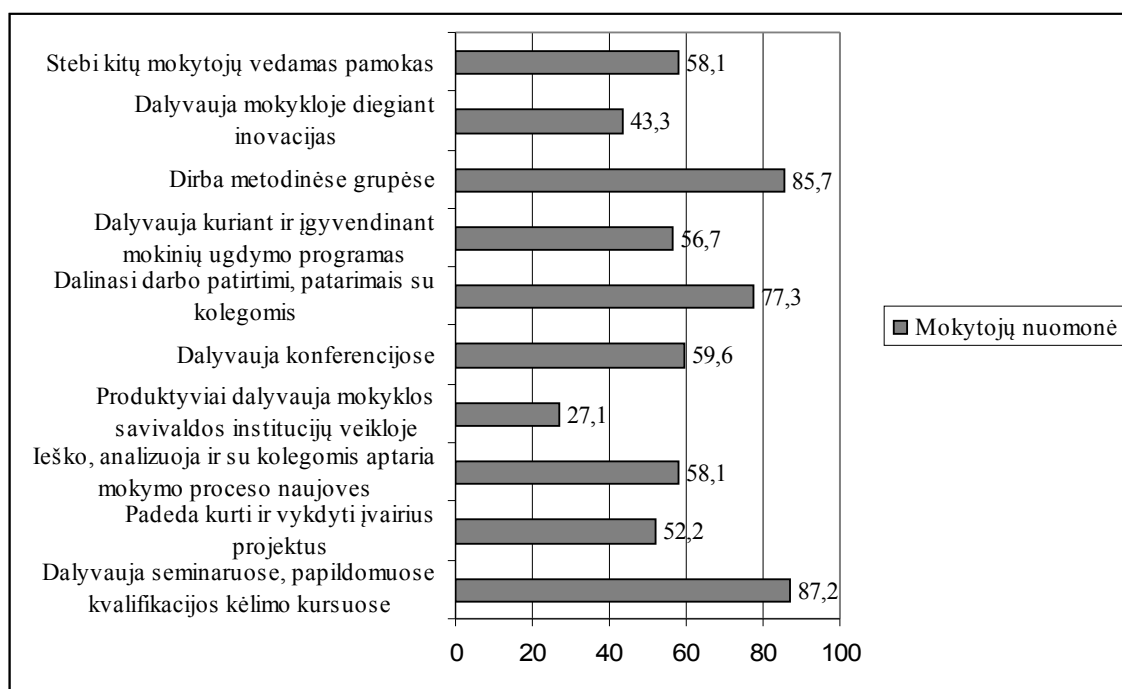
Iš 35 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių mokytojų (96 proc.) teigė, kad jų mokykloje yra sudaromos sąlygos mokytis, 3 proc. respondentų tuo nesidomėjo ir tik mažiau nei 1 proc. pedagogų teigė, kad jų mokykloje sąlygos mokymuisi nesudaromos. Paaiškėjo, kad mokyklose iš esmės kuriama aplinka, sudaranti sąlygas individualiam, savarankiškam mokymuisi ir prasmingam ugdymo dalyvių bendradarbiavimui šiame procese.

35 pav. Mokymosi darbo vietoje sąlygų sudarymas (pedagogų nuomonė) (N=208)

Nuomonė apie sąlygų mokytis sudarymą tarp mažesnį ir didesnį stažą turinčių mokytojų statistiškai reikšmingai neišsiskyrė ($\chi^2 = 0,640$, $df = 2$, $p = 0,726$), o tai rodo, kad visiems mokytojams sudaromos vienodos sąlygos mokytis, nepriklausomai nuo jų darbo stažo.

Neretai tobulėjimas darbo vietoje pačių darbuotojų net nėra laikomas mokymusi. Nustačius, ar pedagogams leidžiama mokytis darbo vietoje, svarbu išsiaiškinti būdus ir formas, kuriais jie didina savo profesinį kompetentingumą (žr. 36 paveikslas).

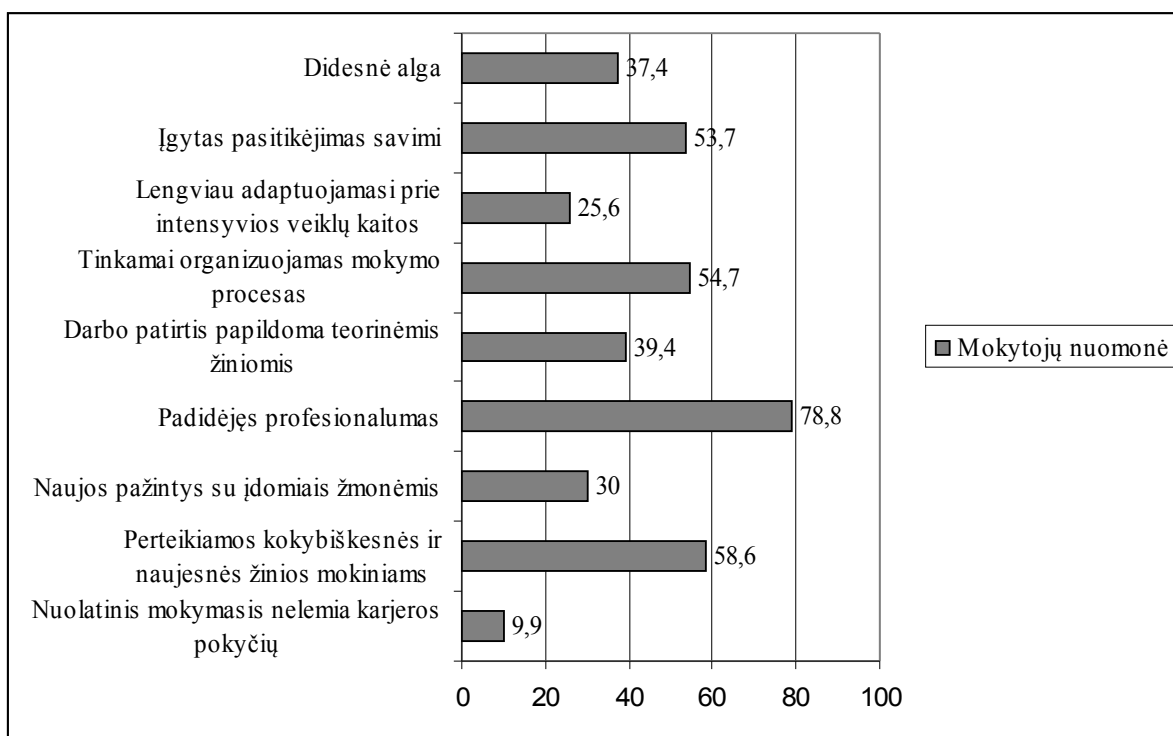

36 pav. Pedagogų mokymosi mokykloje būdai ir formos (N=208)

Analizuojant, kokiais būdais dažniausiai apklausoje dalyvavę mokytojai mokosi savo mokykloje, matyti, kad dažniausiai mokymuisi yra taikomi tokie būdai kaip dalyvavimas seminaruose ir papildomuose kvalifikacijos kėlimo kursuose (87,2 proc.), dalinimasis darbo patirtimi ir patarimais su kolegomis (77,3 proc.), darbas metodinėse grupėse (85,7 proc.). Kiek mažiau pedagogų nurodo tokius mokymosi darbo vietoje būdus kaip mokymo proceso analizavimas (58,1 proc.), dalyvavimas konferencijose (59,6 proc.) ir kitų mokytojų vedamų pamokų stebėjimas (58,1 proc.). Tuo tarpu mažiausiai taikomas mokymosi būdas – produktyvus dalyvavimas mokyklos savivaldos institucijų veikloje (27,1 proc.). Galima daryti išvadas, kad pedagogai nėra linkę kištis į mokyklos valdžios veiklą ir apsiriboja savo pedagoginiu darbu, todėl ir toks mokymosi būdas jiems mažiausiai priimtinas. Taip pat faktas, kad populiariausias mokytojų tobulinimosi būdas yra įvairių seminarų ir papildomų kvalifikacijos kėlimo kursų lankymas, pasitvirtino.

Vertindami skirtingo pedagoginio darbo stažo mokytojų taikomus mokymosi būdus darbo vietoje, matome, kad didesnę darbo stažą turintys mokytojai statistiškai reikšmingai dažniau nei turintys mažesnę darbo stažą linkę stebėti kitų mokytojų vedamas pamokas ($\chi^2 = 5,801$, $df = 1$, $p = 0,016$). Tuo tarpu kitus mokymosi būdus skirtingo stažo mokytojai taiko statistiškai panašiai. Paaiškėjo, kad vyresniesiems mokytojams daug svarbiau yra kolegų veiklos stebėjimas, analizavimas ir savo veiklos tobulinimas, naujų metodinių žinių panaudojimas jų darbo pavyzdžiu.

Nuolatinio tobulėjimo ir mokymosi kompetencija tampa neatsiejama nuo profesinio darbo. Pedagogai dirbdami savo profesinį darbą mokysis savarankiškai, bendrai ieškos naujovių, nagrinėdami metodinę, papildomą literatūrą nuolat mokysis, tobulins gebėjimus. Įgytos žinios, gebėjimai konsultuojantis, svarstant ir derinant savo nuomonę, padės pedagogams kokybiškai Paskutinis su mokymusi visą gyvenimą susijęs klausimas, kurio buvo prašoma atsakyti apklausoje dalyvavusių mokytojų, kokia yra, jų nuomone, mokymosi įtaka jų pedagoginei veiklai, karjerai. Iš 37 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad dažniausiai buvo sutinkama su nuomone, kad mokymasis didina pedagogų profesionalumą (78,8 proc.), įgalina mokiniams perteikti kokybiškesnes ir naujesnes žinias (58,6 proc.), leidžia tinkamai organizuoti mokymosi procesą (54,7 proc.). Mažiausiai buvo sutinkama su nuomone, kad mokymasis nelemia karjeros pokyčių (9,9 proc.), leidžia lengviau adaptuotis prie intensyvios veiklų kaitos (25,6 proc.), leidžia gauti didesnę algą (37,4 proc.) bei leidžia susipažinti su naujais įdomiais žmonėmis (30 proc.). Pedagogų nuomonė apie nuolatinio mokymosi įtaką jų karjerai parodė, kad mokymasis tikrai lemia mokytojų karjeros pokyčius ir tik didina profesionalumą, įgalina pedagogus kokybiškiau ugdyti mokinius ir prisidėti prie bendros švietimo sistemos tobulinimo.

37 pav. Nuolatinio mokymosi įtaka pedagogų karjerai (mokytojų nuomonė) (N=208)

Mažesnę ir didesnę darbo stažą turinčių mokytojų nuomonė apie mokymosi įtaką pedagogų karjerai statistiškai reikšmingai išsiskyrė keliose vietose (žr. 13 lentelė).

13 lentelė

Skirtingo stažo mokytojų nuomonė apie nuolatinio mokymosi įtaką pedagogų karjerai (N=208)

	Stažas		χ^2	df	p
	Iki 10 m.	Virš 10 m.			
	Proc.	Proc.			
Didesnė alga	33,3	38,4	0,347	1	0,556
Įgytas pasitikėjimas savimi	53,8	53,7	0,000	1	0,983
Lengviau adaptuojamasi prie intensyvios veiklų kaitos	28,2	25	0,170	1	0,680
Tinkamai organizuojamas mokymo procesas	64,1	52,4	1,730	1	0,188
Darbo patirtis papildoma teorinėmis žiniomis	23,1	43,3	5,392	1	0,020
Padidėjęs profesionalumas	92,3	75,6	5,262	1	0,022
Naujos pažintys su įdomiais žmonėmis	33,3	29,3	0,248	1	0,619
Perteikiamos kokybiškesnės ir naujesnės žinios mokiniams	48,7	61	1,952	1	0,162
Mokymasis visą gyvenimą nelemia karjeros pokyčių	10,3	9,8	0,009	1	0,925

Didesnę darbo stažą turintys mokytojai labiau nei turintys mažesnę stažą sutinka, kad mokymasis padeda darbo patirtį papildyti teorinėmis žiniomis ($\chi^2 = 5,392$, $df = 1$, $p = 0,020$), tuo

tarpu mažesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau nei turintys mažesnę darbo stažą sutinka, kad mokymasis didina profesionalumą ($\chi^2 = 5,262$, $df = 1$, $p = 0,022$). Didesnę ir mažesnę darbo stažą turinčių mokytojų nuomonė ties kitais veiksniais statistiškai sutapo. Vadinasi, jaunesni pedagogai nuolatinio mokymosi procesą sieja su tiesiog augančių pedagoginiu profesionalumu, o vyresnieji palaiko nuomonę, kad bet kokie mokslai padeda praturtinti turimą darbo patirtį teorinėmis naujovėmis.

Prieš tai nagrinėti empirinio tyrimo duomenys apie mokytojo veiklą jau įrodė, kad pedagogo karjera sparčiai kinta, atsižvelgiant į įvairius asmeninės ir profesinės aplinkos kaitos veiksnius. Šie veiksniai nulemia spartų mokytojų kvalifikacijos augimą, didėjančių jų atliekamų funkcijų ir vaidmenų, keliamų reikalavimų skaičių. Įvairiapusis kvalifikacijos tobulinimas neatsiejamas nuo mokymosi proceso. Nuolatinio mokymosi procese iškyla būtinybė tobulinti ne tik profesines ar didaktines kompetencijas, bet ir lavinti karjeros planavimo, bendravimo, teigiamo požiūrio į europines dimensijas (pliuralizmas, multikultūriškumas, demokratija) skleidimo įgūdžius. Pedagogo kvalifikacijos tobulinimas yra labai svarbus jo karjerai, todėl mokytojas tiesiog privalo išmokti nuolat mokytis ir tokiu būdu prisitaikyti prie postmoderniosios visuomenės pokyčių.

IŠVADOS

Atlikus mokslinės literatūros nagrinėjama tema analizę, galima padaryti tokias išvadas:

1. Tradicinės karjeros modelis, kai laiptelis po laiptelio kopinama karjeros laiptais vienoje organizacijoje, sparčiai griūna. Daug dėmesio dabar skiriama šiuolaikiniam asmeninės karjeros modeliui. Neribotai plečiasi kiekvieno žmogaus, vadinasi ir pedagogo, veiklos galimybės. Norint sėkmingai valdyti savo karjerą, svarbu prisitaikyti prie naujų darbo ir veiklos pasaulio keliamų reikalavimų.
2. Postmoderniosios visuomenės dėmesio centre atsiranda tokios sąvokos kaip pagarba individui, švietimo kokybė, demokratiškumas, atvirumas kaitai, nuolatinis mokymasis. Šie principai sudaro šiuolaikinio pedagogo veiklos, o kartu ir jo karjeros, pokyčių terpę.

Atlikus empirinio tyrimo duomenų analizę, galima padaryti tokias išvadas:

1. Įvairūs socialinės kaitos procesai ir naujų reikalavimų pedagogo veiklai augimas tikrai sąlygoja mokytojų karjeros pokyčius. Norėdami prisitaikyti prie besimokančios žinių visuomenės pedagogai turi būti kūrybiški, tinkamai pasirengę kaitai, išmanyti ir naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis, mokėti kelias užsienio kalbas, aktyviai dalyvauti projektinėje veikloje, įgyti tarpkultūrinės patirties užsienio šalyse ir, svarbiausia, šiuolaikiniai mokytojai privalo mokytis visą gyvenimą, norėdami prisitaikyti ir išlikti konkurencingais darbo pasaulyje.
2. Analizuojant pedagogų apklausos duomenis, išryškėjo statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų atsakymų. Tai rodo, kad Kelmės rajone pedagoginis darbo stažas yra vienas iš lemiančių veiksnių mokytojų karjeros modernėjimo procese:
  - Jaunesni (turintys mažesnę nei 10 metų pedagoginio darbo stažą) mokytojai dažniau karjera laiko kilimą užimamose pareigose ir valdžios augimą nei vyresni (turintys didesnę nei 10 metų pedagoginio darbo stažą) mokytojai.
  - Jaunesniems mokytojams per paskutiniuosius 5 metus daugiau nei didesni vyresniems mokytojams padidėjo atliekamų vaidmenų skaičius, darbo grafikas tapo intensyvesnis, sumažėjo laiko pasirengti ugdymo procesui, tačiau jaunesni mokytojai dažniau nei vyresni susirasdavo papildomus darbus, įgydavo kvalifikaciją formaliai mokydami ar įgydavo aukštesnę kvalifikacinę kategoriją. Tačiau didesnę darbo stažą turintys mokytojai daugiau nei jaunesni sukūrė naujos metodinės medžiagos.

- Būtina pastebėti, kad papildomą darbą dažniau linkę turėti jaunesni pedagogai.
- Iš tyrimo duomenų analizės matyti, kad finansinės paskatos, noras turėti įvairesnę patirtį ir saugumas dėl ateities labiau lemia jaunesnių mokytojų sprendimus dėl papildomo darbo. Tuo tarpu vyresnius mokytojus šie veiksniai veikia mažiau.
- Mažesnę darbo stažą turintiems mokytojams labiau nei didesnę stažą turintiems mokytojams yra priimtinas darbas pagal autorines sutartis, tuo tarpu daugiau vyresnių mokytojų teigė, kad jiems nereikia jokio papildomo darbo.
- Vyresniems mokytojams svarbesnės tokios kompetencijoms kaip konstruktyvus bendravimas ir tarpasmeninio bendravimo įgūdžiai. Tuo tarpu jaunesniems mokytojams svarbesnės tokios kompetencijoms kaip sudėtingų situacijų valdymas ir mokslinių tyrimų įgūdžiai. Nuomonės ties kitomis kompetencijomis neišsiskyrė.
- Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad dažniau stažuotis užsienyje teko jaunesniems mokytojams.
- Stažuočių ilgis tarp skirtingą darbo stažą turinčių mokytojų išsiskyrė – jaunesni mokytojai dažniau už vyresnius lankydavosi ilgesnėse stažuotėse. Taip pat jaunesni pedagogai dažniau dalyvavo tarptautiniuose seminaruose.
- Mažesnę darbo stažą turintys mokytojai geriau nei didesnę stažą turintys mokytojai kalba anglų kalba, tačiau prasčiau rusų kalba.
- Naujų vaidmenų ir funkcijų padaugėjimas pedagoginiame darbe nėra susijęs su pedagoginio darbo stažu, t. y. tiek mažesnę, tiek ir didesnę pedagoginio darbo stažą turintiems mokytojams naujų vaidmenų ir funkcijų daugėjo panašiais tempais.
- Tyrimo rezultatai rodo, kad vyresni mokytojai svarbesniais laiko mokytojo konsultanto bei pokyčių tarpininko vaidmenis, o jaunesni mokytojai svarbesniu nei vyresni mokytojai laiko novatoriaus vaidmenį.
- Didesnę darbo stažą turintiems mokytojams svarbiau, kad mokytojas turėtų toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią, pokyčiams palankią ugdymo aplinką ir, kad pedagogas jaustų atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus bei vengtų veiklos imitacijos.
- Mažesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau mokymąsi supranta kaip kilimą karjeros laiptais, tuo tarpu didesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau mokymąsi supranta kaip dalyvavimą bendruomenės gyvenime ir asmeninių pomėgių tenkinimą.

- Analizuodami mokymosi įverčių pasiskirstymą tarp skirtingo stažo mokytojų galime teigti, kad didesnę ir mažesnę darbo stažą turintiems mokytojams norą mokytis sukelia tie patys veiksniai, išskyrus motyvai, susiję su statusu ir pripažinimu, kurie vyresniems mokytojams yra svarbesni.
  - Vyresni mokytojai labiau nei jaunesni nori mokytis suaugusiųjų neformalaus ugdymo centre, tuo tarpu jaunesni mokytojai – visuomeninėse organizacijose
  - visiems mokytojams sudaromos vienodos sąlygos mokytis, nepriklausomai nuo jų darbo stažo.
  - Vertindami skirtingo stažo mokytojų taikomus mokymosi būdus darbo vietoje, matome, kad vyresni mokytojai dažniau nei jaunesni linkę stebėti kitų mokytojų vedamas pamokas). Tuo tarpu kitus mokymosi būdus skirtingo stažo mokytojai taiko panašiai.
  - Didesnę darbo stažą turintys mokytojai labiau nei turintys mažesnę stažą sutinka, kad mokymasis padeda darbo patirtį papildyti teorinėmis žiniomis, tuo tarpu mažesnę darbo stažą turintys mokytojai dažniau nei turintys mažesnę darbo stažą sutinka, kad mokymasis didina profesionalumą.
3. Atlikta empirinio tyrimo duomenų analizė parodė, kad, mokytojų nuomone, jų karjeros pokyčiai vienodai įrodo tiek pedagoginio profesionalumo didėjimą, tiek pedagoginės veiklos intensyvumo augimą.
  4. Tyrimo duomenų analizė patvirtino, kad vykstantys postmodernios visuomenės pokyčiai, nuolatinio mokymosi idėjos spartina pedagogų karjeros pokyčius. Kelmės rajono pedagogai reaguoja į jiems keliamus naujus šiuolaikinius reikalavimus ir visais įmanomais būdais stengiasi prisitaikyti. Tyrime dalyvavusieji pedagogai aktyviai mokosi ir tokiu būdu prisitaiko prie pokyčių karjeroje.
  5. Tyrimo rezultatai iš dalies patvirtino darbo pradžioje išsikeltą 1-ąją hipotezę, kad nuolatinis mokymasis, šiuolaikinių technologijų taikymas, mobilumas, kelių užsienio kalbų mokėjimas, pokyčių darbo rinkoje išmanymas, europietiškas mąstymas – svarbiausi vykstančių socialinių transformacijų sąlygoti reikalavimai pedagogo veiklai. Tyrimu nustatyta, kad praktiškai pedagogai vykdo veiklą, atsižvelgdami į naujus jiems keliamus reikalavimus, tačiau pareikšdami savo nuomonę nesutinka, kad mobilumas, kelių užsienio kalbų mokėjimas, pokyčių darbo rinkoje išmanymas, europietiškas mąstymas yra svarbūs ir reikalingi reikalavimai.

6. Tyrimo rezultatai patvirtino darbo pradžioje išsikeltą 2-ąją hipotezę, kad jaunesni pedagogai (turintys mažesnę nei 10 metų darbo stažą) yra modernesni, jų veikla labiau nei vyresnių pedagogų (turinčių didesnę nei 10 metų darbo stažą) atitinka šiuolaikiniam žmogaus veiklai keliamiems reikalavimams. Tyrimas parodė, kad jaunesni pedagogai aktyviau imasi papildomos veiklos, dažniau vyksta į ilgalaikes stažuotes užsienyje, tarptautinius seminarus, taip pat dalyvauja rengiant tarptautinius projektus. Šie pedagogai vieninteliai kompiuteriu formuoja ugdymo turinį. Taip pat jaunesniems pedagogams svarbesnės tokios kompetencijos kaip verslumas, inovatyvumas, mokslinių tyrimų įgūdžiai ir pan. Visi šie aspektai rodo šių pedagogų aktyvumą ir modernų požiūrį į pokyčius postmodernioje visuomenėje.
7. Tyrimo duomenų analizė patvirtino darbo pradžioje išsikeltą 3-ąją hipotezę, kad vyresni pedagogai (turintys didesnę kaip 10 metų darbo stažą) yra statiškesni, linkę apmąstyti savo veiklą, mieliau užsiima visuomenine veikla nei ieškosi papildomo darbo, daugiau prisideda prie tolerantiškos ir mokymuisi palankios aplinkos kūrimo nei jaunesni pedagogai (turintys mažesnę nei 10 metų darbo stažą). Tyrimo metu paaiškėjo, kad vyresnieji pedagogai ramiau reaguoja į kaitos procesus, jie neskuba ieškoti papildomo darbo, o dalis vyresniųjų pedagogų mano, kad jiems apskritai nereikia jokios papildomos veiklos. Jie mieliau kuria naują metodinę medžiagą, dalijasi idėjomis ir patirtimi su kolegomis, veikia visuomeniniame gyvenime. Vyresnieji pedagogai taip pat aktyviai dalyvauja projektinėje veikloje, lankosi seminaruose ir tobulinasi, tik jų sukaupta darbo patirtis, kaip parodė tyrimas, įgalina vyresnius mokytojus kurti malonią, tolerantišką ugdymuisi tinkamą aplinką.

REKOMENDACIJOS

Atlikus mokslinės literatūros ir empirinio tyrimo duomenų analizę, galima pateikti tokias rekomendacijas:

Mokytojams

1. pasirengti ir maksimaliai stengtis įgyvendinti asmeninės karjeros planus, galinčius padėti prisitaikyti prie sparčios darbo aplinkos kaitos. Esant reikalui, juos atnaujinti.
2. aktyviai dalyvauti tarpkultūriniame tobulėjime, rengiant tarptautinius projektus, stažuojantis užsienyje. Siūloma užsienio kolegas dažniau kviesti į savo mokyklą.
3. ieškoti ir aktyviai bendradarbiauti su įvairiais socialiniais partneriais, kartu įgyvendinant įvairaus pobūdžio projektus. Ugdomi socialiniai įgūdžiai.
4. aktyvus tarpusavio bendravimas tarp kolegų: praktinių patarimų, ugdymo proceso organizavimo naujovių sklaida ir pan. Bendradarbiavimo, komandinio darbo gebėjimų tobulinimas
5. formuoti kvalifikacinę aplanką iš profesinį tobulėjimą patvirtinančių dokumentų, nuveiktų darbų aprašymų ir tuo pačiu metu analizuoti vykstančius pokyčius savo karjeroje. Tokiu būdu būtų įrodomas sau ir kitiems nuolatinio mokymosi poveikis karjerai.

Mokyklos administracijai

1. sudaryti palankias sąlygas pedagogų mokymuisi darbo vietoje.
2. paraginti didesnę pedagoginio darbo stažą turinčius pedagogus aktyviau vykdyti šiuolaikinius reikalavimus atitinkančią veiklą.
3. dažniau vyresniems pedagogams pasiūlyti vykti į stažuotes užsienyje.
4. organizuoti bendras viso mokyklos kolektyvo poilsio pertraukėles, kurių metu būtų galima pasidalinti mokymo idėjomis, pasiūlymais, kaip gerinti mokytojų, o kartu ir visos mokyklos, profesinę situaciją
5. organizuoti vidinius reguliarius mokymus, kuriuose būtų išsamiai pristatoma kaskart nauja pedagogams aktuali tema.

LITERATŪRA

1. Albrechtas J. (2005) *Asmenybė ir karjera*. Vilnius: Naujoji matrica.
2. Ališauskienė R., Ušeckienė L. (2005) Pedagogų tęstinio mokymosi poreikiai ir motyvai. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. T. 9, p. 10–19.
3. Andriekienė R. M., Anužienė B. (2006) *Andragoginiai kompetencijų tobulinimo aspektai*. Kaunas: Kauno universiteto leidykla.
4. Augienė D. (2009) *Karjera: nuo profesijos pasirinkimo iki profesinės veiklos organizacijoje*. Šiaulių universitetas: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Augienė D., Malinauskienė D. (2007) *Pedagogų karjeros pokyčiai socialinių transformacijų kontekste*. [Žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2007/86/30-35.pdf>.
6. Babić N., Irović S. (2008) Kompetencija, kompetencijos ir mokytojų ugdymas(is). *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 10(1), p. 12–25.
7. Bankauskienė N. (2007) *Mokytojui būtinos kompetencijos*. [Žiūrėta 2011 01 09]. Prieiga per internetą: http://www.pprc.lt/MetodineVeikla/naujienos/Mokytojui_butinos_kompetencijos.pdf.
8. Beck U. (1988) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
9. Beresnevičienė D. (2005) Akademinio mokymosi visą gyvenimą psichologinis modelis. *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 4, p. 8–15.
10. Beresnevičienė D., Butkienė g., Teresevičienė M. (1993) Mokytojas nuolatinio mokymosi sistemoje. *Lietuvos švietimo reformos gairės*. P. 302–312. Vilnius: Valstybinės leidybos centras.
11. Carnoy M. (2006) *The New Family and Flexibil Work*. In H. Lauder, Ph. Brown, J.-A. Dillabough, A. H. Halsey(Eds.), *Education, Globalization, and Social Change*. Oxford: University Press.
12. Chlebnikovienė H. (2006) Projektinė veikla – savišvietos metodų paieška. *Suaugusiųjų švietimo praktika*. P. 58–62. Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerija.
13. Čiužas R. (2007) Mokytojo ir mokinio vaidmenų kaita edukacinės paradigmos virsmo sąlygomis. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 87, p. 64–69.
14. Čiužas R., Adaškevičienė V. (2007) Pedagogų kompetencijos būklės analizė: kaitos poreikis. *Besimokančios visuomenės iššūkiai pedagogų rengimui*. Vilnius.
15. Dautaras J., Rukštelienė N. (2006) Mokymosi visą gyvenimą motyvacija: pedagogų požiūris. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 83, p. 74–79.

16. Dukynaitė R. (2005) *Gimnazijų pedagogų kvalifikacijos kėlimo ypatumai*. [Žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/79/dukynaite.pdf>.
17. Fullan, M. (1998) *Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes*. Vilnius: Tyto Alba.
18. Gečienė E. (2003) *Pokyčių visuomenėje sąsajų su švietimo kaita paieška*. Vilnius: Ciklonas.
19. Grincevičienė V. (2003) Mokytojų požiūris į pedagogo profesiją – pedagoginės savimonei pagrindas. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 65, p. 69–75.
20. Grincevičienė V. (2001) Mokytojų požiūris į kvalifikacijos tobulinimą (tęstinį savo mokymąsi) mokyklos kaitos kontekste (1988–1995 m.m.). *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 52, p. 114–119.
21. Gudeliene-Gudelevičienė L., Kaušylienė A. (2006) *Ugdymo paradigmos virsmas: nuo mokymo prie mokymosi*. [Žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2006/82/gudkaus.pdf>.
22. Gumuliauskienė A., Augienė D., Bobrova L. ir kt. (2002) *Karjera šiandien ir rytoj*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
23. Hargreaves A. (1999) *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai: mokytojų darbas ir kultūra postmoderniame amžiuje*. Vilnius: Tyto alba.
24. Held D., McGrew A. ir kt. (2002) *Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika ir kultūra*. Vilnius: Margi raštai.
25. Jovaiša L. (2007) *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
26. Jovaiša L. (1981) *Asmenybė ir profesija*. Kaunas: Šviesa.
27. Jurašaitė-Harbison E. (2007) Mokytojų mokymasis: individualūs neformaliojo profesinio mokymosi aspektai. *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 9, p. 44–60.
28. Kaip keičiasi mokytojų darbo krūvis? (2006) *Švietimo problemos analizė*. Nr. 1(4), p. 1–8.
29. Kavaliauskienė V. (2001) *Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
30. Kavaliauskienė V. (2004) Pokyčiai šiuolaikiniame darbo pasaulyje ir mokytojo profesija: pašaukimas, vaidmenys. *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 3, p. 8–17.
31. Knowles M. S., Helton III E. F., Swaman R. A. (2007) *Suaugęs besimokantysis: klasikinis požiūris į suaugusiųjų švietimą*. Vilnius: Danielius.

32. Kučinskienė R. (2003) Asmeninės karjeros valdymo gebėjimai ir jų ugdymo gairės. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. T. 7, p. 72–81.
33. Kučinskienė R. (2002) Mokytojų ugdymo filosofijos kaitos prielaidos. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 57, p. 73–80.
34. Kučinskienė R. (2003) *Ugdymo karjerai metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
35. Kučinskienė R., Kučinskas V. (2000) Mokytojų rengimo strateginis planavimas socialinės kompetencijos ugdymo aspektu. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. T. 3, p. 46–55.
36. Laurinavičiūtė J. (2000) Suaugusiųjų mokymo ir mokymosi prasminiai akcentai. *Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai. Straipsnių rinkinys*. P. 49–51, Kaunas: VDU leidykla.
37. Laužackas R. (2005) *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU leidykla.
38. Laužackas R. (2005) *Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas*. Kaunas: VDU leidykla.
39. Laužackas R., Gedvilienė G., Tūtlys V., Juozaitienė D. (2008) Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 89, p. 29–44.
40. Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005) *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas: VDU leidykla.
41. Lietuvos mokytojų didaktinė kompetencija (2006). *Švietimo problemos analizė*. Nr. 5(8), p. 1-8.
42. *Lietuvos Respublikos Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas*. [Žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=60192&p_query=&p_tr2=>.
43. Lietuvos švietimo plėtotos strateginės nuostatos (2002) *Švietimo gairės 2003–2012 m. projektas*. Vilnius: Spauda.
44. Linkaitytė G. M., Lukšytė D. (2003) Pasirengimas mokytis visą gyvenimą: savivalda pagrįsto mokymosi modelis. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 69, p. 124–131.
45. Linkaitytė G., Širvaitytė V. (2000) Nuolatinio mokymosi gebėjimai ir juos veikiančios sąlygos. *Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai. Straipsnių rinkinys*. P. 52–57, Kaunas: VDU leidykla.
46. Lipnevičienė G., Tonkuvienė M., Šilėnienė B. (2007) Būsimųjų pradinių klasių mokytojų bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų ugdymas pedagoginėse praktikose.

- Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos*. Šiaulių universitetas: Šiaulių universiteto leidykla.
47. Longworth N. (2007) *Mokymosi visą gyvenimą praktikoje. Švietimo kaita XXI amžiuje*. Vilnius: Kronta.
  48. Malinauskas R. (1997) Pedagogo parengtis nuolat mokytis atlikti socialinius vaidmenis. *Nuolatinis mokymasis besikeičiančioje visuomenėje: prielaidos ir prieštaravimai*. P. 91–95, Kaunas: VDU leidykla.
  49. *Mokymosi visą gyvenimą memorandumas* (2001). [Žiūrėta 2011-01-09]. Prieiga per internetą:
<<http://karjera.su.lt/Teisiniai-aktai/Mokymosi-visa-gyvenima-memorandumas>>.
  50. *Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas*. [Žiūrėta 2011 01 11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.smm.lt/prtm/docs/mkt/2007-01-15-ISAK-54.pdf>>.
  51. *Mokytojų atestacijos nuostatai* (2007). [Žiūrėta 2011 01 11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.pprc.lt/atestacija/2007-07-27-ISAK-1578.pdf>>.
  52. Palujanskienė A., Pugevičius A. (2004) *Karjeros samprata pedagogo darbe*. [Žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą:
<<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/palujanskiene-pugevicius.pdf>>.
  53. Pečiuliauskienė P. (2005) *Kvalifikacijos tobulinimo sistemos pokyčiai: humanitarinių, socialinių ir realinių dalykų mokytojų požiūris*. [Žiūrėta 2011 01 11]. Prieiga per internetą: <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/77/peciuliauskiene.pdf>>.
  54. Pocevičienė R., Eitutytė D. (2004) Mokytojo, kaip mokymo(si) proceso organizatoriaus, kompetencijų tyrimas. *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 3, p. 71–80.
  55. Pocevičienė R., Malakauskas A. (2003) Nuolatinio mokymosi gebėjimų raiška mokytojų ir būsimų mokytojų populiacijoje. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 69, p. 154–161.
  56. Poškus K. (1986) *Mokytojo kūrybinė asmenybė*. Kaunas: Šviesa.
  57. Projekto „Pedagoginės ir profesinės mokytojų kompetencijos tobulinimas“ rezultatai (2006) [Žiūrėta 2010 09 25]. Prieiga per internetą:
<<http://www.pprc.lt/esf/2004/prof/visuomenei.asp>>.
  58. Pukelis K. (2004) *Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai*. Kaunas: VDU leidykla.
  59. Pukelis K. (1998) *Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos arba raktas nuo antrų ugdymo reformos durų*. Kaunas: Versmė.
  60. Pukelis K. (1995) *Mokytojų rengimas ir tautos kultūra*. Kaunas: Aušra.
  61. Rajeckas V. (2001) *Švietimas: raida, dabartis*. Vilnius: Parama.

62. Rodzevičiūtė E. (2007) Mokytojo vadybinis kompetentingumas švietimo dalyvių požiūriu. *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 7, p. 106 – 115.
63. Rodzevičiūtė E. (2006) *Mokytojų organizavimo kompetencijos raiška edukacinėje praktikoje*. [Žiūrėta 2011 01 11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2006/81/rodzeviciute.pdf>>.
64. Rodzevičiūtė E. (2003) Prof. Jonas Laužikas apie mokytojo kompetencijas. *Pedagogika: mokslo darbai*. T. 68, p. 127–133.
65. Rudzinskienė V. (2005) Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo motyvacija – nuolatinio mokymosi veiksnys. *Švietimo vadyba reformos erdvėje. Jaunųjų mokslininkų darbai*. Vilnius: VPU leidykla.
66. Sajienė L., Dailidienė E. (2003) Mentorius vaidmuo profesijos mokytojų rengimo kaitos kontekste: mokymasis darbo vietoje. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 6., p. 104–115.
67. Sakalas A., Šalčius A. (1997) *Karjeros valdymas*. Kaunas: Technologija.
68. Saulėnienė S. (2007) *Šiuolaikinės mokytojų kompetencijos*. [Žiūrėta 2011 01 09]. Prieiga per internetą: <www.pprc.lt/atestacija/nauja/S_Sauleniene.ppt>.
69. Simonaitienė B., Targamadzė V. (2001) Mokytojų profesinė kompetencija: jos plėtotės darbo vietoje galimybių tyrimas. *Socialiniai mokslai*. Nr. 3(29), p. 33–41.
70. Stanišauskienė V. (2004) *Rengimosi karjerai proceso socioeducaciniai pagrindai*. Kaunas: Technologija.
71. Stanišauskienė V. (1997) Pasirengimas nuolatiniam mokymuisi – prielaida sėkmingai karjerai. *Nuolatinis mokymasis besikeičiančioje visuomenėje: prielaidos ir prieštaravimai*. P. 99–102, Kaunas: VDU leidykla.
72. Super D.E. (1957) *The Psychology of Careers*. New York.
73. Šiaučiukėnienė L., Dabrišienė V. (2000) Švietimo kaitos tendencijų įtaka pedagogo veiklai individualizuojant mokymo programas. *Socialiniai mokslai*. Nr. 4(25), p. 117–126.
74. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. (2006) *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
75. Tight M. (2007) *Kertinės suaugusiųjų švietimo ir mokymo idėjos*. Vilnius: Kronta.
76. Tijūnėlienė O. (2004) Artistiškumas – mokytojo kūrybinės individualybės komponentas. *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai*. Nr. 3, p. 58–70.

77. Tumėnienė V., Jankūnaitė B. (2001) Pedagogų inovacinė veikla: nuostatų, diegimo lygių ir interesų aspektai. *Socialiniai mokslai*. Nr. 4(30), p. 25–32.
78. Tumėnienė V., Jankūnaitė B. (2000) Pedagogų veiklos pokyčiai pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekste. *Socialiniai mokslai*. Nr. 2(23), p. 24–33.
79. Totoraitis R. (2006) Suaugusiųjų bendrojo lavinimo raida ir perspektyvos. *Suaugusiųjų švietimo praktika*. P. 11–14. Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerija.
80. Vaivada R. (2004) *Jonas Laužikas apie mokytojo asmenybę*. [Žiūrėta 2011 01 11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/71/vaivada.pdf>>.
81. Voveris V. (1990) *Pedagogas – mūsų viltis ir nerimas*. Kaunas: Šviesa.
82. Zaukienė A. (2005) *Pradinių klasių mokytojo profesinės kompetencijos įsivertinimas*. [Žiūrėta 2011 01 11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/78/zukiene.pdf>>.
83. Zulumskytė A. (2003) Pedagogų tęstinio ugdymo(-si) ypatumai universitetinėse studijose. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 6., p. 156–163.
84. Zuzevičiūtė V. (2008) *Suaugusiųjų mokymasis. Andragoginės veiklos perspektyva*. Kaunas: VDU leidykla.
85. Zuzevičiūtė V. (2006) *Suaugusiųjų mokymosi poreikiai ir jų tyrimai*. Kaunas: VDU leidykla.
86. Zuzevičiūtė V., Teresevičienė M. (2007) *Universitetinės studijos mokymosi visą gyvenimą perspektyvoje*. Kaunas: VDU leidykla.
87. Želvys R. (1999). *Švietimo vadyba ir kaita*. Vilnius: Garnelis.
88. Žemaitytė I. (2007) *Neformalusis suaugusiųjų švietimas: plėtros tendencijos dabartinėje Europoje*. Kaunas: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.

PRIEDAI

Gerbiami pedagogai,
prašome Jus dalyvauti apklausoje ir pareikšti Savo nuomonę apie vykstančius pedagogų karjeros pokyčius mokymosi visą gyvenimą kontekste.
Apklausa yra anoniminė, todėl nei vardo, nei pavardės rašyti nereikia.
Būtume labai dėkingi, jei atsakytumėte į kiekvieną klausimą ir užpildytumėte anketą iki galo, nes tokiu būdu bus gauti tikslūs tyrimo rezultatai.
Pasirinktus atsakymus pažymėkite kryželiu.
Iškilus klausimams, kreiptis telefonu +3706 099 4871 arba el. paštu ramintasteponaviciute@gmail.com

Iš anksto dėkojame už atsakymus!

I. Klausimai, susiję su Jūsų karjera

1. Karjera Jums yra:

☐ Įvairiapusis žmogaus tobulėjimas	☐ Asmeniniai pasiekimai
☐ Didėjantis atlyginimas	☐ Socialinio statuso augimas
☐ Iš pašaukimo kylančių ir visą gyvenimą atliekamų vaidmenų visuma	☐ Sėkmingas gyvenimo kelias
☐ Kilimas užimamose pareigose ir valdžios augimas	☐ Darbų seka, susijusi su asmenybės pažiūromis ir motyvais
	☐ Kita .....

2. Kokie pokyčiai įvyko Jūsų karjeroje per paskutinius 5 metus?

- Padidėjo atliekamų vaidmenų skaičius
- Padaugėjo funkcijų
- Susiradote papildomą darbą
- Sumažėjo darbo krūvis
- Darbo grafikas tapo intensyvesnis
- Atsirado daugiau laiko pasirengti ugdymo procesui
- Pasikėlėte kvalifikaciją formaliai mokydami (universitete, kolegijoje)
- Pakilote užimamose pareigose
- Įgijote aukštesnę kvalifikacinę kategoriją
- Mokėtės neformaliuose kursuose, lankėtės seminaruose
- Sukūrėte naujos metodinės medžiagos ar patobulinote jau esamas
- Stažavotės užsienyje

3. Ar turite kitą papildomą darbą?

(jeigu į klausimą atsakote neigiamai, toliau tęskite nuo 5 klausimo)

☐ Taip	→	☐ Susijusį su pedagoginiu darbu
☐ Ne		☐ Nesusijusį su pedagoginiu darbu

4. Kokios priežastys verčia Jus dirbti keliuose darbuose?

(išsirinkite vieną pagrindinę, kuri labiausiai lemia Jūsų sprendimą)

- Finansinis suinteresuotumas
- Noras turėti įvairesnę patirtį
- Mažas darbo krūvis vienoje mokykloje
- Dėl saugumo, jei būtų prarastas darbas kurioje nors darbovietėje

5. Kokia papildomo darbo forma Jums būtų priimtinausia?

☐ Laikinas įdarbinimas	☐ Darbas pagal projektus
☐ Darbas nepilnu etatu	☐ Papildoma individuali veikla
☐ Darbas pagal autorines sutartis	☐ Nereikia jokio papildomo darbo

6. Kaip manote, kokia yra bendrųjų kompetencijų svarba pedagogo karjeros vystymuisi?

(Vertinkite 3 balų skalėje, kur 1 reiškia, kad kompetencija Jums atrodo labai svarbi, o 3 – kad tokia bendroji kompetencija visiškai nesvarbi stiekiant kilti karjeros laiptais. Kiekvienos kompetencijos pasirinktą įvertinimą apibraukite)

Nr.	Bendrosios kompetencijos	Labai svarbi	Svarbi	Visiškai nesvarbi
1.	Efektyvus savęs pristatymas	1	2	3
2.	Konstruktivus bendravimas	1	2	3
3.	Sudėtingų situacijų valdymas	1	2	3
4.	Veiklos planavimas ir savo darbo organizavimas	1	2	3
5.	Vadovavimas ir lyderystė	1	2	3
6.	Gebėjimas vesti derybas	1	2	3
7.	Efektyvus komandinis darbas	1	2	3
8.	Gebėjimas analizuoti ir apibendrinti	1	2	3
9.	Gebėjimas pritaikyti žinias praktikoje	1	2	3
10.	Savianalizės ir savęs įvertinimas	1	2	3
11.	Pagrindiniai darbo kompiuteriu įgūdžiai	1	2	3
12.	Mokslinių tyrimų įgūdžiai	1	2	3
13.	Nuolatinis mokymasis	1	2	3
14.	Informacijos valdymo įgūdžiai	1	2	3
15.	Gebėjimas objektyviai vertinti save ir kitus	1	2	3
16.	Gebėjimas prisitaikyti įvairiose situacijose	1	2	3
17.	Kūrybiškumas, gebėjimas kurti naujas idėjas	1	2	3
18.	Gebėjimas identifikuoti ir spręsti problemas	1	2	3
19.	Gebėjimas priimti sprendimus	1	2	3
20.	Gebėjimas dirbti komandoje	1	2	3
21.	Tarpasmeninio bendravimo įgūdžiai	1	2	3
22.	Kultūrinė ir kitokio pobūdžio tolerancija	1	2	3
23.	Visuomeninė veikla	1	2	3
24.	Gebėjimas dirbti tarptautiniu lygmeniu	1	2	3
25.	Gebėjimas dirbti savarankiškai	1	2	3
26.	Projektų kūrimo ir valdymo įgūdžiai	1	2	3
27.	Gebėjimas būti iniciatyviam ir versliam	1	2	3
28.	Užsienio kalbų mokėjimas	1	2	3

7. Ar dalyvaujate projektinėje veikloje?

(Jeigu į klausimą atsakote neigiamai, toliau tęskite nuo 9 klausimo)

Taip

Ne

8. Kokio lygio projektuose dalyvaujate?

Mokyklos

Respublikiniuose

Rajoniniuose

Tarptautiniuose

9. Ar Jums teko stažuotis užsienyje? Jei taip, tai kiek laiko?

(Jeigu į klausimą atsakote neigiamai, toliau tęskite nuo 11 klausimo)

Taip

Trumpai (iki 2 mėn.)

Ne

Vidutiniškai (2–6 mėn.)

Ilgai (daugiau nei 6 mėn.)

10. Kokiose užsienio šalyse stažavotės?

.....
 .....

11. Kokios yra Jūsų užsienio kalbų žinios?

(apibraukite lentelėje skaičių, atitinkantį Jūsų žinias)

Užsienio kalbos	Laisvai kalbu ir rašau	Galiu susikalbėti	Galiu skaityti pasitelkus žodyną	Nieko nesuprantu
Anglų kalba	1	2	3	4
Vokiečių kalba	1	2	3	4
Rusų kalba	1	2	3	4
Prancūzų kalba	1	2	3	4
Kita.....	1	2	3	4

12. Ar savo veikloje naudojate šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis (IT)? Jei taip, tai kaip dažnai?

- Taip →
 kasdien
 Ne
  kelis kartus per savaitę
 kelis kartus per mėnesį

13. Kokiais tikslais dažniausiai naudojate kompiuteriu?

- Tekstui rašyti
  Naujai medžiagai pateikti
 Ugdymo turiniui modeliuoti
  Rengiant padalomąją medžiagą
 Informacijai susirasti
  Kita.....

14. Ar pastaraisiais darbo metais padaugėjo Jūsų kaip pedagogo atliekamų vaidmenų ir funkcijų?

- Taip
  Nepastebėjau
  Ne

15. Koks mokytojo vaidmuo, Jūsų manymu, svarbiausias pedagoginėje veikloje?

(Vertinkite 3 balų skalėje, kur 1 reiškia, kad vaidmuo Jums atrodo labai svarbus, o 3 – kad vaidmuo visiškai nesvarbus. Kiekvieno vaidmens pasirinktą įvertinimą apibraukite)

Nr.	Pedagogo vaidmuo	Labai svarbus	Svarbus	Visiškai nesvarbus
1.	Socialinis pedagogas (rengia ugdytinius gyvenimui)	1	2	3
2.	Filosofas (apmąsto ir integruoja žinias bei patirtį, pagrindžia savo pažiūras, nuomones, profesinius sprendimus)	1	2	3
3.	Metodininkas (kuria ir savo veikloje pritaiko metodines naujoves)	1	2	3
4.	Klasės lyderis (geba paveikti pozityvaus klasės klimato formavimąsi)			
5.	Dalyko mokytojas (pagal turimas kompetencijas perteikia konkrečios srities žinias ugdytiniams)	1	2	3
6.	Konsultantas (geba savo žinias, mokėjimus perteikti kitiems, pataria ugdytiniams, kaip dirbti)	1	2	3
7.	Auklėtojas (padeda ugdytiniams susiformuoti dorovinius, dvasinius, socialinius asmenybės pagrindus)	1	2	3
8.	Informacijos perteikėjas (pateikia ugdytiniams pagrindinę informaciją ir moko ja naudotis)	1	2	3
9.	Psichologas (labai gerai pažįsta ir supranta save, ugdytinius, jų tėvus, kolegas)	1	2	3
10.	Tyrėjas (tiria, analizuoja mokymo ir mokymosi aplinką)	1	2	3
11.	Mokymo procesų vadovas ir skatintojas (numato perspektyvas ir priemones tikslams pasiekti, derina mokymo ir mokymosi būdus)	1	2	3
12.	Novatorius (nuolat tobulinasi, domisi, generuoja, kuria ir diegia naujas idėjas)	1	2	3
13.	Pokyčių tarpininkas (turi asmeninę viziją ir moralinį tikslą pagerinti mokinių gyvenimą ir pokyčių valdymo įgūdžius)	1	2	3
14.	Bendradarbiaujantis kolega (mokosi ir sugeba dirbti komandoje)	1	2	3
15.	Mokyklos kultūros kūrėjas (savo mintimis, poelgiais prisidedantis prie mokyklos kultūrinės aplinkos kūrimo)	1	2	3

16.	Kitas	1	2	3
-----	-------------	---	---	---

16. Įvertinkite šiuolaikiniam pedagogui keliamus reikalavimus.

(Vertinkite 3 balų skalėje, kur 1 reiškia, kad reikalavimas Jums atrodo labai svarbus, o 3 – kad reikalavimas visiškai nesvarbus. Kiekvieno reikalavimo pasirinktą įvertinimą apibraukite)

Nr.	Reikalavimai	Labai svarbu	Svarbu	Visiškai nesvarbu
1.	Pedagogas turi sugebėti keisti specializacijos profilį (pvz. lietuvių kalbos mokytojas gali tapti etikos, vokiečių kalbos mokytoju)	1	2	3
2.	Pedagogas turi būti mobilus (dirbti keliuose vietose, dėl darbo keisti gyvenamąją vietą ir kt.)	1	2	3
3.	Pedagogas turi būti inovatyvus (sugebėti spresti ugdymo institucijos ar turinio pertvarkos, pokyčių valdymo problemas)	1	2	3
4.	Pedagogas turi nuolat mokytis (gebėti adaptuotis ir greitai įgyti naujų įgūdžių)	1	2	3
5.	Pedagogas turi reflektuoti savo veiklą (apmąstyti ugdymo proceso eigą, sąveiką, turinį, rezultatus)	1	2	3
6.	Pedagogas turi būti savikritiškas (tobulinti savo darbo stilių, ieškoti efektyvesnių ugdymo(si) formų ir pan.)	1	2	3
7.	Pedagogas turi būti kūrybiškas (kuriant ar atnaujinant ugdymo turinio programas, mokymo priemones, modeliuojant pamokos struktūrą ir kt.)	1	2	3
8.	Pedagogas privalo taikyti šiuolaikines informacines technologijas (IT) veikloje	1	2	3
9.	Pedagogas turi išmanyti tarpkultūrinį ugdymą (stažuotės užsienyje, tarptautiniai projektai ir pan.)	1	2	3
10.	Pedagogas turi sugebėti susikurti sau darbo vietą (steigti privačias ugdymo įstaigas (mokyklos, būreliai, klubai), kurti naujas ugdymo programas)	1	2	3
11.	Pedagogas turi mokėti kelias užsienio kalbas	1	2	3
12.	Pedagogas turi skleisti teigiamą požiūrį į europines dimensijas (pluralizmas, multikultūriškumas, demokratija)	1	2	3
13.	Pedagogas turi gebėti dirbti komandoje, prisitaikyti prie naujų sąlygų, drausmės	1	2	3
14.	Pedagogas turi būti tyrėjas (sugebėti tirti darbo aplinką ir procesą)	1	2	3
15.	Pedagogas turi kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią, pokyčiams palankią ugdymo/si aplinką	1	2	3
16.	Pedagogas turi turėti vadovo, lyderio savybių	1	2	3
17.	Pedagogas turi išmanyti pokyčius darbo rinkoje	1	2	3
18.	Pedagogas turi mokėti klausinėti, kaupti informaciją ir ją analizuoti	1	2	3
19.	Pedagogas turi jausti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus, vengti veiklos imitacijos	1	2	3

17. Kaip Jūs manote, pedagogo karjeros pokyčiai rodo didėjančią jo profesionalumą ar augantį veiklos intensyvumą? Kodėl?

.....

.....

II. Klausimai, susiję su Jūsų mokymusi

18. Mokymasis Jums:

☐ Savirealizacijos forma	☐ Asmenybės tobulėjimas
☐ Kasdienio patyrimo įprasminimas	☐ Dalyvavimas bendruomenės gyvenime
☐ Lankstus prisitaikymas prie intensyvios veiklų kaitos	☐ Asmeninių pomėgių tenkinimas
☐ Profesinis tobulėjimas	☐ Įdomus būdas praleisti laisvalaikį
☐ Kilimas karjeros laiptais	☐ Kita.....

19. Pagrindiniai profesinės kvalifikacijos tobulinimo motyvai:

(motyvus įvertinkite balais. Svarbiausias motyvas –10 balų, mažiau svarbesni -9, 8, 7 ir t.t.)

- _____ Motyvai, susiję su profesiniu augimu
- _____ Motyvai, susiję su statusu ir prestižu
- _____ Motyvai, susiję su profesiniu saugumu
- _____ Motyvai, susiję su finansiniu stabilumu
- _____ Motyvai, susiję su mokymusi
- _____ Motyvai, susiję su laisvalaikio praleidimu
- _____ Motyvai, susiję su bendravimu
- _____ Motyvai, susiję su atestacija aukštesnei kvalifikacinei kategorijai
- _____ Motyvai, susiję su dalykinių ir metodinių naujovių išmanymu
- _____ Kita.....

20. Prioritetinė mokymosi vieta Jums yra:

- Darbo vieta
- Savo rajono švietimo centras
- Suaugusiųjų neformaliojo ugdymo centras
- Formalaus švietimo įstaigos (kolegija, universitetas)
- Pedagogų kvalifikacijos centras
- Visuomeninės organizacijos
- Asmeninė aplinka
- Kita.....

21. Kokiuose seminaruose dažniausiai lankotės?

- Vietiniuose
- Respublikiniuose
- Tarptautiniuose

22. Ar Jūsų mokykloje sudaromos sąlygos mokytis?

- Taip
- Niekada nesidomėjau
- Ne

23. Kokiais būdais mokotės savo mokykloje?

- Stebite kitų mokytojų vedamas pamokas
- Dalyvaujate mokykloje diegiant inovacijas
- Dirbate metodinėse grupėse
- Dalyvaujate kuriant ir įgyvendinant mokinių ugdymo/si programas
- Dalinatės darbo patirtimi, patarimais su kolegomis
- Dalyvaujate konferencijose
- Produktyviai dalyvaujate mokyklos savivaldos institucijų veikloje
- Ieškote, analizuojate ir su kolegomis aptariate mokymo proceso naujoves
- Padedate kurti ir vykdyti įvairius projektus
- Dalyvaujate seminaruose, papildomuose kvalifikacijos kėlimo kursuose

24. Kokia, Jūsų manymu, nuolatinio mokymosi įtaka pedagogų karjerai?

- Didesnė alga
- Įgytas pasitikėjimas savimi
- Lengviau adaptuojamasi prie intensyvios veiklų kaitos
- Tinkamai organizuojamas mokymo procesas
- Darbo patirtis papildoma teorinėmis žiniomis
- Padidėjęs profesionalumas
- Naujos pažintys su įdomiais žmonėmis
- Perteikiamos kokybiškesnės ir naujesnės žinios mokiniams
- Mokymasis visą gyvenimą nelemia karjeros pokyčių
- Kita.....

III. Informacija apie Jus

25. Lytis:

- Vyras
- Moteris

26. **Kokioje mokykloje Jūs dirbate?**
- Pagrindinėje
  - Vidurinėje
  - Gimnazijoje
  - Kita .....
27. **Jūsų formalusis išsilavinimas:**
- Aukštesnysis
  - Aukštasis bakalauro laipsnio
  - Aukštasis magistro laipsnio
  - Aukštasis daktaro laipsnio
  - Kitas.....
28. **Jūsų pedagoginio darbo stažas:**
- Iki 1 metų
  - Nuo 1 iki 5 metų
  - Nuo 5 iki 10 metų
  - Nuo 10 iki 20 metų
  - 20 ir daugiau metų
29. **Jūsų kvalifikacinė kategorija:**
- Mokytojas
  - Vyresnysis mokytojas
  - Mokytojas metodininkas
  - Mokytojas ekspertas
30. **Jūsų pareigos šiame darbe:**
- Pirmaeilės
  - Antraeilės
  - Kita .....
31. **Kelių dalykų mokote?**
- 1
  - 2
  - 3 ir daugiau

Dėkojame už atsakymus 😊

PAŽYMĖJIMAS

Raminta Steponavičiūtė

2009m. gegužės 14d. Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto
Studentų mokslinėje konferencijoje skaitė pranešimą tema

„Mokytojų karjera: pokyčiai ir aktualijos“

Edukologijos fakulteto dekanė

doc. dr. A. Kazlauskienė

Edukologijos katedros vedėja

doc. dr. D. Malinauskienė

Registracijos Nr. 3060